

השיבה המאתיים-ושבעים וחמש של הכנסת השמינית

יום שלישי, ז' אדר ב' תשל"ו (9 מארס 1976)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א. גיבלר :

סגן מוזכר הכנסת ש. יעקבסון :
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה בנושא "זירוז הקמת מרכז עירונית-עשייתי ברמת-הגולן והר-חבתו (קצרינ)", ובנושא "קצב הבנייה באופירה וברמת-הגולן".

חברי הכנסת, הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר א. גיבלר :

רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

1976 הוחלט, בהתאם לסעיף 71א של התקנון, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לס' דריהיום של חברי-הכנסת י. דרגיסקי (יודין) בנושא: הטיפול בנוער ובצעירים בשכונות ובערי הפיתוח. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת החינוך והתרבות.

ארי אנקוריון (יושב-ראש ועדת הכנסת) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה :

בישיבת הכנסת מיום א' באדר ב' תשל"ו—3 במארס

ג. חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א. גיבלר :

הכנסת תעבור לסעיף הבא בסדר-היום : חוק המו-
עצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ו—
1976 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. רשות הדיבור
ליושב-ראש ועדת הכלכלה.

הוועדה בחרה ועדת-משנה, ששמעה את נציגי המש-
רים הנוגעים בדבר, את באי-כוח המשווקים ואיגודי
הצרכנים.

החוק הועבר על-ידי הוועדה לקריאה ראשונה בכ-
סת לאחר שהוכנסו בו כמה תיקונים לאור הבירורים
שקיימה הוועדה.

הוועדה מצאה לנכון להכניס עוד כמה תיקונים נו-
ספים כאשר דנה בחוק אחרי הקריאה הראשונה, ואלה
הם :

(1) בסעיף 2א8. (א) בסוף, במקום המלים "למטרת
חסד" יבוא : "למטרות סעד".

(2) הוספה פסקה בסעיף קטן (ב) (2) כי שר הסעד
יקבע "מטרות סעד" בהודעה שתובא לידיעת ועדת הכל-
כלה של הכנסת.

(3) הוספה פסקה בסעיף קטן (ב) (1) ששר החקל-
אות יקבע בתקנות, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת,
מה הן כמויות בלתי-סבירות של עודפי ירקות.

בתקונים האלה רצינו להבהיר : (א) מה הן מטרות
הסעד הבאות בחשבון להעברת עודפי ירקות אליהן, כדי

יגאל הורביץ (יו"ר ועדת הכלכלה) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק המועצה
לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), שאני מביא
עכשיו לכנסת לקריאה שנייה וקריאה שלישית, נדון לפני
כן בוועדת הכלכלה בדיון מוקדם כהצעת חוק פרטית
של חברי-הכנסת אברהם שטרמן, שאני משבח אותו
על היוזמה שגילה בהגשת הצעת החוק.

מטרת החוק היא למנוע השמדה של עודפי ירקות
בכמויות בלתי-סבירות אלא בהיתר מאת שר החקלאות
או המנהל הכללי של משרד החקלאות, והיתר כזה לא
ינתן אלא אם שוכנע נותנו כי לא נמצא להם שימוש
לכל מטרה מועילה. סעיף דומה כלול גם בחוק מועצת
הפירות, תשל"ג—1973, והוועדה קיבלה את דעתו של
המזיע, חברי-הכנסת שטרמן, שגם בחוק המועצה ליי-
צור ושיווק של ירקות מן הראוי שיוכנס סעיף כזה.

אינו יכול לפעול. כוונתי לא היתה לדאוג לאי-השדמתם של שניים-שלושה ארגונים שנשארו בחנות מכולת, ובכלל לא התכוונתי למסחר הקמעונאי, כי אם לאותו מחזה מביש של הובלת שורות של משאיות, עם טונות רבות של ירקות, למזבלה, להשמדה — מכוניות עמוסות 5 עד 15 טונות ירקות וגם פירות, טריים ונפלאים — ולא מסוג שני — ובוודאי לא לאחר שהיו מונחים יום בשוק. מי שלא ראה את המחזה המביש השני, כיצד רוכלים עם טנדרים ועגלות רתומות לפירות ולחמורים אוספים ירקות ופירות מהמזבלה העירונית ומחזירים או-חם לשוק, מי שלא ראה את זה לא יבין את העוועו שגרם להעלאת הצעת החוק. קראנו בעתונות שההובלה של עודפים להשמדה משמשת היום גם מכשיר נוסף לשוק השחור, להגדלת ההון השחור על-ידי השמדה פיקטיבית של "עודפים", ולמעשה מכירתם, במחירי השוק ו"מתחת לשולחן", של ירקות מובחרים, בלי שיירשמו, בלי שיעברו ביקורת, ובלי שיגיעו לידיעת מס הכנסה ומוסדות אחרים. על-ידי כך מרמים את האוצר, שצריך לשלם בעד ירקות מושמדים, או את קרנות ההשוואה, וגורמים הפסד לאיכר, שבמקום שיקבל את מלוא ערך תוצרתו הוא מקבל תמורה הניתנת בעד תוצרת מוש-מדת.

אני מבקש את הבנתם ואהדתם של חברי הכנסת לתיקונים שאני מביא. נדמה לי שאין תקדים לכך שאביה-מולידה של הצעת חוק יביא בעצמו הסתייגו-יות לחוק שהוא הציע. אבל, לצערי, אין אני רואה בריה אחרת, משום שהחוק כפי שהובא לכאן — ושוב תודה רבה לוועדה וליושב-ראשה על הטיפול, שהיו לו בוודאי כוונות טובות, ואשר לצערי לא מומשו, ובמקום לתקן את החוק — פגעו בו. משום כך, אדוני היושב-ראש, הרכבתי את הסתייגויותי על ההצעה המו-באת על-ידי הוועדה כדי שההסתייגויות תובאנה. אבקש את תשומת-לבם של חברי הכנסת לגימוקים.

סעיף 28א, כפי שהוא מוצע על-ידי הוועדה, אומר: "(א) לא יושמדו עודפי ירקות" — פה הוסיפו — "בכמויות בלתי-סבירות". אני חושב הוספה זו למכבידה ולמיותרת. מדובר על הובלת ירקות בכמויות גדולות, במשאיות מלאות, ולא בארגז אחד או שניים. משום כך אינני חושב שצריך להטריח שרים ולאבד זמן על הגדרה של "כמויות בלתי-סבירות". הגדרתו של מושג זה היא פונקציה של הנעשה בשוק, של האפשרויות וכו'.

הנוסח שאני מציע אומר: "לא יושמדו עודפי ירקות אלא בהיתר מאת שר החקלאות או המנהל הכללי של משרד החקלאות, והיתר כזה לא יינתן אלא אם שוכנע נותנו כי לא נמצא להם שימוש לכל מטרה מועילה, לר-בות מטרת חסד".

בסעיף זה אני מבקש למחוק את המלים "בכמויות בלתי-סבירות", ואת המשפט: "ראה השר או המנהל הכללי כי בנסיבות הקיימות אותה עת ניתן להשתמש בעודפי הירקות למטרות סעד, רשאים הם שלא לתת היתר כאמור". ולהוסיף בסוף את המלים: "לרבות מטרת חסד". אם תעמוד השאלה: האם להחליף את המלה "חסד" במלה "סעד", לא אתנגד, כי שתי המלים זהות.

להבטיח חלוקה נאותה ומועילה של העודפים; (ב) לקבוע בתקנות נורמות של עודפים שלגביהם יחול החוק, והת-קנות יבואו לאישור ועדת הכלכלה. קבענו גם ששר החקלאות רשאי לאצול סמכותו למתן היתר להשמדת עודפים לסגן מנהל כללי או למנהל אזורי של משרד החקלאות.

אצילה זו נראתה לוועדה הכרחית, משום ששר החקלאות או המנהל הכללי של משרדו אינם יכולים ואינם מסוגלים לדעת מה מתרחש בשטח ואם השוק הגיע לרוויה או לא, והאם אין מנוס אלא להשמיד עוד-פים.

כן נקבע בסעיף קטן (ד) ששר הסעד, בתיאום עם שר החקלאות, יקבע את סדרי החלוקה של עודפי הירקות. ראינו צורך לשחף את שר הסעד במשימה זו, משום היותו מופקד על ענייני הסעד, ומשרדו יוכל, בתיאום עם משרד החקלאות, להסדיר בצורה מתאימה את חלו-קת העודפים לנצרכים. לבסוף חייבנו את שר החקלאות ואת שר הסעד לדוות לוועדת הכלכלה אחת לשישה חודשים על ביצוע הוראות אלו. בכך הבטחנו ששני השרים יעמדו על המשמר וינקטו את כל הצעדים הדרושים שלא יושמדו עודפי ירקות בכמויות בלתי-סבירות.

יש הסתייגות לחבר-הכנסת שכטרמן, ואני מתכוון להתייחס להערותיו ולהסתייגויות שלו במיוחד ובנפרד לאחר הדיון. על כל פנים, עוד בתחילת הדיון, עם הבאת הצעת החוק לפני הכנסת, אני רוצה לשוב ולשבח את היזמה הברוכה של חבר-הכנסת שכטרמן.

היו"ר א. גיבלבר: לסעיף 1 הסתייגות לחבר-הכנסת שכטרמן.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שכטרמן.

אברהם שכטרמן (הליכוד): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי מבקש את רשות היושב-ראש לנמק בבתי-אחת את כל הסתייגויותי, שהן למעשה מיקשה אחת. על-ידי כך אולי נחסוך גם בזמן ואני חושב שהתמונה תהיה ברורה יותר, כי אין הסתייגות אחת, ללא השנייה, אומרת מה שיש לי לומר על החוק.

היו"ר א. גיבלבר: בבקשה.

אברהם שכטרמן (הליכוד): אם קיבלתי הסכמתך, אעשה כן.

שמחתי לשמוע מפי ידידי וחברי יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר-הכנסת יגאל הורביץ, על הערכתו ליזמה שנקטתי בהבאת התיקון לחוק, ואמנם היה לי רושם שזה היה גם יחסה של הוועדה, ולא רק של הוועדה כי אם גם של הכנסת, כאשר הובאה הצעת החוק לרא-שונה, ובשנייה, לדיון. לצערי, קיבל החוק טיפול בוועדה — ומי שמכיר את הבדיחה על פיקאסו יבין למה אני מתכוון אם אומר, שהחוק — כפי שיצא מן הוועדה — מזכיר תמונה של פיקאסו: הוסיפו פה משפט, החסירו שם מלה, והעניין היום אינו דומה למה שביקשתי לחוקק.

לא זאת בלבד. נדמה לי שהחוק בצורתו הנוכחית

שיוכל ללכת, כפי שאומר השיר. אני מודה על תשומת-הלב, ואודה עוד יותר לתומכים.

היו"ר א. גיבלבר :

רשות הדיבור ליושב-ראש הוועדה, לתשובה.

יגאל הורביץ (יו"ר ועדת הכלכלה) :

רבותי, אין מלאכה יותר בלתי-נעימה מאשר לבוא ולומר על הדברים היפים, שהציע והסביר כאן חבר-הכנסת שכטרמן, שהם בלתי-ניתנים להגשמה. זאת או-מרת, אם נרצה להגשים מלה במלה את הצעת החוק או את ההסתייגות של חבר-הכנסת שכטרמן, פירוש הדבר בעברית פשוטה שהוא השמיט כאן דבר פעוט: "כמויות סבירות". פירוש הדבר, למעשה, מבחינת החוק הוא שבעניין זה דין ארגז יהיה כדין מכונית, שאסור להשמיד עודפי פירות. בעברית פשוטה: תהיה זו עבירה ואסור יהיה להשמיד גם ארגז אחד; יצטרך לדאוג לחלק את זה.

אינני מדבר רק על הכמויות. אנסה לצייר תמונה מהשדה, מהשטח, אנסה לצייר לפניכם תמונה שנדמה לי שתדאג את כולנו, אף שכולנו היינו רוצים להגשים את הכוונות הטובות שהוצגו כאן.

רבותי, מדובר על עודפים, עודפים כשהמחירים יורדים, או יותר נכון: הממשלה והחקלאים חתומים על הסכם דו-צדדי: החקלאים צריכים לזרוע שטחים לפי תכנון, ותמורת זאת להביא את היבול לשוק ולקבל מחיר מובטח. במחיר המובטח מתחייבת הממשלה לקנות את הכמויות שייגיעו לשוק במחיר מלא. אנחנו מכירים את זה. זה מופיע בתקציב הסובסידיות ובתקציב החקלאים לעזרה למועצות השיווק והייצור.

משה שחל (המערך) :

למה אי-אפשר? הרי ההצעה של חבר-הכנסת שכטרמן אומרת ששר החקלאות יכול לתת אישור.

יגאל הורביץ (יו"ר ועדת הכלכלה) :

אנסה להסביר. הצעתנו אומרת שהוא יכול לתת אישור, וזה רצוי. אבל רק השר יכול להחליט אם תושמד כמות ירקות כלשהי, השר או מי שהוא יאצול לו מסמכותו. אם נקום ונאמר אחרת, זאת תהיה הכבדה ניכרת, ויותר מאשר הכבדה; זהו כמעט אי-מתן היתר להשמיד. כי אין לך ציבור בארץ שלא יהיה ראוי מבחינת התקן שלנו לקבל ירקות בחינם. על-ידי כך נרחיב את הדבר. אילו אמר: מוסדות סעד; אילו אמר: סוהר; אילו אמר: בתי עליית הנוער; אילו אמר חג מסוים או סוג מסוים; אבל אילו אמר: למטרת סעד ולמטרת חסד, וזה עוד יותר רחב. ההצעה, כפי שהציע חבר-הכנסת שכטרמן, פירושה שכל עודפי הירקות, במידה שירד מחירם והם הגיעו לאפס-מינוס המחיר המובטח — ממשלת ישראל צריכה לשלם בעד ההפרש בין המחיר המובטח ובין המחיר שהשוק נתן. זה המצב הנוכחי.

באה ההצעה ואומרת: ניקח את כל העודפים — וזה לאחר שבתי-החרושת לשימורים בלעו את כל התוצרת העודפת וגם הם מלאים, ויש עודפים ניכרים וקורה דבר כזה, ולא מפני שיש תאבון מיוחד לחקלאים לייצר אלא קרה מול והיבול היה גבוה ויש עודפים ניכרים,

ברור שדבר אינו מונע משלוח עודפים לתעשייה, אם היא מוכנה או יכולה לקבל אותם. להיפך, יש שתי מטרות, מהן אחת מובנת מאליה: מטרה מועילה של שימוש בירקות לשימורים או לשימוש אחר בתעשייה, ומטרה שנייה, היא מטרת חסד, הדורשת סידורים מיוחדים.

סעיף ב(1)(2) מיותר לגמרי, ואני מציע למחוק אותו. אני מציע סעיף 28 יאמר: "לא יושמדו עודפי ירקות אלא בהיתר מאת שר החקלאות או המנהל הכללי של משרד החקלאות, והיתר כזה לא יינתן אלא אם שוכנע נותן לא לא נמצא להם שימוש לכל מטרה מועילה, לרבות מטרת חסד".

סיפר פה יושב-ראש ועדת הכלכלה כי סוכם בוועדה — ואני מסכים לסיכום — שתניתן לשר אפשרות לאצול את סמכותו גם לסמנכ"ל או למנהל אזורי של משרד החקלאות, כדי שהעניין יהיה קל יותר להפעלה. אני מציע להשאיר את סעיף (ג) כלשונו.

לעומת זאת אני מציע למחוק את סעיף (ד): "לא נתן שר החקלאות או המנהל הכללי של משרד החקלאות היתר לפי סעיף קטן (א), מחמת שראה שניתן להשתמש בעודפי הירקות למטרת סעד, יקבע שר הסעד, בתיאום עם שר החקלאות, את סדרי החלוקה של עודפי הירקות". לדעתי, אי-אפשר להפעיל את הפרוצדורה הזאת בכלל. אי שם בשוק יסרב מנהל אזורי לתת רשות להשמדה של ירקות מסויימים. יצטרך אז לחפש את השר, ומדובר בירקות שהם טריים היום ומחר אינם טריים עוד.

ההצעה שלי פשוטה יותר, והיא כוללת סידור חד-פעמי המופעל בעת הצורך. אני מציע לכתוב כך: "שר החקלאות, בתיאום עם שר הסעד, יבצע חלוקת עודפי הירקות למטרת סעד". זהו סידור חד-פעמי שיש לעשות בכל מקום.

אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, יש מוסד לא-גדול, במקום קטן, הוא בני-ברק, שם כמה אברכים, בחורי ישיבה, התארגנו והקימו מוסד שבו יכולות משפחות מרובות ילדים לקבל עודפי פירות ועודפי ירקות במחירים סמליים מווללים. הם דואגים גם לגיוון, מוסיפים מוצרי טקסטיל מסוג ב' וסוג ג', תרנגולות בעונה, בייצים בזמן שיש עודפים. משפחה ברוכת ילדים יכולה להיעזר, הילדים מקבלים פרי טרי נוסף בעונה, מקבלים ירק טרי נוסף בעונה.

אם כן, זוהי הצעתי, ולדעתי זו הדרך היחידה אם באמת ובתמים רוצים שהמחזה המביש של השמדת פירות וירקות לא יתארח אצלנו, מחזה המזכיר את הגרועים בנוהגים בארצות המשמידות עודפים כדי לשמור באופן מלאכותי על מחירים. במקרה שלנו נוהגים כאלה מונעים את העגבניה או התפוח מהילד.

עם זה אני מסכים להוספה שסומנה בסימן (ה) בהצעת הוועדה, ואני מסמן אותה בסימן (ד), מפני שהעטנתי את מספר הסעיפים: "שר החקלאות ושר הסעד ידווחו לוועדת הכלכלה של הכנסת אחת לשישה חודשים בדבר ביצוע הוראות סעיף זה".

רבותי, אני שוב פונה אל הכנסת בבקשה לקבל את הסתייגותי ולתת הודממות לחוק הזה, שלצערי יצא מטיפולה של הוועדה, ממש נכה, שאיננו יכול לזוז, ואני מבקש להעניק לו רגליים, להעמידו על הרגליים, בכדי

חוברת כ"א, ישיבה ר"ה

— חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2) (הורביץ, גיבלבר, מואב, שכטרמן, בארי); חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4) (גיבלבר, קרגמן, י. כהן) —

בועז מואב (התנועה לזכויות האזרח):
אני מבקש למנות.

אברהם שכטרמן (הליכוד):
אני מבקש בכל זאת לספור ולהצביע.

היו"ר א. גיבלבר:
בבקשה.

ידידיה בארי (הליכוד):
מי נמנע?

הצבעה

בעד התיקונים של חברה-הכנסת א. שכטרמן

לסעיף 1 — 11

נגד — 17

נמנעים — 4

התיקונים של חברה-הכנסת א. שכטרמן לסעיף 1
לא נתקבלו.

היו"ר א. גיבלבר:
אני מעמיד להצבעה את סעיף 1 של חוק המועצה
לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976,
כהצעת הוועדה.

הצבעה

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר א. גיבלבר:
אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון
מס' 2), תשל"ו—1976, נתקבל.

ד. חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4).

תשל"ו—1976 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

יגאל כהן (הליכוד):

הם מעלים את הריבית ב-3%.

ישראל קרגמן (י"ר ועדת הכספים):

בעת הדיון בוועדה תיקנה הוועדה את הגדרת ההכנסה לצורך מס זה — כידוע, מס שירותים משלמים מהרווחים ומהשכר — כדי למעט תשלומים כגון אלה שניתנו לעובד לכיסוי הוצאות רכב, טלפון וכדומה, כך שההגדרה תישאר כפי שהיתה לפני הרפורמה במיסוי.

כן תיקנה הוועדה את שיעורי המקדמות בהתחשב באיחור שחל בהגשת החוק.

בתי-החרושת מלאים, השוק רווי, המחיר המובטח הוא מינוס, וממשלת ישראל מכסה את ההפסד במחירים גיי-כרים — ועכשיו נגיד, בצדק: יש עיירות שלמות או אזורים שלמים שבשקט יכולים לומר שאפשר לתת שם את העודפים לא לחוג מסויים אלא למרווח גדול של הציבור, למשל בעיירות פיתוח — אינני רוצה לקרוא בשמותיהן כדי שלא לסווג אותן היום. הן, למשל, היו צריכות לקבל או עודפים. אינני אומר שהן יכולות לקבל חינם והתוצרת יכולה לברוח לשוק, אם כי אפשרות כזאת קיימת גם אם כולם נהגו בסדר. אבל זה יפיל עוד יותר את המחיר, שגם כך הוא במינוס וגם כך מסבסדים את הסל. תורים איפוא תוצרת לשוק, תורים לציבור גדול בחינם — ויש ציבור גדול כזה — כלומר, תוויל עוד יותר את המחיר. אילו קופת מדינת ישראל היתה כזאת שיכולה לחלק ירקות בחינם ולהפיל עוד יותר את המחיר ועל-ידי כך לקבוע מחיר נמוך לכל היבול שישנו; אילו אמרנו שמשרד החקלאות ומשרד המסחר והתעשייה או שניהם יכולים לסבסד, לא נורא, גם כשיש מחיר נמוך, ולהורים עוד כסף ולחלק ירקות בחינם ולהפיל את המחיר עוד יותר ולשלם סובסידיות על המחיר המובטח — אילו חשבנו כך, אזי ההצעה היתה טובה. אבל אם המגמה היא כזאת, ועם ההגבלה הברורה שרק מטעם השר עצמו או מי שהשר יאצול לו מסמכיותיו אפשר יהיה להביא להשמדת ירקות במקרים מסויימים, והמטרה היא, כמובן, להפנות את העודפים למטרות סעד — הדבר הוגן ביותר, והמטרה ברורה. וככל שנקשור את המשרד בצורה יותר ספציפית, אנחנו מביאים עלינו הוצאות שאולי, חלילה, לא נוכל לעמוד בהן למרות המטרה החיובית.

עם כל הרצון הטוב הייתי מציע לכנסת לא לתמוך בהסתייגות, בהנחה שלא נוכל לעמוד בכך.

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, אעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברה-הכנסת שכטרמן על כל סעיפיה.

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו—1976. רשות הדיבור ליר-שבראש ועדת הכספים, חברה-הכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (י"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) המקורי קבע מס של 5% לשנת 1975. בהתחשב בגידול רווחי הבנקים וחברות הביטוח בשנה זו ולנוכח המצב הכלכלי הוחלט לספוג חלק מרווחים אלה על-ידי הגדלת שיעור המס ל-7.5%.

— חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4) (קרמון, גיבלבר, פלומין, לבנבראון) —

רי תשלום על בסיס הכנסות לשנת 1974. הואיל ושנת 1975 נסתיימה, באה הצעתו לאפשר למסד כספי שיש לו נתונים סופיים לכל השנה, במקום שישלם מס על בסיס משוער של מקדמות שיכולות לעלות על החיוב המגיע בחישוב השנתי, להעמיד את המקדמה הרבי-עית בצורה שתשלם את סך כל המס המגיע, בלי שיהיה צורך להתחשב עם אוצר המדינה.

להערתו האחרונה אני מבקש את תשומת-לבו של חברי-הכנסת משה ורטמן ביחס לדיון שהיה לנו בור-עדת הכנסת על חקיקה בלתי-מדויקת. בסעיף 3 מדור-בר על 10 במאס, בלי ציון שנה. זו אחת הדוג-מאות לחקיקה שיוצאת בצורה בלתי-מתוקנת כשעו-שים אותה בחופזה. בסעיף זה מדובר על 10 בד-צמבר ועל 10 ביולי, אבל לא מצויינת השנה. הואיל ואנחנו מדברים על שנת 1975 ועל שנת 1976, החוק לא יהיה דוגמה לחקיקה מתוקנת בצורה משפטית ונכונה, וחבל שהצעתי ביחס לתיקון התקנון לא נת-קבלה.

הי"ר א. גיבלבר :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת לבנבראון, להנמקת הסתייגויותי.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסתייגויות ש-לנו מכוונות להגדיל את המס על רווחי הבנקים וחב-רות הביטוח. נראה לנו שההגדלה המוצעת בחוק, מ-5% ל-7.5%, איננה לא בהתאם לגודל הרווחים ולא בהתאם לצרכי המשק. ידוע שבנקים הם אחד הע-נפים העושים רווחים ניכרים של הרבה הרבה אחו-זים. יש, על כן, הצדקה להגדיל לפחות בעוד 5% את המס על רווחי הון אלה, בעיקר בהתחשב בצרכים.

חברי הכנסת, לו רק מהסיבה האחת צריך לע-שות זאת — ועדת העבודה של הכנסת קיימה ביום ראשון ושני סיורים במפעלים של משרד העבודה, המכוונים לעזור לנוער במצב קשה, זה שאנו קוראים לו "נוער שוליים". בכל מקום שהגענו אליו ראינו התחלות של הישגים חשובים מאוד. בכל מקום נאמר לנו שאפשר היה לעשות הרבה יותר, אבל רק בגלל חוסר תקציב אי-אפשר להגדיל מפעלים אלה, הבאים ממש להגדיל נוער מלהתדרדר לפשע. ראינו מפעל כזה במוסד "אורים" בטבעון. נאמר לנו שרשומים 180 תלמידים ויש בקשה של עוד אלפים. יש אפי-שרות לקלוט הרבה יותר, אבל שוב, בגלל חוסר תקציב אי-אפשר לעשות זאת.

אני חוזר: לא רק מהסיבה הזאת צריך היה להג-דיל במקצת את המס על רווחי בנקים וחברות ביי-טוח כדי למצוא מקור למימון מפעלים חשובים אלה.

לכן אני מציע לכנסת להתחשב הפעם בנימוקים אלה ולהצביע בעד הסתייגויות שלנו.

הי"ר א. גיבלבר :

תודה. אולי תסכים לנמק גם את הסתייגותך לס-עיף 3 ?

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אני מוותר על ההנמקה, כי שם מדובר בעיקר

אני מבקש את הבית לאשר את החוק.

הי"ר א. גיבלבר :

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

לסעיף 1 של החוק אין הסתייגויות. אני מעמיד אותו להצבעה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

הי"ר א. גיבלבר :

לסעיף 2 יש הסתייגות לחברי-הכנסת פלומין. רשות הדיבור לחברי-הכנסת פלומין.

יחזקאל פלומין (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לי הסתייגויות לסעיפים 2 ו-3, וברשותך אנמק אותם ביחד.

הי"ר א. גיבלבר :

בבקשה.

יחזקאל פלומין (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסתייגויות לס-עיפים 2 ו-3 מתייחסות לחוק כפי שהובא אלינו היום, לאחר שהונח על שולחן הכנסת ב-9 באוקטובר 1975 והיום אנחנו עומדים ב-9 במאס 1976, דהינו חמישה חודשים לאחר שהונח על שולחן הכנסת.

חוק זה, לפי מטב ידיעתי, הוא הראשון במדינת ישראל שבו אנחנו משנים שיעורי מס בתחולה רטר-ואקטיבית לגבי שנת מס שכבר נסתיימה כולה. שנת המס 1975, שלגביה חל החוק על מוסדות בנקאיים וחב-רות-ביטוח, נסתיימה ב-31 בדצמבר 1975, ואנחנו באים היום, חודשיים ויותר לאחר סיום שנת המס, ומעלים מס רטרואקטיבית לשנה שלמה. מדובר על העלאת שיע-ורי המס ב-50%, מ-5% ל-7.5%. אין לבי לבני-קים ואין לבי לחברות הביטוח, אבל לבי לצורת החקיקה של הבית, שצריך לתכנן את מעשיו ואת פעולותיו בצורה תקינה. אם אנחנו מתרעמים על ש-אין משקיעים מגיעים ארצה ועל כך שהון בין-לאומי לא בא אלינו, מה לנו שגליל עליהם ? לכן הצעתי להביא בחשבון את העלייה המבוקשת על-ידי האוצר אך ורק לתקופה שהחוק היה מונח על שולחן הכ-נסת, מ-9 באוקטובר 1975 ; במלים אחרות — לרבע הא-חרון של שנת 1975. אני מציע לכן לקצץ את ההי-עלאה מ-5% ל-7.5% ולהעמיד אותה על רבע מהי-עלאה, להעלות על 6 פרומיל בלבד, ועל כן להעמיד את שיעור המס לכל שנת המס בממוצע שנתי של 5.6% בלבד.

אינני יודע אם האוצר יאריך את החוק הזה או יעמוד בהבטחתו שהחוק יבוטל עם הנהגת מס ערך מוסף. מכל מקום, אנחנו דנים מעשית בשנה שנס-תיימה ב-31 בדצמבר 1975.

הסתייגותי השנייה היא לסעיף 3, לעניין קביעת המקדמה שמחייב המוסד הפינאנסי לשלם בגין המס. מקובל שמוסדות, בנקים, חברות ויחידים משלמים מק-דמות ומתבקשים לשלם מקדמות מוגדלות על בסיס הכנסה בשנה קודמת. על כן נקבעה שורה של סד-

חברת כ"א, ישיבה רע"ה

— חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4) (לבנבראון, גיבלבר, פעיל, בארי, שוסטק, קרגמן) —

לכן נדמה לי שהצעת, הצנועה יחסית, להעלות את מס השירותים מ-7.5% ל-10%, לשנת 1975 — כבר יש לנו אינפורמציה עליה — היא הצעה הור גנת מאוד, ותיטיב הכנסת לעשות אם תקבל אותה.

אני מסיר את הסתייגותי לסעיף 3, שהרי אם תתקבל הסתייגותי לסעיף 2, בלאו-הכי יהיה צורך לנסח מחדש את סעיף 3 כדי לפתח את השיטה הנכונה לגביית 10% הנוותרים.

הו"ר א. גיבלבר :

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, חבר-הכנסת קרגמן, לתשובה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני חושב כי צריך לחסו על הבנקים ועל חברות הביטוח אשר פירסמו מאזנים לשנת 1975 המראים רווחים נכבדים למדי. לדעתי, המדינה במצבה הכלכלי הנוכחי, אין לה זכות שלא להטיל עליהם מס נוסף, ואפילו מורטלת עליה חובה לעשות כן.

החוק הוא חוק לשנה אחת והוא מתבטל עם סיום שנת הכספים 1975/76. אין לי כל ספק שעם הנהגת חוק מס ערך מוסף לא יהיה קיים חוק מס שירותים.

לכן לא היה צורך בהעלאת כל הנימוקים על מצב הבנקים. אינני חושב שהבנקים רוגזים על הצעה זו, והמדובר על סכום כסף נכבד שאין לזלזל בו.

אותו דבר בעניין המקדמות. אינני חושב שזה מהווה בעיה בשביל הבנקים.

ברצוני להעיר לידידי הצעיר (המלומד, חבר-הכנסת פלומין): המדובר הוא על חוק מס לשנת 1975, מאפריל עד אפריל. כך, שאם מדובר על 10 במאוס — 3.25% — הכוונה היא לשנת 1976 ומחר יהיה צריך לשלם את הסכום הזה, כי היום הוא ה-9 ב-מאוס. לכן, כל מה שהעלה כאן חבר-הכנסת פלומין בהקשר זה, כאילו רצה ללגלג במקצת, לא היה לו מקום.

חברי כנסת דיברו על הגדלה ל-10% ואף יותר. כמובן, שאפשר היה לקבוע 6% ואפשר היה לקבוע 11%. אולם צריך שיהיה שיקול נבון בעניין זה, והבחירה של 7.5% היא בהחלט מאוזנת.

אני מבקש את הבית לאשר את התיקון לחוק, כפי שהוצע על-ידי הוועדה.

הו"ר א. גיבלבר :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על הסתייגויותיהם של חברי הכנסת ועל הסעיפים כפי שהוצעו על-ידי הוועדה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת י. פלומין
לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. לבנבראון
לסעיף 2 לא נתקבל.

על החלוקה, וזה לא כל כך חשוב. חשוב היה לי לדבר על העקרון שבסעיף 2.

הו"ר א. גיבלבר :

אני מבין שאתה מוותר על ההנמקה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להנמקת הסתייגותי לסעיף פים 2 ו-3.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסתייגות העיקרית שלי נוגעת לסעיף 2 של תיקון מס' 4 בחוק מס השירותים, והיא מבקשת ששיעור המס לשנת 1975 לא יהיה 7.5% אלא 10%. אני גם חושב שזו העלאה סבירה.

רק בימים האחרונים התפרסמו נתוני רווחים של שלושת הבנקים הגדולים: בנק לאומי, בנק הפועלים ובנק דיסקונט. רווחיהם יחדיו הגיעו לשיעור של כמעט חצי-מיליארד לירות נטו, כאשר בנק הפועלים הוא הצועד בראש — 206 מיליון לירות נטו — ודווקא הבנק הפרטי, בנק דיסקונט, הוא לכאורה בעל הרווחים המעטים יותר, כ-80 מיליון לירות נטו — "הלוואי אויף מיר געזאגט".

ידידי בארי (הליכוד):

זה אומר שהפועלים במדינת ישראל עשירים יותר.

מאיר פעיל (מוקד):

לכן אני מציע לקחת מהבנקים ומחברות הביטוח יותר מסים. אינני מרחם עליהם.

ידידי בארי (הליכוד):

על הפועלים?

מאיר פעיל (מוקד):

על בנק הפועלים.

(קריאה: מוטב שירוויחו במקום שיתנו להם

סובסידיות.)

תופעה זו של רווחיות מופלגת של עסקי הפינאנסים בארצנו, על רקע של משבר מסתמן, ולפי דעתי מדאיג מאוד, דווקא בענפי ייצור — אזכיר רק את "תמנע" מהמגזר הציבורי ואת "פרידמן" מהמגזר הפרטי —

אליעזר שוסטק (הליכוד):

ואת "קרגל".

מאיר פעיל (מוקד):

תודה.

— על רקע זה אני חושב שהמדינה חייבת, אם אשתמש בביטוי צברי, "להתלבש" על ההכנסות מעסקי הפינאנסים כדי לשאוב יותר ויותר מהכנסותיהם אל קופת המדינה ולהשקיע את מה שנשאב בפרוייקטים של ייצור או של שירותי רווחה וחינוך; זאת תחליט המדינה; נדמה לי שאם יש מגזר כזה במשק שלנו אשר אפשר להניח עליו את היד, והייתי משתמש אפילו בביטוי "לסחוט" ממנו יותר, הרי זה המגזר של העסקים הפינאנסיים.

— חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4) (גיבלבר); חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (גיבלבר, רבינוביץ) —

היו"ר א. גיבלבר:

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח), (תיקון מס' 4), תשל"ו—1976.

הצבעה

חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו—1976, נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת מ. פעיל
לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת י. פלומין
לסעיף 3 לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. לבנבראון
לסעיף 3 לא נתקבל.

סעיף 3, בנוסח הוועדה, נתקבל.

ה. חוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו—1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו—1976 (המשך הדיון)

היו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו—1976 — קריאה ראשונה, וחוק תקציב-הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו—1976 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור בתשובה על הדיון לשר האוצר.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רואה חובה לעצמי להתנצל בפני חברי הבית על כי נעדרתי מישירות מספר שנידון בהן חוק התקציב, וזאת משום ביקורי של שר האוצר האמריקני. אני מודה לעמיתי, שר המס-חר והתעשייה, על שמילא מקומי בעת העדרי. על כל פנים מילאתי את החסר ועיינתי בפרוטוקולים.

בויכוח הושמעו דברים שונים, בהם נכונים ונכוחים; וראיית המצב מצד חלק נכבד של חברי הבית היא ראייה נכונה, אך כשאני בא לבחון מה הוצע כאן כדי לתקן ולשפר ולעמוד במשימות, צר לי לומר שלא הועלו כל הצעות אלטרנטיביות בעלות משמעות, לא הועלתה כל תכנית חדשה ושונה מזו שהגישה הממשלה בעת הגשת התקציב.

הועלו הצעות אשר חלקן אינו רלבאנטי לנושא, וחלקן אין בהן אלא נגיעה בשוליים, ולא תכנית אלטרנטיבית.

חברי כנסת אחדים הציעו כתרופה הקמת ממשלה רחבה יותר, ממשלה מקיר לקיר. לצערי, הצעה זו שמציעים אותה כתרופה לכל אינה שייכת לנושא הנדון, וחוששני כי אף לא אחת מהבעיות העומדות על הפרק הכלכלי לא תיפתר אם אכן תקום לנו ממשלה כזו. אולי ההיפך הוא הנכון — בתחום הכלכלי כבת-חומים אחרים, ככל שתהיה ממשלה רחבה יותר כן יקטן כשרה להחליט ולבצע. ואני מסופק, מסופק מאוד, אם אמנם יגדל אמון הציבור בממשלה כזו.

טענה שחזרה ונשמעה מפי חלק גדול מהנאומים היא לא לגבי המדיניות, אלא לגבי כושר הביצוע של הממשלה ושל האוצר. אני קובע כי ממשלה זו ואוצר זה החליטו בשנתיים האחרונות בתחום הכלכלי שורת-החלטות בעלות משמעות נוקבת, ועמדו בביצוען, והחלו בשינוי מהלך פני דברים מיסודם בתחום הכלכלי, אם

זה בתחום הרפורמה במסים, אם בתחום הסדר תוספת היקור, אם בתחום מדיניות שער המטבע ואם בתחומים אחרים. יתר על כן, האוצר נקט שורה ארוכה של תיקונים שוטפים למדיניות, תיקונים שהם הכרחיים בתהליכים של הדינאמיות הכלכלית שאנו נתונים בה. ועתה נמצאים אותם חברי כנסת מלקים אותנו על כך וטוענים כי אנו עושים יותר מדי ומהר מדי, וכך הם מחזיקים בחבל בשני קצותיו.

חברי הכנסת, בכל ניתוח של המצב ושל הקשיים שאנו נתונים בהם, ובכל הצבעה על נתוני התקציב, הגרעון והאינפלציה, שהם תמורים ומדאגים, אי-אפשר להתעלם מכך כי בשנת 1973 עמדה ישראל במלחמה על נפשה, וכי האיום הבטחוני על עצם קיומנו קיים ועומד, ואנו נמצאים בכלכלת מלחמה. לבוא ולהשוות אותנו לאחרים ולהצביע על פתרונות פשוטים — זו גישה בלתי-רצונית. המצב האובייקטיבי הוא כזה שאין פתרונות קלים. יש דרך קשה וארוכה, ואנו הולכים בה. כל מי שטען כאן כי אנו נסוגים, כי אנו מוותרים, אינו אלא טועה ומטעה. אני קובע כי אין נסיגה מהרפורמה במס הכנסה ולא היתה נסיגה. העברנו את חוק הרפורמה, ואנחנו מקיימים אותו ונקיים אותו. אנחנו פועלים ונפעל לגביית מס-אמת. אבל אלה דברים שאינם נעשים בן-יום. להגיע לגביית מס-אמת זה עניין של תהליך ארוך וממושך. הקימונו את הכלים ונבצע זאת. אך אני רוצה להזכיר למבקרים כי השתמטות ממס קיימת במדינות ששיעורי המס בהן נמוכים בהרבה מאשר בישראל, ואשר קיימת בהן מערכת גבייה ותיקה ומבוססת, ואשר קיים בהן מוסר מסים גבוה. יש תהליך ארוך וממושך של בניית מנגנון, כלים, שיטות עבודה וחינוך הציבור, ואנו בדרך הנכונה.

יכול אני רק להביע את פליאתי על דבריהם של חברי-הכנסת מלמד, אפרת ובן-מאיר בנושא זה. הנהגת חובה כללית של ניהול חשבונות, מעבר לשומה מדגמית, החמרת העונשים הנקובים בחוק, העלאת הריבית על פיגור בתשלומים למס הכנסה, החמרות במס רווחי הון — כל אלה הם חלק בלתי-נפרד מהרפורמה. אלה צעדים שבוצעו ומבוצעים על-ידי משרד האוצר. זוהי פעולה מתמשכת ורצופה, ואין כלל להשוותה לפעולה חד-פעמית של שינוי השיעורים ובסיס המס על-ידי חקיקה.

משה ארגס (הליכוד) :

מה בקשר לגרעון המסחרי ?

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אשר לגרעון השוטף, הרי דובר בטיוטה שהוגשה לממשלה על גרעון בסך של 3,650 מיליון דולר, לעומת גרעון בסך 3,670 מיליון דולר. קיים הפרש באומדנים הנובע בעיקרו מהורדת תחזית הגידול של הייצור ה"עשייתי ב" 45 מיליון דולר, מגידול ריאלי של 15% בטיוטה המוקדמת לגידול של 12% כפי שזה רשום בתקציב הלאומי.

אני מבקש להצהיר מעל במה זו שלא נטשנו את היעד של גידול ריאלי של 15% לפחות בייצור התעשייתי ושל גידול בשיעור של 20% ביצוא תעשייתי, למעט יהלומים. על רקע של סיכוי לזמינות של עובדים. ת"עשית היצוא, של הגדלה משמעותית ברווחיות היצוא ושל התאוששות בשוק היצוא העיקריים, יעד כזה איננו בשום פנים יעד בלתי-מצויאותי. גידול מהיר של היצוא הוא צו חיים למשק ולמדינה, ואנו נמשיך לפעול במשך השנה כדי להשיג את היעדים שהצבנו לעצמנו יאף לעבור אותם.

בהקשר זה אני מרשה לעצמי להגיב על טענות שנשמעו כאן כאילו הצעדים שנקטנו לעידוד היצוא לא היו אפקטיביים. חברי כנסת נכבדים, ררווחיות היצוא, והגדלה, ובאופן שיטתי מדי שנה, על-ידי שורה של צעדים המגדילים את רווחיות היצוא, לרבות הפיחותים, הגדלת תחזיר המסים ליצואנים, הבטחת אשראי בריבית שהיא נמוכה בהרבה מריבית השוק, מתן העדפות למש"קיעים בתעשיות יצוא ומתן סיוע כספי ומינהלי ליצואנים בדרכים רבות. כתוצאה מהפיחותים והגדלת התמריצים גדלה רווחיות היצוא בכל אחת מהשנים 1970—1976, למעט שנת 1974. בשנת 1975 גדלה רווחיות היצוא ב" 6%. בעקבות הפיחות הנוחל, הצמדת תחזיר המסים לשיעור הפיחות והגדלת סכום החזר המסים לדולר יצוא תגדל, לפי הערכתנו, רווחיות היצוא בשנת 1976 ב" 7%—8%. התמיכה השיטתית ביצוא, בעבר, הצעת החוק לעידוד השקעות הון המבטיחה יתרונות גדולים ליצואנים, הפיחות הנוחל, ומעל לכל הידיעה שהממשלה תמשיך לע"שות כל הממחייב כדי להבטיח בשנים הבאות גידול ניכר ביצוא — כל אלה נותנים ליצואן הישראלי את הבטחון כי תישמר ואף תוגדל רווחיות היצוא השנה ובשנים הבאות. אם בכל זאת גדל היצוא בשנת 1975 ב" 5%, הרי נעוץ הדבר במחסור בעובדים. בתעשיות יצוא רבות ובירידה התריפה של הביקוש בשוקי הי"צוא.

נושא אחר שהיו חלוקות בו הדעות של כלכלני האו"צ ושל כלכלני בנק ישראל, ואשר מצא בהכרח ביטוי כאן, הוא השיעור הצפוי של עליית המחירים. בעוד שכלכלני האוצר דיברו על עלייה של 29% בממוצע שנת, אימץ התקציב הלאומי תחזית של עליית מחי"רים בשיעור של 32%. גם בנושא זה אינני רואה סיבה לפסימיות לגבי ההתפתחויות הצפויות. השנה צפוי בחוץ-לארץ עליית מחירים איטית של היבוא. לפי כל התחזיות יהיה הביקוש המקומי הריאלי ברמה נמוכה. אנו מקווים שתחול תזוזה חיובית בכל מה שנוגע לגידול בפרייון. נעשה הכל כדי שלא לחרוג ממסגרת ההזרמה

חלק מחברי הכנסת טענו נגד הריסון ברמת החיים, באמרו כי ריסון זה אינו משרת את היעדים הכלכליים שלנו. אין לי אלא להצטער על דעות אלו, אבל אני מבין את הטענות שבאו מצדדים שונים, משום שהן באות לנגח את האוצר והישג מרשים בתחום זה דווקא.

בתקופת השנים 1952 עד 1964 עלתה הצריכה לפש בשיעור של 5.5% בממוצע שנתי ; בת"קופת המיתון, בשנים 1965—1967 ירדה הצריכה לפש ב" 1% בממוצע שנתי ; בתקופת השנים 1968—1972 חזרה ועלתה הצריכה לפש ב" 4%—5% במ"מוצע שנתי ; בשנת 1973, עד המלחמה, עלתה הצריכה לפש ב" 10%. והנה בשנת 1974 חלה תפנית חדה בהתפתחות הצריכה, כאשר הצריכה לפש קפאה ברמה שהיתה ערב מלחמת יום-הכיפורים. בשנת 1975 פחתה הצריכה לפש ב" 4%—5%, ובשנת 1976 אנו צופים ירידה נוספת של 2%—3% בצריכה לפש.

השינוי במגמות הצריכה בולט עוד יותר אם נשים לב לכך שבצריכה של סחורות חלה ירידה של 10% לפש ; בצריכה של מזון ירידה של 3% לפש ; בצ"ריכה של מוצרי הלבשה והנעלה — 6% לפש ; במו"צרים בני-קיימא ירידה של 24% לפש ; והרכישה של כלי רכב פחתה ביותר מ" 50%. לעומת זאת חלה ירידה בצריכה של שירותים בשיעור של 1% בלבד, כאשר משפיעות כאן הנסיעות לחוץ-לארץ, שגדלו ב" 20% לערך. אנו מקווים שגם בסעיף זה יחול ריסון בעקבות ייקור הנסיעות לחוץ-לארץ לאחר שהוגדלו המסים על רכישת מטבע-חוץ לכרטיסי הנסיעה.

נכון הוא כי מטרות המדיניות הכלכלית-חברתית לטווח ארוך היא עלייה של רמת החיים, אולם כל עוד אנו עומדים בפני גרעון גדול במאזן התשלומים אין לנו ברירה אלא לאמץ את הורדת רמת החיים כמטרת ביניים כדי לחסוך את מרכיב מטבע-החוץ הגלום בצ"ריכה הפרטית וכדי לשחרר כוח-אדם וגורמי ייצור אח"רים מייצור לשם צריכה, כך שאפשר יהיה להפנותו לייצור מועדף לצרכי יצוא ולהחלפת היבוא הבטחוני.

מרכיב היבוא בצריכה הפרטית הוא 33% בממוצע. הירידה בצריכה הפרטית בשנת 1975 וזו הצפויה בשנת 1976 יביאו במשך שנתיים לחסכון של 800 מיליון דולר במטבע-חוץ, לרבות החסכון ביבוא הנובע מצימ"צום בהשקעות המיועדות לייצור של מוצרי צריכה. אם נזכור שיתירות מטבע-חוץ שלנו נטו הן כמיליארד דולר, נדע להעריך את החשיבות של חסכון זה. ריסון הצריכה הפרטית הוא אפוא אחד ההישגים החשובים של המדיניות הכלכלית שלנו.

היו חברי כנסת שהצביעו על הסתירה, כביכול, שבין התחזית המשקית לשנת 1976 שהוגשה לממשלה לבין התחזית הכלולה בתקציב הלאומי. ברצוני לקבוע שלא היו דברים מעולם ואין הבדל מרחיק לכת בין שתי האלטרנאטיבות במה שנוגע למרכיבים העיקריים של התקציב הלאומי. שתי האלטרנאטיבות חזו רמת פעילות נמוכה, המתבטאת בגידול של התוצר בשיעור של כאחוז אחד, בירידה בצריכה לפש בשיעור של 2%—3%, בירידה משמעותית בהשקעות, בהמשך הירידה ביבוא והאצה משמעותית בגידול היצוא.

כ-2.3 מיליארד דולר, הם לממשלת ארצות-הברית; 9% נוספים של החוב, בסך 700 מיליון דולר, הם לממשלת גרמניה; 5% נוספים של החוב, בסך 360 מיליון דולר, הם למוסדות מוניטאריים בין-לאומיים. רק פחות מ-30% מהחוב שלנו הם לגורמים מסחריים ופינאנסיים שונים.

יש חברי כנסת, בהם כאלה שמבינים את משמעותם של מספרים, העולים מדי שנה על הדוכן, מתנים ומדי גישים את הגידול בגרעון, את הגידול בחוב, את הירידה בהתרחקות, את התלות בסיוע ואת הגרעון בתקציב, ובגשימה אחת אותם חברי כנסת מתלוננים על גידול בלתי-מספיק או ירידה, בכיכול ביבוא הבטחוני. האומנם יש מקום לדבר על ירידה ביבוא הבטחוני? הנה, חברים יקרים, המספרים לפניכם: היבוא הבטחוני הישיר ב-1972 היה 490 מיליון דולר. הוא זינק ב-1973 ל-1.25 מיליארד דולר; הוא המשיך ועלה בשנת 1974 ל-1.37 מיליארד דולר; הוא חזר וזינק ב-1975 ל-1.83 מיליארד דולר. סכום זה אינו כולל ביבוא בטחוני עקיף בסך 525 מיליון דולר ותשלום בסך 270 מיליון דולר על חשבון החוב הבטחוני.

בל נשכח שגם בשנת 1976 יממן הסיוע הצבאי הא-מריקני כ-1.5 מיליארד דולר, שהם רק 53% מסך ההוצאה שלנו במטבע-חוץ לבטחון, הוצאה המגיעה למעשה ב-2.55 מיליארד דולר, לרבות חובות. סכום זה גדול ב-300 מיליון דולר מסכום הסיוע הצבאי והכלכלי גם יחד שאנו מקבלים מארצות-הברית לשנת 1976.

ברצוני לקבוע בצורה חד-משמעית, בעניין ההוצאה של התקציב, כי לפי ההערכות הקיימות באוצר והמבוססות על בדיקה חוזרת ומעמיקה של הנתונים ומשמעותם, היקף ההוצאה של הממשלה הנובעת מביצוע התקציב עולה בד בבד עם המגמה לשמור על איזון מוניטארי במשך 1976, כלומר נחתור לכך שהגידול בכפי מות הכסף לא יחרוג באופן משמעותי מהגידול הצפוי בתוצר ובמקורות במחירים שוטפים. נחרצה דעתנו להקפיד ככל הניתן על אי-חריגה ממסגרת הגרעון וההוצאה הכלולות בתקציב. אנו נגביר את הפיקוח השוטף על המשרדים בכל הנוגע לביצוע התקציב, כך שכל תוספת הוצאה חיונית תבוא על חשבון צימצום הוצאה אחרת, או תמומן על-ידי הגדלת ההכנסות. זאת בתקווה שלא תהייה התפתחות שאין לחזותן מראש בתחומים בעלי רגישות מיוחדת.

בנושא זה רצוני לחזור ולהדגיש שהתחזיות של התקציב הלאומי, לרבות אומדן הגרעון הצפוי ותחזית עליית המחירים, לוקחות בחשבון את מלוא ההוצאה הצפויה במשך בשנת 1976, לרבות ההוצאה של התקציב ושל גורמים ששה מחוץ לתקציב.

אני מתפלא על החשבון שעשה חבר-הכנסת בדר לגבי גדלו של התקציב. דווקא השנה, חבר-הכנסת בדר, הונהגה רפורמה בתקציב, ולפיה הוגבלו המשרדים ביצירת התחייבויות. כן הוחמרו הקריטריונים בדבר הוצאה מותנית בהכנסה, וחלק ניכר מפעולות המבוצעות במימון האמיסיות הועברו השנה לתקציב המדינה. הסכומים המופיעים בטור ההרשאה להתחייב אינם תוספת לחקציב, כפי שחשב חבר-הכנסת ד"ר בדר, אלא הסדר נושא התחייבויות אשר נעשו לפי חוק אחר, חוק נכסי

של נזילות למשק, שנקבעה בתקציב שהנחתי לפניכם, אפילו יחייב הדבר החלטות קשות במשך השנה.

אני מקווה שתישמר מדיניות שכר מרוסנת. אם אמנם נצליח להגשים את המדיניות שאימצנו לנו, ואני מאמין שנצליח, קיים סיכוי סביר שבתחום המחירים, כבתחום מאזן התשלומים, תתממשנה תוצאות טובות יותר מאלה שנכללו בתקציב הלאומי. וכאשר אני מדבר בניימה יותר אופטימית אין זה אומר שאני סבור שהדברים יושגו בנקל, אלא שאני בא לומר שאם נהיה נבונים ונחרצים בביצוע המדיניות ולא נהסס לקבל על עצמנו קשיים בכל התחומים, יש סיכוי טוב שנשיג את היעדים שהצבנו לנו ושנשגות טובות נאבידות או מי שאינם התקדמות בדרך הקשה והארוכה לפתרון בעיית המשק הישראלי.

כמה חברי כנסת הטוענים שיש צורך לצמצם את הצריכה הפרטית, להוריד את הצריכה הציבורית, לצמצם את התעסוקה, לצמצם השקעות בלתי-חיוניות, מגלים פתאום שכאשר מאיטים את הפעילות של המשק נפסקת הצמיחה. רק בעלי כוונות טובות נאבידות או מי שאינם מבינים את התהליכים המשקיים יכולים לטעון שאפשר ביוזמנית לצמצם את הפעילות ולגרום לגידול של היצוא בהיקף כזה שיקזז את ההאטה. יש מהם המנסים להיטלות באילן גדול כמו פרופסור פטינקין, תוך ציטוט בלתי-מדויק של דבריו. לפי מיטב ידיעתי גם פרופסור פטינקין מסכים לכך שיש להשלים עם האטה זמנית — אני מדגיש: זמנית — של הפעילות הכלכלית ושל ההשקעות במסגרת השידור מחדש של הפעילות המשקית והעברת גורמי ייצור ליצוא כדי להגיע לחסכון מיידי של דולרים, שכן היקף הגרעון שלנו כה גדול שאי-ננו יכולים להרשות לעצמנו שלא להיזקק לחסכון ביבוא הנובע מצימצום הביקוש.

בעלי רוח נכאים בקירבנו, המתעלמים מכל הישג, טוענים שאין שיפור במאזן התשלומים ואין ירידה בגרעון. נכון שגם לאחר הירידה הקיימת בגרעון עדיין הוא גדול ומדאיג, אולם למעלה מזה נראה שההישג ואפילו הוא חלקי? הגרעון הוא בעל ממדים כאלה שאין למחוק במחירי, ורק שנים רבות של צימצום עקבי יביאו אותו לממדים שאפשר לעמוד בהם ללא סיוע. בשנת 1975 צעדנו צעד משמעותי בכיוון זה. הגרעון המנוכה, הרגיש למדיניות, כלומר הגרעון למעט יבוא בטחון ותשלומי ריבית לחוץ-לארץ, פחת בשנת 1975 ב-230 מיליון דולר וחזוי לרדת בשנת 1976 ב-260 מיליון דולר. כבר הסברתי מעל במה זו שגם ניתוח הגרעון המנוכה אינו בא להפחית מחומרת הנטל של כיסוי הגרעון השוטף כולו, שאף הוא חזוי לרדת בשנת 1976 ב-230 מיליון דולר.

ירידה גדולה יותר רצויה, כמובן, ועלינו לחזור לכך. אולם התעלמות מן ההישג בתחום זה אינה מוצדקת כלל וכלל.

נטל החוב החיצוני, שהגיע ב-1975 ל-7.6 מיליארד דולר, הוא ללא ספק אחד האינדיקטורים החריפים ביותר של המצב הקשה שלנו במאזן התשלומים. אולם גם כאן אין לראות רק את גודל החוב, וראוי לציין שעיקר החוב הוא לגורמים ידידותיים, לזמן ארוך, ובתנאי ריבית ופרעון נוחים. רבותי, בסוף 1975 היו 27% מהחוב למחזיקי איגרות מילווה פיתוח; 28% נוספים של החוב,

הממשלה, לרבות ביטוח לאומי, מגיעים סטאטיסטי ל-66% מההכנסה הלאומית, אולם כנגד גביית מסים זו מעבירה הממשלה תשלומי העברה עצומים לציבור, ותשלומים אלה מצטרפים להכנסה הפנויה. אם נמנע תשלומי העברה אלה מן המסים ברוטו, נמצא שהמסים נטו מה-וים רק כ-46% מההכנסה הלאומית. בעוד שחלקם של המסים ברוטו גדל מ-49% בשנת 1972 ל-71% בשנת 1976, גדלו המסים נטו מ-36% ל-47% בלבד באותן השנים. המבחן האמיתי של כובד המסים הוא בהשיעור על ההכנסה הפנויה הריאלית. במרבית השנים עלה השכר הריאלי הפנוי בשיעור ניכר. ירידה משמעותית בשכר הריאלי חלה רק בשנת 1974, בשיעור של 6.5%, ואילו בשנת 1975 הוא עלה כדי 1%. בשנת 1976 לא צפוי בו שינוי משמעותי. המבחן הסופי של מידת הנטל המוטל על הציבור הוא בהתפתחות רמת החיים והצריכה לנפש. וזו עלתה בתקופת השנים 1968-1976 בשיעור שנתי ממוצע של 3%, כך שגם לאחר הירידה בצריכה לנפש בשנת 1975, וזו החוויה לשנת 1976, עדיין גבוהה רמת הצריכה ב-30% מזו של שנת 1968. וגם באותה שנה נמנתה ישראל בין הארצות בעלות רמת חיים גבוהה.

חברי הכנסת, אין לי אלא לחזור ולהדגיש כי המדיניות הכלכלית והתקציב שהוא חלק ממנה הם נטל כבד על הציבור ומחייבים מאמץ כביר של כל חלקי העם. אך זו הדרך שעלינו ללכת בה, שאין בלתיאם איננו רוצים להגיע להתמוטטות בתחום מטבע-חוזן, מצד אחד, או למשבר כלכלי ואבטלה המונית, מצד שני. לאחר ששמעתי כאן את כל האלטרנאטיבות, כביכול, שהציבו דוברים שונים, רק התחזקתי בדעתי זו.

לכן אני מבקש מעל במה זו מאת הכנסת ומאת הציבור כולו כי יתנו כתר לשאת במשימה הכבדה ובמאמץ העצום הנתבע מאתנו כדי להיחלץ מן המיצר אל המרחב ולצמיחה מחודשת ומהירה של המשק.

היו"ר א. גיבלבר :

הדיון בחוק התקציב ובחוק תקציב-הביניים היה דיון משולב. ההצבעה תהיה נפרדת. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת חוק התקציב לוועדת הכספים מול ההצעה להחזיר אותה לממשלה.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק התקציב לוועדת הכספים — רוב

בעד ההצעה להחזיר את הצעת חוק התקציב לממשלה — מיעוט

מאיר פעיל (מוקד) :

אני מציע למנות את הקולות.

היו"ר א. גיבלבר :

ההצבעה היתה ברורה. היה רוב ברור בעד העברת הצעת החוק לוועדה.

מאיר פעיל (מוקד) :

הרוב לא היה ברור לי. אני מצטער על שאני מייצג רק סיעה של אחד, אבל אני רשאי לדרוש את ספירת הקולות.

המדינה. המושג הרשאה להתחייב בא לתת מסגרת לפעולה הכרחית שאינה מהווה תוספת להוצאה, אלא היא פעולה מקבילה להוצאה. הסדר זה בא דווקא לחזק את הפיקוח הפאראלאמנטארי על התקציב.

העברת פעולות ממיומן אמיתי לתקציב הגדילה את ההוצאה המותנית בהכנסה בשיעור של כ-1.7 מיליארד לירות, וזאת ללא שום שינוי ריאלי בפעילות. יש כאן נסיון ראשון להגיע לתקציב טוב יותר ונכון יותר.

צודק חבר-הכנסת ד"ר בדר כי המדיניות של הפיתוחים הוחלים מוצאת השנה את ביטוייה המלא בתקציב, ודבר זה נותן בי אמון כי המסגרת התקציבית אשר נקבעה ל-1976 אמנם תישמר. ואשר לטענה כי התקציב לא יעמוד בקצב ההתייקרות, הנני חוזר וקובע כי במידה שההתייקרות בשנת 1976 תעלה על 25%, יותאמו תכניות המשרדים בהתאם לכך וזאת על-ידי קיצוץ בהם במשך השנה. שינוי בתקציב ההתייקרויות, אשר הונהג השנה, מאפשר לדעתי לעמוד בהחלטה כי ההתייקרות המאקסימאלית שתיתן למשרדים לא תעלה על 25%.

שמענו כאן גם טענות על תוספת כוח-אדם למשרדי הממשלה. רצוני לציין כי שנת הכספים 1975 היתה שנה ראשונה בתקופה שנסקרה על-ידי מבקר המדינה שהושגו בה במלואם היעדים שבהחלטת הממשלה בעניין קיצוץ מספר משרות בשירות. בתקציב המוצע ל-1976 מופיעה הקטנה נטו בכוח-אדם בשירות המדינה.

חברי כנסת אחדים האשימו אותנו כי אומדן המסים מוגזם. זו טענה שאין לה על מה לסמוך. תוספת ההכנסות, למעט ערך מוסף, ב-1976 לעומת 1975 היא כ-9 מיליארד לירות, ואילו הסכום הכולל של ההכנסות ממסים הוא 44.8 מיליארד לירות. לבוא ולטעון כי כ-6.5 מיליארד לירות מתוך 9 מיליארד הם אומדן מנופח ומוגזם, זה פשוט לא רציני. האומדן שלנו מתבסס על גידול צפוי של התוצר הלאומי, במחירים שוטפים, ב-30% וכן על הצעדים שנקטנו בכיוון של העמקת הגבייה, ואני משוכנע שנעמוד בו כפי שעמדנו בשנה השוטפת.

ואשר למס ערך מוסף רצוני לומר כי הוא יופעל בקרוב. שיעור המס שייקבע סמוך להפעלת המס הוא שיקבע את שיעור ההפחתה במסים הקיימים, וכשיבוצע הדבר נביא אומדן מתקון לאותם מסים עקיפים ששיעורם יוקטן.

אני מקבל את התביעות להגדלת שיעורי מס הכנסה. הגדלה כזאת תעמוד בסתירה לרפורמה במס ולכל הצעדים שאנו נוקטים כדי להעמיק את הגבייה.

הושמעו בוויכוח טענות והיפוכן. חלק טען כי הנטל כבד מדי, וחלק ביקש תוספת של מסים. אכן נטל המסים כבד, הוא בוודאי כבד לפי קריטריונים סובייקטיביים של משלמי המסים, והוא גבוה בקנה-מידה בין לאומי, ולא יכול להיות אחרת בתנאים המיוחדים שלנו, כשאנו חייבים לממן הוצאות בטחון עצומות כאלה וזשי-רותים סוציאליים ופיתוח כלכלי לשם קליטת עלייה. אולם האם באמת הנטל הוא כבד עד כדי כך שהציבור אינו יכול לעמוד בו באופן אוניברסלי? הנתונים והמציאות מצביעים על כך שלא כן הדבר. נכון הדבר שמסי

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (גיבלר, נוף בורפורת, מואב, פעיל); חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11) (גיבלר, רבינוביץ) —

הצבעה

51 — בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק התקציב לוועדת הכספים

40 — בעד ההצעה להחזיר את הצעת חוק התקציב לממשלה

ההצעה להעביר את הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו—1976, לוועדת הכספים נתקבלה.

(קריאה: מי נמנע?)

היו"ר א. גיבלר: מי נמנע?

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת חוק תקציב הביניים לוועדת הכספים מול ההצעה להחזיר אותה לממשלה.

מוזר פעיל (מוקד): אבקש למנות את הקולות.

הצבעה

52 — בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק תקציב הביניים לוועדת הכספים

35 — בעד ההצעה להחזיר את הצעת חוק תקציב הביניים לממשלה

ההצעה להעביר את הצעת חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו—1976, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א. גיבלר:

הרוב היה ברור ואני קובע שהצעת חוק התקציב הועברה לוועדת הכספים.

עקיבא נוף (הליכוד):

אפשר לבקש מניין של הקולות.

מרדכי כן-פורת (המערך):

היושב-ראש הוא המחליט.

עקיבא נוף (הליכוד):

אנו רוצים לדעת כמה חברי כנסת הצביעו בעד כל אחת מההצעות.

היו"ר א. גיבלר:

איחרת לבקש את ספירת הקולות.

ההחלטה היא שאין חוזרים על ההצבעה כדי למנות את הקולות.

ברעז מואב (תנועה לזכויות האזרח):

את הקולות צריך למנות. מה חזש מספירת הקולות?

היו"ר א. גיבלר:

כדי למנוע ויכוח נחזור על ההצבעה. אני שוב מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את חוק התקציב לוועדת הכספים מול ההצעה להחזיר אותו לממשלה.

ו. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11), תשל"ו—1975 *

(קריאה ראשונה)

חוסר הבהירות בשאלות אלה איננו מאפשר ניהול יומיומי תקין של חיי הכלכלה של הפרט ושל הכלל, והטלת אחריות פלילית ואזרחית בשל הפרות שנגרמו עקב שביתה תגרום תוצאות קשות שאין להן הצדקה. אנו סבורים כי החוק חייב לתת תשובה לשאלות אלה, מבלי להתערב בעצם סיכסוך העבודה שקיים בבנק.

כדי להתגבר על הבעיות נהגנו עד כה להתקין תקנות-שעת-חרים. במהלך שנת 1975 הותקנו תקנות כאלה שלוש פעמים. בהתאם למגמתנו — להסדיר, עד כמה שאפשר, נושאים שיש להם חשיבות כללית, ולא זמנית בלבד, בחקיקה ראשית — אנו מציעים היום להסדיר בחוק את הדין שיחול על הבנקים ועל ציבור לקר-חותיהם במקרה של שביתה.

מוצע כי למפקח על הבנקים תוענק סמכות להכריז על הפסקת שירותים בבנק אם הוא סבור שהבנק אינו יכול לנהל את עסקיו באורח תקין מחמת השביתה. כתוצאה מהכרזה זו יידחו המועדים שנקבעו למילוי התחייבויות בין הבנק לבין הלקוח או בין הלקוח לבין אדם שלישי, עד לשלושה ימים מסיום השביתה, וביטול

היו"ר א. גיבלר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11), תשל"ו—1975. את החוק יביא שר האוצר.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשנה החולפת עמדנו בפני תופעה מתרחבת של שיבוש בפעולות הבנקים עקב סאנקציות שהטילו עובדיהם, ובמקרה אחד אף של שביתה כללית באחד הבנקים הגדולים. שביתה בבנק משפיעה לא רק על מהלכו התקין של המשק, אלא יש לה אף השלכה ישירה על זכויותיו וחובותיו של ציבור רחב. כאשר משתבש המהלך התקין של ניהול עסקים עולות שאלות בדבר המצב המשפטי של הבנק, של לקר-חותיו ושל צדדים שלייליים. לדוגמה: אדם שקיבל הלוואה מן הבנק אינו יכול להחזיר הלוואתו במועד שנקבע; בנק שהתחייב להעניק הלוואה במועד מסוים אינו יכול לבצע זאת; אדם שקיבל מחברו שק אינו יכול לפדות את השק; אדם שמשך שק על בנק שסגר שערי מתחייב, לכאורה, דיני עונשין.

כומים, לגבי הבטחת האשראי הדוקומנטארי שסודר על-ידי יבואן או יצואן ב"דיסקונט" אבל לא היה יכול להשלים את המעשה כיוון שבנק דיסקונט היה משותק. ובנקים אחרים התנדבו לעשות זאת.

אם יהיה שוב צורך להפעיל חוק זה, שמציע שר האוצר עכשיו, האם יש לנו בטחון שהבנקים שוב יתנו אותה עזרה לבנק משותק? אם לא, הרי גם חוק זה לא יועיל.

השביתה בבנק דיסקונט היתה שביתה בבנק גדול, אחד מרבים. מה היה מצבנו אילו שביתה כזאת הייתה פורצת בכל הבנקים? איך היה שכיר מקבל את שכרו? השכיר מקבל שק, עובדי המדינה — כ-200,000 איש — לא מקבלים בכלל שקים, הכסף מועבר במישרין לבנק והוא מזכה את החשבון לפי העברה. איך יגיע השכיר לכספו? מי ישלם לו? איפה המנגנון? איפה האפשרות? ולא רק שכירים, גם סוחר, גם תעשיין, גם יבואן, גם יצואן יישארו בלי שירותים בנקאיים בכלל. אני רוצה להגיד שכדי להגיע למצב זה או דומה לו לא מוכרחת להיות שביתה כללית, די שתהיה שביתה מאוד רחבה.

אני רואה רק שני אמצעים. אמצעי אחד הוא האמצעי שהשתמשה בו הממשלה הסוציאליסטית של דנמארק, שם שביתות מסויימות נחשבות עבירה פלילית והעונש הוא חמור; אינני חושב שזאת הדרך לישראל. דרך שנייה היא זו שאנחנו מציעים במקרה רבים: בורות חובה. כל עוד אין מחשבה עד הסוף, הרי חוק זה הוא רק חוק חלקי והוא לא פותר בעיה.

יש בחוק זה הארכת ההסדר הקיים לגבי הגבלת האפשרות לפתוח בנקים וסניפי בנקים. חוק זה הצענו בוועדת הכספים לפני כ-10 שנים. ההיתר לפתוח סניף בנק או בנק חדש ניתן על-ידי בנק ישראל, אחרי רי התייעצות בוועדה מיוחדת של 5 מחברי מועצת בנק ישראל שהם עצמם אינם קשורים עם בנקים. כאשר הכנו את החוק לא ידעתי שאני אחיה חבר בוועדה זאת. כבר שנים רבות אני חבר מועצת בנק ישראל. ההסדר הזה פעל יפה. מאז חוקקנו חוק זה נפתחים בדרך כלל 20 סניפי בנקים בשנה בכל הארץ, ואנחנו מעדיפים לתת היתרים לסניפים בעיריית פיתוח, במקומות נידחים, בשכונות חדשות. זה הולך טוב, ואם יש הצעה להאריך הסדר זה שוב ל-5 שנים, הרי זה דבר רצוי.

עם זאת, ההארכה היא רק לתקופה מסויימת, וכאן יש עניין עקרוני, כי הגבלה כזאת של חופש המשק לא יכולה להיות קבועה. היא קיימת כבר כ-15 שנים — תחילים עוד 5 שנים.

אני תובע שהאוצר יקיים, סוף כל סוף, הבטחה חגיגית שניתנה. בעיני זו הפתעה ופגיעה שהחוק שמציעים לנו הוא חוק לתיקון פקודת הבנקאות המאגד דאטורית משנת 1935 או 1936, ולא חוק ישראלי. היו תיקונים בפקודה זאת, אבל עדיין אין חוק בנקאות ישראלי. בשנת 1971, בעת הדיונים בוועדת הכספים על אחד התיקונים בפקודת הבנקאות, הבטיח שר האוצר דאז, ידידי פנחס ספיר המנוח, שתוך שנה-וחצי תציע הממשלה לכנסת חוק בנקאות ישר-

אכרות המפקח על הבנקים. כמו כן תינתן הגנה מפני אישום פלילי בשל משיכת שק ללא כיסוי אם אי-הפרעון נבע מהשביתה בבנק בלבד.

כפי שהודענו פעמים מספר, מכין צוות משותף למשרד המשפטים, משרד האוצר ובנק ישראל הצעה לחוק בנקאות חדש. חוק זה יהיה רחב ומקיף ביותר. אף שהצוות הגיע לשלב מתקדם, קיימים עניינים מספר שיש להסדירם תוך תיקון הפקודה הקיימת עוד לפני חקיקת החוק המקיף החדש. בין העניינים הללו מצוי תגושא השני הנדון בהצעת חוק שלפנינו.

ההוראה האוסרת על מוסדות בנקאיים וכספיים לפתוח סניפים חדשים ללא היתר עומדת לפקוע ב-30 ביוני של שנה זו. אין צורך להרחיב את הדיבור על חשיבותה המרובה של ההוראה זו, במיוחד בתקופה זו שבה אנו חייבים בחסכון מאקסימאלי בהוצאות שאינן הכרחיות. אנו מציעים להאריך את תקפה של ההוראה לשנתיים נוספות.

תוך תקופה זו יוגש חוק הבנקאות החדש, והוראות אלה תשתלבנה בתוכו.

אני מתכוון להביא בקרוב לאישור הכנסת חוק נוסף בתחום הבנקאות והוא חוק ביטוח פקדונות, אשר הצוות המכין את חוק הבנקאות השלים כבר את ניסוחו.

אבקש להעביר את הצעת החוק, לאחר הדיון בה, לוועדת הכספים של הכנסת.

הי"ר א. גיבלבר :

חברי הכנסת, אנו פותחים בדיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת בדר.

יוחנן בדר (הליכוד) :

אדוני היושב ראש, לתיקון זה של פקודת הבנקאות יש לי שלוש הערות בלבד. הראשונה היא לגבי החלק הראשון של החוק. אין הוראות במקרה של שיתוק בנק. הכוונה, כמובן, לאותו סוג שיתוק שפרה לפני זמן-מה בבנק דיסקונט, בנק שבדרך כלל יחסיו עם עובדיו הם בסדר. עכשיו נתגלה שבין כל מערכות השכר בבנק קאות השכר בבנק דיסקונט הוא נכבד וגבוה ביותר. אבל גם שכן זה לא הספיק, ופרצה שביתה. הממשלה הוציאה אז תקנות-שעת-חירום אשר פחתו או יותר דיו מות להצעה של חוק קבוע שהשר מציע עכשיו. עיקר החוק לשמור על הבנק עצמו שלא יהיה אחראי לגיתוקי השירותים ולשיתוק שהוא לא אשם בו. מצדו השני מבטיח חוק זה לציבור, לנותני השקעים וכו', שלא יהיו אחראים גם הם בגלל זה שפעולות משפטיות מסויימות לא נעשו כיוון שהבנק שותק. תקנות אלה הצליחו בזמן שביתת בנק דיסקונט. חוק זה שהוגש לנו הולך בעקבות אותן תקנות ובוודאי מבחינה זו הוא יעיל.

יש להוסיף כאן דברים שהחוק הזה לא פותר אותם. ראשית, השביתה ב"דיסקונט" היתה גורמת נזק הרבה יותר גדול לולא העובדה שכל הבנקים האחרים התנדבו לתת שירותים שונים ללקוחות של בנק דיסקונט. עד כדי כך שהיו מוכנים, בלי גישה לחשבונות של בנק דיסקונט שהיו סגורים, לכבד שקים של לקוחות בנק דיסקונט על-ידי השקעים של בנק דיסקונט. יתר על כן, נעשו הסדרים דומים, והרבה יותר גדולים, מבחינת הס-

תות בנקים לעתים מזומנות, וכמובן עדיף להביא הצעת חוק מקורי שיפתור את הבעיה.

אני רק תמה, אדוני השר: כשאירעה התקלה ב־בנק ארץ־ישראל—בריטניה, את קולר הכשלו מובן שמצאנו מיד במה לתלות: בפקודת הבנקאות, שהיא גרועה וגם לא נותנת את הכלים בידי האוצר, בידי המפקח על הבנקים ובידי הנגיד; וממילא אם יבוא חוק הבנקאות המתוקן, החוק הטוב, הוא יפתור את כל תחלואיו. והנה עכשיו מביאים לנו חוק, אבל בדבר שולי, שאין בו כל חשיבות. לא היה קורה שום דבר אם עוד כמה חודשים היינו ממשיכים ל־הוג על־פי הנהוג של עכשיו, של התקנת תקנות־שעת־חירום, וממריצים זמורים את הבאת חוק הבנקאות. הרי זאת הגאולה השלמה. למה צריך לפרוט זאת לפרוטות קטנות?

שר־האוצר י. רבינוביץ:
אן לא להביא?

חיים קורפו (הליכוד):

מוטב היה, אדוני השר, אני חושש שהבאת החוק הזה עכשיו פירושה שלמרות ההבטחה שניתנה אז, שבעוד שישה חודשים יהיה לנו חוק בנקאות, זוהי דחייה לשש שנים.

עכשיו לגופו של החוק. סעיף 2 מדבר על א־כ־רוה על הפסקה במתן שירותים, ובו הפיסקה הא־מרת שהיא תחול על כלל שירותי הבנק או חלק מהם. אני מציע לומר שהכוונה ב־"חלק מהם" היא לפחות לשירותים שלמים, ד־צדדיים. כי "חלק מהם" יכול להתפרש שהפקודות אפשר לעשות בבנק, ומשיכות לא. וכמובן, זוהי פגיעה באינטרס של הציבור, כ־הקביעה התלקית תהיה לשירותים חד־צדדיים.

סעיף קטן (ב) קובע שזה צריך להתפרסם בא־ר־בעה עתונים יומיים. אני חושב שזהו מקור למימון עתונות. למה, אדוני השר, לא נוסף פעם את המלה "נפו־צים" למלה "עתונים"? הרי אז נדע לפחות באילו עתונים יש לפרסם זאת. כי אני חושב ש"הצופה" יז־כה למנה גדושה של מודעות, ואילו עתוני הערב, למשל, לא יזכו אף לא במודעה אחת. ולמה קופתה השפה הערבית? הרי הערבים הם ציבור גדול ש־נוק ל־שירותי הבנקאות. לדעתי צריך היה להבטיח גם את זה. טוב היה אילו צימצמנו זאת ואילו אמרנו לפחות שגם עתוני הערב ייכללו בזה; אבל, לפ־חות, שתהיה מודעה גם בעתון ערבי.

סעיף 8ט קובע שבביטול האכרזה מותר לקבוע מועדי ביטול שונים לשירותים שונים. אני תמה מדוע ביטול האכרזה לא מחייב פירסום, בדיוק כמו האכ־רזה עצמה. הרי יש לנו אחר כך שישה או שבעה סעיפים הקובעים סטאטוס משפטי חדש לתקופה של האכרזה. היא מסתיימת כשמופסקת האכרזה. ועל כן מן הנכון היה ללות לה פירסום, כפי שניתן פירסום לאכרזה.

ניקח לדוגמה את סעיף 8יז. הוא מדבר על כל ההתחייבויות של הבנק, שידחו עד לתום שלושה ימי עסקים מיום ביטול האכרזה. או סעיף 8יט, המ־דבר על כך שאדם שמשך שק על הבנק או הורה ל־ב־

ראלי. כן הבטיח שר האוצר שחוק זה יסדיר את עניין פיקוח הפקדונות בבנקים, ולא אבוא כאן ל־שות חשבון כמה שילמה המדינה בגלל זה שאין פ־קוח פקדונות בבנקים. הצעת חוק הבנקאות הוכנה בבנק ישראל, היו עשרות ישיבות, עם שר האוצר, עם מנכ"ל משרד האוצר, עם היועץ המשפטי למ־שלה, עם היועץ המשפטי לאוצר, פגישות ללא סוף. היו כ־15 ישיבות בבנק ישראל עצמו. הכננו הצעה, וב־2 בספטמבר 1973 הוגשה לממשלה הצעה לחוק כ־קאות; הוגשה על־ידי בנק ישראל, על סמך הסכמה של הוועדה המייעצת ומועצת בנק ישראל, על סמך מגעים עם היועץ המשפטי — הכל היה מוכן. היה בנק אחד שלא רצה בחוק זה, היו בנקים מסויימים שלא רצו בפיקוח פקדונות, כי חשדו שזה יתן ית־רון לבנקים אחרים שיוכלו לקבל פקדונות. מאז הב־טחת האוצר, שתוך שנה־וחצי תהיה הצעת חוק, עברו יותר מ־5 שנים, ומהגשת הצעת החוק על־ידי בנק ישראל לממשלה עברו יותר משנתיים־וחצי — ושום דבר לא נעשה.

מי שולט במדינה הזאת? אינטרסים אנוכיים של בנקים מסויימים? א־ירצון של מנהל בנק הפועלים שיהיה על בנק הפועלים פיקוח כמו על כל הבנ־קים? מה נעשה במדינה הזאת?

זלמן שובל (הליכוד):

חבר־הכנסת בדר, היה זה כשאתה מדבר על מי שאמור להיות שר אוצר בממשלת ישראל.

יוחנן בדר (הליכוד):

מגישים לנו שוב תיקון לפקודת הבנקאות המא־דאטורית. טלאי על גבי טלאי.

אדוני השר, אתה ירשת את התפקיד הזה, אתה ירשת את הזכויות וגם את ההתחייבויות. אני דורש ממך שתקיים הבטחה של קודמך שניתנה בשנת 1971.

חיים קורפו (הליכוד):

הוא בקושי יכול לקיים את ההבטחות שלו.

יוחנן בדר (הליכוד):

הבטחה שהוא חזר עליה כמה פעמים. פעם היה שר האוצר מתדיין אתי, אמרתי שעברו שנתיים, הוא אמר שעברו בינתיים רק 20 חודשים. אתה ירשת את התפקיד — שרים מתחלפים בתפקיד, אבל המוסד קיים. אני דורש ממך שתגיש באגם בהקדם הצעת חוק בנקאות ישראלית, שתסדיר בו גם פיקוח מת־אים על כל הבנקים, גם פיקוח על נטיית בנקים מסויימים להכניס את כל הביצים, או את רוב הבי־צים, לסל אחד — דבר מסוכן מאוד — וגם תבטיח פיקוח פקדונות, כדי שלא יהיו לנו אותן תופעות ש־היו לנו מאז.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת קורפו.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, יש לברך על החוק, בעיקר מפני שהוא בא להחליף את התקנות לשעת־חירום, שנעשה בהן שימוש בנושא זה של שבי־

עשה? ניקח דוגמה קונקרטית, אדם שקנה דירה והתחייב לשלם במועד מסוים לקבלן ואיננו יכול לעמוד בתשלומיו בגלל השביתה; הוא באופן ברור מאוד יינזק, מדוע מקומו לא נשמר בהצעת החוק ומדוע זכויותיו אינן נשמרות בהצעה הזאת? אני חושב שזה אחד הדברים שצריך לעמוד עליהם בוועדה. הוא מאפיין את היחס המיוחד שיש כלפי הבנקים, וזה בולט גם בסעיף 3, המדבר על פתיחת סניפים, אולי הגיע הזמן שנדע מה הם הקריטריונים המנחים את המפקח במתן רישיונות לעוד ועוד סניפי בנקים: האם יש פה רק נסיון לשרת את הציבור, או אולי יש פה — וזה החשש שלי — מאמץ לאפשר לבנקים להשקיע עודפי כספים שנצטברו אצלם בנכסי דלא ניידי ולהגדיל את נפח העובדים, וכך נוצר מצב ש-עודפי הכספים, כתוצאה מיד רכה של השלטון כלפי הבנקים, מושקעים בדברים שאין להם ולא כלום עם עסקי הבנקים אלא באים להגן על הבנקים ועל נכסיהם ועל מעמדם המיוחד בחברה.

מבחינה זו אינני פטור היום מלהפנות את תשומת-הלב לעניין העלאת הריבית ב-3%, בשלב זה עליידי חלק מן הבנקים, אבל אני מבין שבעקבותיהם יבואו גם הבנקים האחרים. אומרים לי שזו תגובת הבנקים על המיסוי מטעם הממשלה; ייתכן, אבל מי שבסופו של דבר ישלם יהיה הציבור, אשר יצטרך לסבול את הייקור באשראי. האנזכר היחיד, הקרוי הקטן, הוא אשר יצטרך לממן את העלייה ב-3%. אני שואל אם הבנקים במקרה זה לא יכלו לספוג את המיסוי או אם הממשלה לא יכלה לאלץ את הבנקים לספוג את ההעלאה ולהימנע מהעלאת שרי הריבית. אני לא מאמין שבמצב הנוכחי זה מה שיגרום לכך שיהיה פחות אשראי במשק.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבנבראון, ואחריו לחבר-הכנסת פלומין.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתקופה האחרונה מתערבת ממשלה יותר ויותר בעניין סכסוכי העבודה, היא מתערבת עליידי בתי-המשפט לעבודה, בתי-משפט רגילים, עליידי פעילות ישירה של המשרה נגד שובתים, כמו במקרה של נמל אשדוד וקצא"א, וגם עליידי חקיקת חוקים הפוגעים בחופש המאבק של האיגוד המקצועי ובחופש השביתה. תופעה שלילית נוספת היא הארכה מתמדת של תקנות-שעת-חירום והפיכתם לחוקי קבע. כזה הוא החוק המוצע, חוק לתיקון פקודת הבנקאות.

החוק המוצע בא להסדיר את הדין שיחול על הבנקים ועל ציבור לקוחותיהם במקרה של שביתה בבנקים. למעשה היתה לממשלה גם עד עכשיו האפשרות להתערב במאבקם של עובדי הבנקים עליידי תקנות-שעת-חירום (הפסקת שירות בנק), 1975, ואמנם הממשלה ניצלה תקנות אלה גם בזמן שביתתם של 4,000 עובדי בנק דיסקונט ששבחו נגד פגיעות הרפורמה בזכויותיהם. השביתה נמשכה שישה ימים ונפסקה תחת לחצם הכבד של הממשלה, של המעבידים, ולצדדי — גם של ההנהגה ההסתדרות.

צע פעולה אחרת בחשבוננו, יראו את השק כנפרע במועדו אם שילם אותו הבנק תוך שלושה ימי עסקים שלאחר ביטול האכרזה. אותו דבר לגבי סעיף 8, האומר שבנק שבהפסקה לא ישא באחריות פלילית או אזרחית בשל מעשה או מחלל הנובעים מהפסקת השירותים שעליהם חלה האכרזה. ברור שבמצב כזה חייבת להיות הודעה פורמאלית, הודעה ברשומות, על הפסקת האכרזה. כי זה יכול להיות נושא לדיון משפטי, מתי היתה הפסקת האכרזה. ומכיוון שזה יוצר סטאטוס משפטי, יש הכרח בהודעה — אינני בטוח שוב אם בארבעה עתונים — גם האכרזה לא נרשמה לי בהיקף כזה, אבל בוודאי מה שחשוב הוא שתהיה הודעה פורמאלית על מועד ההפסקה.

סעיף קטן (ג) של סעיף 8 קובע שנגיד בנק ישראל רשאי להורות שבתקופת ההפסקה יהיה אדם רשאי או חייב לשלם לבנק ישראל כל סכום שהוא חב לבנק שבהפסקה, ודין התשלום כדין תשלום לבנק שבהפסקה. הוראה לפי סעיף קטן זה תובא לידיעת החייבים בדרך שורה עליה הנגיד. הסעיף הזה לא מובן לי כלל. ראשית, יש בו גורם חדש: לא המפקח על הבנק, כפי שקיים בחוק, אלא כאן נגיד הבנק מורה. וריציתי לדעת אם הוראת הנגיד גוברת על הוראת המפקח. מה דין סתירה בין הוראת הנגיד לבין זו של המפקח? ואם להודעת הנגיד יש מעמד עדיף על פני הודעת המפקח — ודאי שצריך לתת לה פירסום. לגבי הודעת המפקח אנחנו דורשים לפירסום מקיף כזה, לא ייתכן שלגבי הודעת הנגיד, שגוברת או מבטלת את הוראת המפקח, לא יינתן פירסום אלא נסתפק בדבר ונאמר שהוא רשאי לפרסם זאת בדרך שורה עליה הנגיד.

סעיף 3 דן בדחיית המועד. תשר עמד על כך שאנחנו מאריכים מדי פעם בפעם את תקופת החוק, והכוונה היא כאן לפתיחת סניפים. כאן מוצע לנו שנאריך זאת לשנתיים. אני מציע לך, אדוני השר, שנעשה זאת כמו בעבר: נאריך זאת לחמש שנים. אינני מאמין שחוק הבנקאות יהיה מוכן עד אז.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החיוב הגדול שבהצעה שלפנינו הוא שכן שהיא נותנת אולי עוד סכר בפני תביעות, שאין להן גבול ואין להן שיי, עור, מצד ציבור שהוא מן המפונקים ביותר שמי ערכת השכר בישראל יודעת ואשר שוב אינו יודע מה עוד לדרוש, כשהוא גם עומד במבנה הבנקים שהם אולי הסקטור כמעט היחיד היום בישראל הטובע בהחלט בשמנת, שמנת שמשום-מה לגביה משרד האוצר קופץ ידו מלנסות ולשים לה סכר במקום כלשהו.

מבחינה זו גם הצעת החוק הנוכחית כמעט כור לה, רוחה הוא איך להקל על הבנקים, כשפחות מזה שבה מושקעת בשאלה איך להקל על מקבל השירות. כשיש שביתה, לבנק יש זכות בתקופת השביתה, שאם יעשה מעשה הנובע מן השביתה אי-אפשר יהיה לחיבוע אותו. אבל על מה ולמה בשום מקום לא מדובר על אותו אורח, צד ג', שחייב לשלם לפי חוזה שהוא

מי טראסט קומפני אוף ניו-יורק". חברת-בת זו הגדילה את הרווח הנקי בשנת 1975 ל-1,023,000 דולר לעומת 758,000 דולר בשנת 1974 — גידול של 35%. זו רק דוגמה אחת. כל הבנקים בארץ הגדילו את רווחיהם באחוזים ניכרים בשנים הקודמות וגם בשנה האחרונה.

על כן צריך לראות את החוק הזה כחוק הפוגע בעיקר בעובדים והבא לאפשר לבנקים לנצל גם שבי-תה של עובדים ולהעביר את האחריות לסבל ולקשיים, הנגרמים לעובדים מהפסקת השירותים, על העובדים ולאפשר לבעלי הבנקים להמשיך לעשות את רווחיהם.

הואיל וחקוק זה פוגע בחופש של ציבור עובדי הבנקים במאבקם להגנה על רמת חייהם, אנו נצביע בעד החזרת החוק לממשלה.

היו"ר י. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת פלומין, ואחריו לא-חרון הנואמים בחוק זה, חברת-הכנסת אפרת.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנסה לתרום תרומה קונסטרוקטיבית לדיון על-ידי שאקצר בדברי ואסי-תפק בהערת שתי הערות קצרות לגבי החוק המוצע.

נדמה לי שהחוק המוצע הוא בעיקרו חוק נכון, והואיל והוא מציע בצורה זו או זו למתן את התור-צאות הקשות למדינה הנובעות מהכרות שביתה בבני-קים. נדמה לי שהחוק מנסה איכשהו לאזן את התור-צאות התמורות על-ידי שיחרור הבנק מאחריות, מצד אחד, ועל-ידי מתן ארכות לכל אלה שעשו פעולות טרם השביתה ושהשביתה התערבה בסדר פעולות תיקון של מהלך העסקים הרגיל שלהם, מצד שני.

הייתי רוצה להעיר שתי הערות לתוק. הערה רא-שונה: נדמה לי שסעיף 8ט איננו עונה די צרכו על הבעיה של אנשים שנתנו המהאות לסילוק חרובות לשלטונות המס ושעלולים, אם השקים לא ייפ-רו עו כתוצאה מהשביתה, להימצא בסכנות של קנסות, חיובי ריבית והצמדה עקב זאת שהבנק לא קיים את הוראות התשלום בשק. אני חושב שעניין זה טעון בדיקה ועיון, והייתי מציע להרחיב את הנושא, הרי איל ואמנם כתוב שראויים את הסכום כנספרע במור-עדו, אבל אין זה אומר שיוותרו על החיובים הא-חרים, כי התאריך הקובע הוא במישור היחסים בין הבנק ללקוח, אבל הוא איננו מוגדר ביחסים בין הלקוח לשלטונות המס או לצד שלישי אחר.

הערה שנייה מתייחסת לסעיף 3 בחוק. הצעה זו מאפשרת לנגיד לאשר פתיחת סניפים חדשים לבנקים. הייתי מציע לבדוק את האפשרות אם לא ניתן, לת-קופה מסוימת, לאסור לחלוטין פתיחת סניפים חד-שים של בנקים, לפחות באותם מקרים שהבנקים לא נכנסו להתחייבויות לקניית סניפים; כלומר, לפחות לעכב פתיחת סניפים חדשים על-ידי בנקים. כי נדמה לי שהבנקים עושים שירות טוב לעצמם על-ידי כך שמצד אחד הם פותחים סניפים ראוותניים, שאינם מס-תדרים דווקה עם הכלל של "הנעז לכת", ומצד שני באים בתביעות שלעיתים הן מוצדקות, אבל עקב זה שהם לוקים במה שאמרתיו קודם, בפארי-יתר של סני-

נראה שלא די לממשלה בתקנות-שעת-חירום ו-היא רוצה לחוקק חוקי קבע המאפשרים התערבות-יתר בסיכוכי עבודה לטובת המעבידים ולרעת העוב-דים.

החוק המוצע כהווה לחץ על העובדים כנסיון להרתיע אותם מלשובות למען השגת תביעותיהם הצוד-קות. מדובר לא רק בשביתה מלאה אלא גם במקרה של שביתה חלקית, שביתה האטה וכל מה שנקרא הפרעה מאורגנת אחרת של מהלך העבודה התקי-ן. זאת אומרת, גם במקרה שהעובדים יסרבו לעבוד שעות נוספות או במקרה אחר, לפי הצעת החוק, בכל מקרה כזה די אם המפקח סבור שבנק פלוני אינו יכול לנהל את עסקיו באורח תקין באותו בנק או בבנק אחר — הוא רשאי להכריז כי הבנק הפסיק לתת שירותים ואז מותר לקבוע באכרזה כי היא תחול על כלל שירותי הבנק או על חלק מהם, ובמקרה כזה הבנקים משוחררים מכל חבותיהם ללקוחות. תור-צאת האכרזה תהיה שכל מועד שנקבע לעשיית מע-שה בין הבנק לבין אדם, כמו תשלום או מתן ערבות או הצעה, יידחה עד לתום שלושה ימים לאחר בי-טול האכרזה. ברור שמכך יסבלו הלקוחות. הבנק לא ישא באחריות בגלל מעשים מהפסקת השירות.

חברי הכנסת, יש כאן התמרה גם ביחס לפקודת הבנקאות, סעיף 8ט(א), שם נאמר: "היה הנגיד סבור כי בנק אינו יכול לקיים התחייבויותיו או לנהל עס-קיו באופן תקין או שטובת הציבור דורשת זאת, רשאי הוא, לאחר התייעצות בוועדה ובאישור הממשלה, לש-לול בצו את רשיונו של אותו בנק, בתאריך שייקבע בצו". במקרה של החוק המוצע אין דבר כזה; די אם המפקח סבור שהבנק לא יכול לנהל את עסקיו — אין כל צורך בהתייעצות עם ועדה ואין צורך באישור הממשלה כדי להכריז על הפסקת שירותים. זה איום ולחץ על ציבור עובדי הבנקים, שלא יוכלו להגן על רמת חייהם ועל תביעותיהם הצודקות.

נוסף על כך בא החוק ונותן הזדמנות לבעלי הבנקים להגדיל את הרווחים שלהם גם במקרה של שביתה. ראשית, החוק אינו קובע מתי ובאילו תנ-אים יחדש הבנק את שירותיו. הפועלים יכולים להור-דיע על הפסקת השביתה, אבל הנהלת הבנק יכולה לסרב לחדש את פעילות הבנק בנימוק שלא נתקבלו כל תנאיה להפסקת השביתה. כך קרה במציאות בז-מן שביתה עובדי בנק דיסקונט. נציגי העובדים הור-דיעו כבר ביום 24 באוגוסט 1975 כי הם מפסיקים את שבתתם וחוזרים למחרת היום לעבודה תקינה. אך הנהלת הבנק לא היתה מוכנה לפתוח את שערי הבנק כל עוד נציגי העובדים אינם מוכנים להצחיר במפורש כי הם מקבלים את מרות ההסתדרות ואת חוקי הרפורמה. הנה דוגמה אך אפשר לנצל לרעה את החוק המוצע ביחס לשאלה מתי על הבנק לחדש את הש-ירותים. הבנק מעביר אל הלקוחות את כל הפגיעות הנובעות מהפסקת מתן שירותים, ואת עצמו הוא מב-טיח נגד כל פגיעה.

החוק המוצע הוא אנטי-פועלי ואנטי-סוציאלי. הוא בא להעניק זכויות-יתר לבעלי הבנקים שרווחיהם גד-לים משנה לשנה. אביא רק דוגמה אחת: עסקי חב-רת-בת של בנק לאומי בארצות-הברית — "בנק לאו-

בעיית ריבוי המועסקים בבנקים היה קשור בבעיה של החלוקה המעוותת של כלל המועסקים בארץ בין ענפי ייצור לבין השירותים.

בבנקים מועסקים 21,000 עובדים, שהם יותר מ-2% מכלל המועסקים. שמעתי שאיגוד הבנקים החליט, על העת כל המוסדות שהוא מייצג אותם, להקפיא את גידול כוח-האדם בשנת 1976. יש להביע קורת-רוח על החלטה זו. זו החלטה בעתה, וגורמי הפיקוח צרי-כים לשים לב לכך שהיא אמנם תקינים.

סקר של בנק ישראל מוכיח כי אמנם חל גידול ניכר בשנים האחרונות בכוח-האדם בבנקים, מעבר לאחוזי הגידול של האוכלוסיה. בקנה-מידה של עשר שנים גדל מספר המועסקים כמעט פי שניים משיעור הגידול של האוכלוסיה ושל כוח העבודה האזרחי. מספר המועסקים בבנקים גדל בעשר השנים האחרונות, נות, מ-1965 עד 1975, בממוצע של 5.8% לשנה, בעוד שכלל האוכלוסיה גדלה בממוצע ב-3% לשנה, וכוח העבודה האזרחי גדל רק ב-2.8%.

לעומת זאת מתברר, לפי אותו סקר, כי במשק המודרני ובשירותי התברה המודרניים אין גידול ה-אוכלוסיה האינדיקטור החלבאנטי העיקרי להבנת התו-פעה של גידול מספר סניפי הבנקים ומספר המועסקים בהם. יש להסביר את ההתרחבות המהירה של הבנ-קים בכמה תופעות גוספות. ההתפתחות הכלכלית המ-הירה, העלייה ברמת החיים, המודרניזציה של נור-מות החיים והטכנולוגיה, מחייבות העברת פעולות רבות לרשת הבנקים. גם הנוהל של תשלום משכורות באמ-צעות הבנקים, המתפשט והולך, הופך כמעט כל שכיר ללקוח של הבנק. נוסף על כך גילו הבנקים יזמות נרחבות של הרחבת שירותי החסכונות והפקדונות, אשר בתכרח הרחיבו את פעילותם הרחק מעבר לגידול האוכלוסיה.

עם זאת מביא הסקר מספרים המוכיחים כי יש אינדיקטורים כלכליים המראים שקצב גידולם הוא מהיר יותר מאשר גידול מספר הסניפים ומספר המו-עסקים בבנקים. הדיבר נוגע לאמצעי התשלום, לסכום הפקדונות בבנקים ולתוצר הלאומי הגלמי. אינני רו-צה לנקוב במספריהם של אלה, אולם הממוצע של גידול מספר המועסקים בעשר השנים האחרונות מס-תיר אולי עובדה אחת בעייתית יותר, והוא כי בש-לוש השנים האחרונות מספר המועסקים בבנקים עלה ב-8%, ב-11% וב-12% לשנה. הבנקים נעשו כוח מושך לכוח-האדם במשק עקב תנאי העבודה המוע-דפים הקיימים אצלם. לכן מן הדין שסוגיה זו תידון במופגן ובאופן יסודי יותר.

אינני עוסק הפעם בנושא רווחיות הבנקים, שהוא קונטרברסי ובעל אספקטים שונים. ביסודו של דבר אין חברה מודרנית יכולה לראות במערכת הבנקאות רק את נציג ההון הפינאנסי. היא צריכה לראות בו גם מכשיר המתפקד בשירות המשק והציבור הר-חב. מול הסכנות המרחפות על המשק בעת העמקת המשברים הכלכליים אין להתפלא אם על העובדה כי מספר בנקים קטנים או בינוניים היו נתונים בקשיים ופשט את הרגל ובאופן טבעי קיימת גם קיימת התו-פעה של ריכוזיות רבה בבנקים הגדולים, והיא הו-לכת וגדלה.

מים, נדמה לי שהם יוצאים מקופחים בטענות הצוד-קות שלהם.

הייתי מציע שנוזור להם בכך בוועדה עלי-די שנבדוק את האפשרות לעתיד, לתקופה מסוימת, לצמ-צם בצורה מאוד משמעותית את ההתקשרויות של הבנקים לגבי פתיחת סניפים חדשים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחברה הכנסת אפרת.

אפרת (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר האוצר, זאת לא הפעם הראשונה שאני רואה צורך להעיר את תשומת-לבם של המחוקקים למקריית שהבאת ה-עות לתיקון חוקים קיימים תחת לחץ של צרכי הזמן או נוכח המקרה שתקפו של החוק עומד לפוג, ואז באים להתאריך אותו בלי להתייחס לגופו.

הפעם אני רוצה להעיר את תשומת-לבם של שר האוצר ושל שר המשפטים — אשר תרם בפורום אחר תרומה מאוד נכבדה להצעת תיקון יותר מאסיבי ב-חוק הבנקאות — כי כל התיקונים האלה וכל הה-צעות נשארו איכשהו בגניזה או בטיפול ממושך, ואנו מדי פעם עוסקים בטע אחר — פעם בחוק ביטוח פקדונות, שלא הוגש עדיין, והפעם הזאת בשתי סוג-יות אחרות: נוהלים בבנקים במקרה של שביתה ונוה-לים לפתיחת סניפי בנקים ברחבי הארץ.

הצעת התיקון על היחסים בין הבנקים ללקוח במקרה של שביתה איננה מתייחסת לנושא של יחסי עבודה, על כן אני פטור מהסתייגות שוודאי הייתי מגיש אותה אילו הכנסת הייתה עוסקת בסוגיה הזאת. הפעם מגישים נוהלים לגבי היחסים בין הבנק לל-קוח, והדבר ימצא ודאי מקומו בפקודת הבנקאות, ולכן אינני מוצא לנכון להסתייג מכך. כך הדבר אף בשאלת פתיחת סניפים, שהוסדרה בחוק ב-1961, ול-ידיעתי התמסדה הפעולה הזאת בצורה תקינה בין הבנ-קים לבנק המרכזי. בנק ישראל הגיע להסדר של תיכ-נון מראש ולקריטריונים מוסכמים לתכנית רבי-שנ-תית וכן לאישורים שוטפים לפתיחת סניפים ברחבי הארץ. עם זאת נראה לי שיש מקום להקדיש לשני הסעיפים הללו קצת תשומת-לב בהודעות זו.

הציבור הישראלי מרבה לדבר לאחרונה בנושא ריבוי סניפי הבנקים והתחרות ביניהם. במיוחד עלתה שאלה זו על הפרק השנה, בעת השביתות שפקדו שני בנקים גדולים: בנק לאומי לישראל ובנק די-ס קונט. שביתות אלו העלו בחריפות את השאלות של יחסי העבודה, רמת השכר והפערים במשכורות של עובדי הבנקים שהוצגו לעיני הציבור במלוא חרי-פותן. הציבור גילה עניין רב בשאלה של רווחיות הבנקים והאם רשאים הבנקים הגדולים לבנות מערכת שכר, הטבות ותנאים מועדפים לחלק ניכר מעובדי-הם. כן הוצגה השאלה של ריבוי המועסקים במערכת הבנקאות, שזינקה קדימה בהרחבת מערכת שירותים, במחזור העסקי, במאזנים גדולים ובהיקף הפעילות הכל-כלית שלה.

בציבור נוצר רושם ברור שיש משום הגזמה בגי-דול מספר המועסקים, ובעיקר במערכת שכר חריגה, לעומת סקטורים אחרים. אספקט אחר שהעלה את

— חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11) (אפרת, אברמוב, רבינוביץ, בדר); חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6) (אברמוב, רבינוביץ) —

אני מקווה שהצעת חוק הבנקאות, שהועדה שר-קדת עכשיו על ניסוחה הסופי — — —

יוחנן בדר (הליכוד):

איפה הוא חוק הבנקאות?

שר-האוצר י. רבינוביץ:

חברי-הכנסת בדר, תקשיב לי, זה עכשיו אמרתי שוועדת הניסוח מסיימת את עבודתה. ואני מקווה לה-גיש בקרוב לכנסת את הצעת חוק הבנקאות. אמרת שזו ירושה. נכון, זו ירושה שאני קיבלתי, ואני מק-ווה שאוכל להביא לכנסת את חוק הבנקאות. אבל אתה וחבריך, בכל פעם שאנו מביאים תקנות לשעת-חירום, מתקיפים אותנו על כך. כאשר מובא חוק עצמי שלנו, שוב אתם עולים על הבמה ומתקיפים.

הצעת חוק ביטוח פקדונות עברה כל שלבי הה-כנה בממשלה ותוגש בקרוב לכנסת.

אני מניח שכל ההערות שהעירו חברי הכנסת שהשתתפו בדיון, ובחלקן הן נכונות, ועדת הכספים תדון בהן ותסכם.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכס-פים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — להחזיר לממשלה הצעת חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11), והשנייה — להעביר הצעת חוק זו לוועדת הכספים. אני מעמיד להצבעה שתי ההצעות זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה להחזיר לממשלה את הצעת החוק — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים — רוב

ההצעה להעביר הצעת חוק לתיקון פקודת הבנ-קאות (מס' 11), תשל"ו-1975, לוועדת הכספים נתקבלה.

כבוד שר האוצר, אני רוצה לנצל הזדמנות זו כדי להעלות את שאלת העלאת הריבית הבנקאית, שהתבשרנו עליה לפני ימים אחדים. בנק דיסקונט היה הראשון שהודיע על העלאת הריבית ב-3%, וא-חרים מתכוננים ללכת בעקבותיו. העלאת הריבית ב-שיעור זה תביא לכך שהריבית על הלוואות מאו-שרות תגיע ל-26%.

כבוד השר, בסקירה על ההתפתחויות הכלכליות שהופיעה ב-22 בפברואר — לפני כשבועיים — קובע בנק ישראל בשאלת הריבית הדביטורית: "אחת ההת-פתחויות המעניינות ביותר בתקופה זו אירעה בתחום שרי הריבית הדביטורית בבנקים. במהלך השנה הו-עלתה הריבית הבנקאית שלוש פעמים בשיעור מצ-טבר של 4%-6%. נוסף על כך היו העלאות ני-כרות על חריגות מחיקת האשראי המאושר ללווים. כאן הגיעה הריבית ל-35% ואף ל-40%. נראה "שב-שבוע האחרון" — ממשיך וקובע בנק ישראל בסקירה זו — "של השנה הגיעה הריבית הבנקאית ללווים מסחריים טובים לכדי 30% ויותר, שעה שקצב האינ-פלאציה היה נמוך מזה". עכשיו באים ומבשרים לנו על-ידי אקט חד-צדדי על העלאה נוספת של הריבית ב-3%. זהו מירוץ מסוכן, המדרבן את ההתייקרות הכללית. אין הבנקים רשאים לעשות זאת על דעת עצמם ואין הממשלה רשאית לעמוד מן הצד ולהס-תכל על מרוץ זה בעין אוהדת. רק לפני שבוע קיב-לו הבנקים הלוואה נוחה מבנק ישראל כדי להקל את גרעונות הנזילות. אני חושש שההיגה תגובות שרשרת, ובסופו של דבר הממשלה ותקציב המדינה ישלמו את מלוא המחיר על המירוץ הזה. אני מבקש משר האוצר לפעול בדחיפות לעצירת המירוץ הזה ולאסור העלאת הריבית העומדת עתה בשער, העלאת הריבית ב-3%.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר אנו מבי-אים לפני הכנסת תקנות לשעת-חירום, קמה בהלה וקמה צעקה מדוע איננו מחוקקים חוק עצמי שלנו. כאשר אנו אוזרים עוז ומחוקקים חוק עצמי, גם הוא זוכה להתקפות.

ז. חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6), תשל"ו-1976 *

(קריאה ראשונה)

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6), שאני מת-כבד להביא כעת לפני הבית, נועדה לפרט את אופן חישוב המסים העקיפים ולהקל באופן זה הן על משל-

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6), תשל"ו-1976 — קריאה ראשונה. רשות הדי-בור לשר האוצר.

חון — 113 מיליון לירות, ומס נסיעות לחוץ-לארץ — 17 מיליון לירות.

ביום ברור לנו לחלוטין שמס קנייה לא תרד אפילו אגורה אחת. אנו משפצים את החוק ומנציחים אותו. אנו נהניג מס ערך מוסף של 6% או 7% וניתן לו "לרוץ" ליד מס הקנייה, ושניהם ימשיכו לדחור יחדיו הרבה מאוד זמן.

לגופו של החוק ברצוני לשאול: אנו משתדלים לקבוע מינוח אחיד וממירים את המושג "סוחר" במושג "עוסק". אבל "עוסק", אין לו הגדרה בחוק מס קנייה, כך שצריך להזדקק להגדרה בחוק מס ערך מוסף. אולם מס ערך מוסף אינו כולל מלכ"רים ולא בנקים. ובכן, ודאי שלא זו הכוונה במס קנייה, כי הוא חל גם על מלכ"רים. לכן יש צורך לחפש תיקון כדי שלא להזדקק להגדרה של מס ערך מוסף אשר אינה מתאימה לחוק זה.

בדברי ההסבר נאמר: "עלידי הסמכת שר האוצר להטיל מס קנייה גם על בסיס המחיר לצרכן אפשר יהיה לבטל את הבלו על טאבאק, שמחיר זה הוא הבסיס להטלתו, ולכלול את הטאבאק במסגרת חוק מס קנייה".

לצורך זה הרחבנו את סעיף 3 לחוק העיקרי, שהוא סעיף 4 בחוק זה, והוספנו בהסמכת שר האוצר שהוא רשאי לקבוע בצו טובין טעוני מס שלא מהסוגים המפורטים בתוספת. כמו כן הוא רשאי לקבוע את שיעורי המס המוטלים עליהם באחוזים ממחירי הסיטוני או ממחירים לצרכן, או בסכום קבוע שיוטל עליהם בדרך שנקבעה בצו, או גם באחוזים וגם בסכום קבוע.

תוספת זו איפשרה לשר האוצר לכלול בתוך מס זה גם את הבלו על הטאבאק ועל המוצרים האחרים שחל עליהם בלו ולא מס קנייה.

סעיף 5 בא לפשט את סעיף 4 המקורי, ובסעיף קטן (ג) נקבע: "שר האוצר רשאי לקבוע שיעור רווח שונה לסוגי טובין שונים וכן רשאי הוא לקבוע שיעור רווח שונה לטובין מאותו סוג כאשר הם מיובאים או מיוצרים בארץ". אם הכוונה היא לקבוע מחיר שונה לטובין המיוצרים בארץ ולא להאחידם, נראה. אבל לא זה משתמע מלשון הסעיף, אלא משתמע ממנו שהשר רשאי לקבוע שיעור רווח שונה גם לשני טובין מיובאים וגם לשני טובין המיוצרים בארץ. לא ברור לי למה. ודאי לא ברור לי — וזה לא היה בנוסח הקודם של החוק — לשם מה הפריבילגיה הנוספת הזאת לשר, לקבוע שני סוגי מחירים למוצר אחד. מה הטעם בזה?

סעיף 6 בא במקום סעיף 4 לחוק העיקרי, וגם הוא בא לפשט את מחיר השירות. אבל אם על-פי סעיף 4 המקורי היה נותן השירות צריך להיות המחשב של המחיר, בהתאם לתקנות, הרי כל זה בוטל ובמקום זה בא המחיר המשתלם בעדו. לא ברור לי מה המשמעות: האם זה המחיר המצוי או המחיר הקונקרטי? הדבר היה מובן לי אילו זה היה המחיר שנתקבל בעדו, כי זה המחיר הקונקרטי. אבל המחיר המשתלם נותן אפשרות להבין שהמדובר הוא במחיר המצוי, הסביר וההגיגני, ולא דווקא הקונקרטי.

החוק כשלעצמו רצוי, כמובן, מלבד הכוונה, כפי שהצבעתי עליה, של השארת מס הקנייה כמס נצחי. החוק

מי המס והן על רשויות המס. במיוחד חיונית ההצעה לצרכי הפעלה מס ערך מוסף ומס קנייה באמצעות אותו מנגנון.

הצעת החוק כוללת שלושה יסודות. היסוד האחד הוא התאמת חוק מס הקנייה לחוק מס ערך מוסף. התאמה זו תאפשר טיפול משותף ברוב השלבים בשני המסים. התאמה זו כוללת שינוי הגדרות ומונחים בחוק מס קנייה, שינוי בסעיפי קנסות, שינוי בתהליכי ויכוח ועיכור ועיכור ובסעיפי שמירת הסודיות.

היסוד השני הוא יצירת בסיס חוקי למיזוג הבלו עם מס הקנייה. על-פי החיקוק המוצע יוסמך שר האוצר להטיל מס קנייה גם על בסיס המחיר לצרכן, ובאופן זה אפשר יהיה למזג את הבלו עם מס הקנייה. דבר זה איננו אפשרי היום, שכן על-פי החוקים הקיימים משמש המחיר הסיטוני בסיס לחישוב מס קנייה, והמחיר לצרכן משמש בסיס לחישוב הבלו.

היסוד השלישי הוא מתן אפשרות לשר האוצר לקבוע באמצעות צו את המחיר הסיטוני לצורך מס, על-ידי הוספת שיעור הרווח הסיטוני למחיר היצרן או על-ידי הפחתת שיעור הרווח הקימעוני מהמחיר לצרכן. באופן כזה תיקבע מסגרת כללית ואחידה לשר, שהנהוגה כבר היום, של חישוב מחירי טובין לצורך קביעת המס המגיע.

אני מבקש מן הבית לאשר הצעת חוק זו בקריאה ראשונה כדי שניתן יהיה להעבירה לוועדת הכספים, לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ע. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון בנושא זה, חבר הכנסת קורפו, ואחריו חבר הכנסת פלומין.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם על-פי דברי ההסבר וגם על-פי דברי שר האוצר בא חוק מס קנייה כדי להנהיג מינוח אחיד לגבי מס קנייה ולגבי מס ערך מוסף ולהקל את הפעולה המשותפת לגבי שני המסים.

אני סבור שהנימוק השלישי הוא החשוב — שאנו רוצים להנציח את מס הקנייה. אמנם התחייבנו פעמים מספר לבטל את רוב רובו של מס הקנייה, אך זוהי, כנראה, הודמנות נאותה להביאו לתיקון, לשכלל אותו ולהכשירו כדי שיוכל לשמש כמכשיר נצחי.

ברצוני לצטט לפניכם קטע מהתכנית הכלכלית שהוגשה לנו עם הבאת הרעיון של מס ערך מוסף. בעמ' 15 נאמר: "לייעד את עובדי מס הקנייה שבאגף המכס והבלו, אשר יתפנו כתוצאה מצימצום מס קנייה, לתפקידים במס ערך מוסף — כשהדבר ניתן לביצוע ביתר קלות, כי מדובר רק בהעברה פנימית של עובדים".

בתיכנון הרפורמה לתקציב 1973-74, שאז היה צריך להיכנס לתקופת מס ערך מוסף, נקבע שההכנסות ממס זה יהיו 3.5 מיליארד לירות, מזה יירד סכום של 820 מיליון לירות מגידול בהוצאות הממשלה, והנטי יהיה 2,185 מיליון לירות. השימושים יהיו: הפחתות ממסי עקיפין — 780 מיליון לירות; מזה מס קנייה — 550 מיליון לירות, מס בולים — 100 מיליון לירות, בול בט-

חיר לצרכן, כמו הבלו, ואין הדבר בא להרחיב את האפשרות של קביעת מס קנייה על בסיס המחיר לצרכן באותם מקרים שהיום אין אפשרות כזאת.

אני רוצה להעיר הערה שנייה. אני רוצה להסב את תשומת-הלב לסעיף 11, סעיף שהייתי מגדיר אותו "עליונותו של המחשב על האדם". בשעתנו, כשדגנו בחוק מס ערך מוסף, הסבירו לנו שהמחשב של מס ערך מוסף, עקב העומס הרב המוטל עליו והצורך שלו להתמודד עם שורות אלפים או עם מאות אלפים של עוסקים, אינו יכול להיות מתוחכם ומתוכנת עד כדי כך שיאפשר לאזרח לבחור לו אילו מהחובות הוא רוצה לשלם קודם. על כן אמרו: אנחנו חייבים להתחשב ב"גולם" הזה, במחשב, ולכן נקבע בבחינת הלכה, בבי"ח הנחה, שכל תשלום שאדם משלם ללא כל הבדל איזה חוב הוא רוצה לשלם, רואים אותו כאילו בא לפרוע את החוב הוותיק ביותר שיש לו. אפשר היה עוד איך שהוא להבין גזירה זו, אם לא להשלים עמה, כשהיתה מעוגנת בחוק מס ערך מוסף. אבל כשמביאים לנו אותו רעיון בחוק מס קנייה, כשאומרים לנו שהולכים לבטל אותו בשיעורים הקטנים, דהינו למחוק מרשימת משלמי מס קנייה את רוב משלמי מס הקנייה היום, כך שמי שיישאר ברשימת משלמי מס קנייה יהיו רק מספר מצומצם של יצרנים או יבואנים של מוצרי מות"ר רות מובהקים, והרשימה יכולה לכלול אלפים, ואולי רק מאות בלבד; במקרה כזה לבוא ולקבוע את העקרון של עליונות המחשב על האדם, לשלול מאדם את הזכות לקבוע שבאותו שק של 20,000, או 100,000 או 200,000 לירות שהוא משלם ברצונו לפרוע דווקא חוב זה ולא אחר — אני חושב שיש כאן אינטרסנציה מיותרת, שרירותית, ברצון החפשי של אדם להחליט איזה חוב הוא רוצה לפרוע קודם. אינני מצליח להבין מדוע עיגנו הצעה זו בחוק הזה. אני רוצה לקוות שזו היתה פשוט העתקה, מעשה שיגרה, של סעיפים אחרים שאי-מצנו בחוק מס ערך מוסף, והייתי מציע לעצמנו שבעת שנדון בחוק בוועדה ניתן את הדעת על תיקונו של עיוות זה.

הי"ר ש. ז. אברמוב:
 רשות הדיבור לחבר-הכנסת אפרת.

אהרן אפרת (המערך):
 כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר האוצר, על חוק מס מכירת צמודים שהוא ידוע בציבור כמס — — —

יחזקאל פלומין (הליכוד):
 איננו דנים עדיין בחוק הזה.

הי"ר ש. ז. אברמוב:
 חבר-הכנסת אפרת, אנחנו מסיימים עכשיו את הדיון בחוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6).

אהרן אפרת (המערך):
 לא נרשמתי לדיון בחוק מס קנייה. אני רשום לחוק השני. זו היתה, כנראה, טעות שלי.

הי"ר ש. ז. אברמוב:
 שמורה לך הזכות להשתתף בדיון על החוק השני.

יביא לאחידות ולתיאום בין שני חוקי מסים דומים. אנו נשתדל לתקן את כל הטעוץ תיקון במסגרת הוועדה. אולם ברצוני להתייחס לסעיף הסודיות. אינני זוכר בדיוק, אבל יש לי ספק אם הנוסח בסעיף 19(ב), כפי שהוא מופיע כאן, ישנו גם בסעיפים דומים בחוק מס ערך מוסף או בחוק יבוא שירותים ובחוקי המיסוי האחרים. סעיף זה אומר: "הגיעה לאדם ידיעה על-פי סעיף קטן (א), יראהו כמי שקיבל אותה אגב ביצוע חוק זה". סעיף קטן (א) קובע: "לא יגלה אדם ידיעה שהגיעה אליו אגב ביצוע חוק זה". פירוש הדבר שאדם אשר הגיעה אליו ידיעה לא תוך ביצוע חוק זה, אין עליו חובת סודיות, והוא רשאי לגלותה לכל מי שהוא רוצה. כאמור, סעיף קטן (ב) מדבר על ידיעה שהגיעה לאדם על-פי סעיף קטן (א), ואומר שיראו אדם זה כמי שקיבל את הידיעה אגב ביצוע חוק זה. אבל אם לא קיבל אותה אגב ביצוע החוק — כיצד אפשר לראותו כמי שכן קיבל את הידיעה אגב ביצוע החוק?

הי"ר ש. ז. אברמוב:
 רשות הדיבור לחבר-הכנסת פלומין, ואחריו לחבר-הכנסת אפרת.

יחזקאל פלומין (הליכוד):
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמוני כחבר הכנסת שקדם לי, חברי לסיעה חבר-הכנסת קורפו, הייתי שמח יותר אילו הביאו לנו חוק לביטול חוק מס קנייה, הנאיל וזה היה אולי באמת צעד לרפורמה של ממש במיסוי העקיף, כאשר חוק מס ערך מוסף, בתיקון נים שאני מקווה שיבואו בו בעתיד הקרוב, יהיה החוק היחיד שיפעיל את מערכת המיסוי העקיפה, למעט אולי חריגים מספר של מסים על מוצרי מותרות מובהקים. לצערי, כנראה עדיין לא איכשר דרא, ועדיין לא זכינו לראות אותו חוק שקיוונו לראותו. אנחנו רק מקווים ששר האוצר יעמוד בהתחייבות שנתן לא אחת מעל כמה זו ולפיה בדיבדע עם הנהגת מס ערך מוסף יבוא טלו מסי קנייה בצורה משמעותית לפחות, ובכך אולי ניתן לממשלה את השהות להוכיח שהיא באמת מבצעת את אשר היא מתחייבת בו ומבטיחה.

אני רוצה להעיר רק שתי הערות, לא, חלילה, בבחינת ביקורת המחייבת החזרת החוק לממשלה. נהפוך הוא, אני חושב שרצוי שהחוק יעבור לוועדת הכספים לשם עיבוד. אבל יש לפחות שתי נקודות הטענות ה"י"חיות. האחת היא עניין המחיר לצרכן. נכון שבדברי ההסבר מדובר על זה שעלי-ידי כך אפשר יהיה להטיל את מס הקנייה גם על בסיס המחיר לצרכן, ועל-ידי זה לתאפשר הטמעת הבלו בחון מס הקנייה. אבל, אם אינני טועה, האפשרות הניתנת על-ידי התיקון היא גם הפוכה, דהינו להטיל גם את שיעורי מס הקנייה, שהיום מוטלים שלא על בסיס המחיר לצרכן, גם על מוצרים לפי המחיר לצרכן שלהם. בדרך כלל אנחנו מעדיפים ששיעורי המס, כמו מס קנייה, המשווים על-ידי יצרנים או סטונאים ייקבעו לפי קריטריונים ברורים ומובהקים. קשה לקבוע בצורה די משמעותית מה המחיר לצרכן באותם מוצרים שאינם בני-פיקוח. הייתי מעדיף שהדבר יהיה מעוגן בחוק, שהכוונה היא רק לאותם סעיפי חיוב שהיום מחושבים על בסיס המ-

חוברת כ"א, ישיבה רע"ה

— חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6) (אברמוב); חוק מס מכירת צמודים (אברמוב, רבינוביץ, בדר) —

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6), תשל"ו—1976, לוועדת הכספים נתקבלה.

ת. חוק מס מכירת צמודים, תשל"ו—1976 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחברי הכנסת בדר, ואחריו לחברי הכנסת אפרת.

יוחנן בדר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לגבי חוק זה אספקטים שונים, גם טכניים, גם עקרוניים רחבים וחי-שונים מאוד למשק המדינה. על החוק עצמו נדבר בו-עדה, אבל אני רוצה להדגיש כבר היום שיש בחוק זה סעיפי עונשין מאוד מאוד פגומים, שאינני רוצה לפרט אותם עכשיו.

אני רוצה גם להגיד שיש בחוק זה אפליה חמורה מאוד להעת חברות הביטוח ולרעת קרנות הנאמנות. יש יוצא מן הכלל בחוק לטובת רכישה של קופות-גמל, אבל לא מן המקור, כמו במקרים אחרים, אלא מבנק, תוך 30 יום לאחר שהבנק רכש את ניירות-הערך. לא כתוב בחוק עצמו לאיזה בנק מתכוונים, וזה נכון, זה צודק, כי זה אחד יודע לאיזה בנק מתכוונים, או למה שיתכנו? כל המצב, אדוני היושב-ראש: הממשלה רוצה להוציא סוגי אמיסיות — אמיסיה אחת לעשר שנים ב-3% וב-הצמדה של 90%; אמיסיה שנייה ב-6.5% ובהצמדה של 100%. ועכשיו מה לעשות כדי שרק קופות-הגמל ירכשו אמיסיות אלה? בבית-המשפט העליון יושבים אנשים שמבחינה מסוימת לא איכפת להם. כלומר איכ-פת להם לעשות צדק, לשמור על החוק, והם רגישים מאוד לכל אפליה. נניח שיש אמיסיה ב-6.5% ו-100% הצמדה, ויבוא איזה יהודי חצוף, צבר או גאליצאי, ויגיד לאוצר: אני רוצה לקנות ניירות אלה, והאוצר מתכוון למכור אותם רק לקופות-גמל, וזו אפליה. מה רוצה השר לעשות? כל אמיסיה למסור לבנק — וכבר רציתי להגיד את שם הבנק — אבל ממילא ידוע שבעל הבנק יחלק את זה לקופות-הגמל. יש כוונות כאלה בחוק, אבל על זה אי-אפשר לדבר כאן, נדבר על זה אחר כך בוועדה. כאן צריך להגיד מה בחוק זה חובת המשק הלאומי, מה חובת החוסך ומה אינטרס האוצר לטווח ארוך.

אבל מה, אדוני היושב-ראש? יש שמתגלגל עד היום הזה בחוגי המשטר החזון התלוצציסטי הטהור, הנש-גב — אנחנו בוודאי מסכימים — שתהיה בורסה, מה לעשות? יש לנו מדינה, יש לנו אוצר, יש לנו בנקים — ולא רק בנקים שלנו — ויש גם בורסה, אבל צריך שתהיה בורסה טהורה בלי ספקולאציה. איזה רעיון ילדותי, איזה רעיון נחמד, איזה רעיון "טהוריסטי":

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד, להעביר את חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6), תשל"ו—1976, לוועדת הכספים. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

הכנסת תעבור לדון בחוק מס מכירת צמודים, תשל"ו—1976 — קריאה ראשונה. אבקש מאת שר האוצר להביא את הצעת החוק.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הצעת החוק מס מכירת צמודים, אשר אני מביא לאישור הבית, נועדה להחזיר את ההשקעה בניירות-הערך צמודים לאפיקים שאליהם התכוונו בתחילה, דהיינו השק"ע לטווח ארוך של חוסכים יחידים ומוסדיים. בתקופה האחרונה היינו עדים להתפתחות בלתי-רצויה, כאשר בשוק ניירות-הערך הצמודים גברה הפעילות הספקר-לאטיבית של רוכשים ומוכרים של ניירות-ערך אלה. פעולות אלה, אשר כל מטרתן היתה צבירה מהירה של רווחים קלים הפטורים ממס, הן בניגוד למדיניות הכל-כלית של הממשלה.

הצעת החוק המוגשת לפניכם מכוונת לצמצם את הכדאיות של עיסקות קצרות-מועד בניירות-ערך צמודים ובפקדונות נח"ד. על-פי ההצעה יחוייב כל מי שמוכר נייר-ערך צמוד או פקדון נח"ד במס מיוחד בשיעור של 1.5% מהתמורה שיקבל. הואיל ואין בכוונתנו לפגוע בחסכון לטווח ארוך באמצעות ניירות-ערך צמודים, מו-צע לפטור ממס זה פדיון נייר-ערך או המרתו למניה. באופן דומה מוצע לפטור מהמס קופות-גמל, הרוכשות ניירות-ערך צמודים במקור.

על-פי החוק המוצע יוטל על סוחרים בניירות ערך ומוסדות פינאנסיים העוסקים בניירות-ערך מס גמוך יותר בשיעור של 0.5%. הטעם לכך הוא שחלק מפעולות הקנייה והמכירה של גופים אלה בבורסה לניי-רות-ערך נועדו לווסת את התנודות ברמת מחירי ניירות-הערך. בנוסף על כך מן הראוי לציין כי סוחרים בניי-רות-ערך משלמים כבר מס הכנסה מלא על הכנסתם הנובעת ממכירת ניירות-הערך.

חברי הכנסת, ברצוני להדגיש פעם נוספת כי אין חוק זה בא לפגוע בחסכון לטווח ארוך הנעשה באמ-צעות ניירות-הערך הצמודים. אני רואה בחסכון ארוך-טווח זה צעד רצוי ומועיל למדיניות הכלכלית של הממשלה, שמטרתה לצמצם את הביקוש המקומי ול-הגביר את החסכון.

אבקש מאת הבית להצביע בעד העברת החוק המוצע לוועדת הכספים, לשם הכנתו לקריאה שנייה ושלי-שית.

צמודות בשיעור של 2.5 מיליארד לירות או 3 מיליארד ל"ר. מה ההבדל? רות? אנחנו יכולים להדפיס 3 מיליארד לירות. מה ההבדל? זה טוב לנו מאוד, זה קל, זה עניין טכני — מרימים טלפון לבנק ישראל, מר זנבר ישימע אנחה, אבל כיוון שהבנק חייב למלא מדיניות כלכלית-כלכלית של הממשלה לה יתן 3 מיליארד לירות נוספים ולא יהיה לנו שום צורך לדאוג להפצת איגרות-חוב לציבור. זו מחשבה כלכלית? הכוונה בהפצת איגרות-חוב היא הממשלה תקבל כסף שממילא כבר לוקחת מבנק ישראל.

הרי יש ליהודי הזכות, אף שאין לו הכנסות כאלה שתוכלנה לפתור את בעיותי בבת-אחת, לדאוג שפעם אחת תהיה לבתו דירה. יש ליהודי זכות לחסוך כסף לזמן זיקנה. יש ליהודי הזכות להכין רורבה לחינוך ילדיו. איך הוא יעשה זאת כאשר הרסו לו את הבסיס לחסכון, ששמו אצמו באיגרות-חוב בממשלה? גרוע מזה, לפני כן עוד הרסו לו את האמון בלירה הישראלית עצמה. להגיד שהצמדה היא עומס על הממשלה — הרי זה מגוחך. אני מבין, נניח, שיבוא תעשיין ויאמר: אני לא יכול לקחת הלוואה צמודה כיוון שיש אינ-פלאציה. מידת האינפלאציה תלויה בממשלה, ומה יהיה — לא ידוע. מה על הממשלה עצמה? האם הממשלה יכולה להוריד בעצמה האחריות לאינפלאציה ולכל תוצאה אחרת? האינפלאציה, גם פיצוי בעד ההרס, כאשר הממשלה עצמה עושה אינפלאציה זאת? הממשלה רוצה להיות אחראית, רוצה להתנהל כמו שצריך — היא יכולה בשקט להוציא איגרות-חוב צמודות, כי זה לא יעלה אף לא פרוטה אחת. לא תהיה אינפלאציה — היא לא תשלם הפרשי הצמדה. אבל ממשלה, שהיא בעצמה הגורמת לא רק לאינפלאציה אלא אפילו למידה של אינפלאציה, לא תיטול על עצמה אחריות לתוצאות האינפלאציה?

לפני עוד עמודים מספר, אבל רוצה אני לסיים. בומנו היה לידידי המנוח פנחס ספיר חזון חלוציסיטי. בינאור של אותה שנה הלך לוועידת מפא"י והכריז: אנחנו נשים קץ לרווחי הבורסה. אנחנו נטיל מס על רווחי ההון, על עיסקאות, על מניות בבורסה. היתה התלהבות גדולה בוועידת מפא"י, שתבריע עצמם חדלו מלהאמין שהם סוציאליסטים. כי בשבילם סוציאליסם היה פולחן. מר ספיר המנוח הטיל מס רווחי הון על עיסקות הבורסה. תוך שבועות ספורים השיג מטרה — אמנם לא היה כבר מס רווחי הון בבורסה, וזאת מסיבה אחת: בבורסה לא היו רוחים, אבל כל המניות הת' דדרו תהומה. שר האוצר דאז ביקש מהאופוזיציה לע' זור לו לבטל את המס הזה מהר. אני עזרתי לו, אבל זה לא הועיל. נשבר שוק המניות ועיסקאות המניות התנהלו בחדר נפרד, לא גדול, בתל-אביב.

אחרי אותה הצהרה שנמסרה בוועידה עמדתי על במה זו והזהרתי את אזרחי ישראל, באמרי: אני מזהיר אתכם, אל תקנו מניות. אדם שיש לו כסף, יקנה מקר חשמלי חדש, יחליף את הריהוט בדירתו, יחליף את דירתו בדירה יותר גדולה, יסע לחוץ-לארץ עם מש' פחתו, יקח לו פילגש — ובלבד שלא יקנה מניות. מי ששעה לעצתי באותם ימים חסך לעצמו כסף רב. הוא הציל עצמו מהפסדים גדולים.

אני מתקשה היום לחזור על אותה אזהרה בנוסח אחר לגבי איגרות-חוב. בינתיים קרה משהו. אנשים

בורסה כן, אבל בלי ספקולאציות. מי המציא את השי' איפה הזאת? תהיה בורסה אחת בעולם כולו, שבוודאי יכולה להיות מרכז לתיירות. יבואו מהעולם כולו, תייר' רים, בורסאים, לראות בורסה בלי ספקולאציה. וכדי שלא תהיה ספקולאציה רוצים להטיל אותו מס של 1.5% על המחזור בבורסה. דרך-אגב רוצים להטיל גם על המחזור מתחת לשולחן. זו כבר כוונה שיש בה שלושה דברים: ראשית — כשלוף מראש; שנית — עידוד השוק השחור; שלישית — רדיפה אחרי מקרים בודדים שאפשר לגלות. אבל בעיקר זה רדיפה אחרי הבורסה.

בעצם, מה מפריע לממשלה אם אדם שרכש כבר איגרות-חוב, והממשלה קיבלה כסף לעשר שנים או חמש שנים או שבע שנים, מחזיק את הנניר או מוכר אותו? הרי הממשלה לא תפסיד, יפסיד או המוכר או הקונה. מי יפסיד לא ידוע מראש, כי זאת בורסה אבל מה מפריע לממשלה שזה נעשה? הרי זה רק מעודד רכישה נוספת של ניירות-ערך, ומבחינת מכירת איגרות-חוב אין נפקא מינה אם משהו קונה את הנניר לחודש ימים או לחמש שנים — ממילא הממשלה איננה חייבת לפרוע את הנניר לפני המועד, אבל, כפי שאמרתי, זה חזון חלוציסיטי נחמד, "טהוריסטי", ילדוטי, שתהיה לנו בורסה בלי ספקולאציה. יפה.

עכשיו, בעיה שנייה: כבר הכוונה של אותו מס בשיעור 1.5% הרסה את הפצת ניירות-הערך. אדוני שר האוצר, מי אחראי בעד זה שביום שבו התחילה הבאק-כאנאליה של תשמועות על הנת"ד לא מכר האוצר איגרות-חוב אלה של 90% אמיסיות חדשות? אני יודע, חילקתם 12 מיליון לכמה מוסדות, שזה לא יהיה כל כך ברור. אבל מי הרג את מקור ההכנסה הממשלתי שהפיץ איגרות-חוב בציבור? זה נעשה באופן כל כך ארטיסטי שקשה, קשה להגיד.

אדוני השר, הייתי מבין אילו באותה תקופה שה-אינפלאציה היתה 2% בשנה, 3% בשנה, 2.5% בשנה — והיו שנים כאלה — היו אומרים: אנחנו אחראים בעד 90% הצמדה. זה היה אז דבר לא רגיש, אבל בומן שהאינפלאציה ב-1973 היתה בשיעור של 26%, בשנת 1974 — 56% ובשנת 1975 — 23.5%, זה הרבה מאוד. עכשיו יש בממשלה ויכוח בין השרים אם בשנת 1975/76 תהיה התייקרות של 25% בלבד או של 31%. במצב זה להתחיל בניירות-ערך לא צמודים באופן מלא — זה העוזה, לא רק העוזה אלא קלות-דעת בלתי-מוגבלת. אך לא זו בלבד; כדי שזה יתפוס — גם הריבית תהיה נמוכה יותר. אם לא די בזה, נאמר: הכל רק ל-10 שנים. כיוון שהיה אולי חשש שזה לא יגרם לב-הלה מספקת בציבור, היתה גם פרשת נח"דים שבוטלה אחרי שגרמה הנזק האפשרי באמון הציבור. כדי שמישהו לא יתאושש, חסידות-לילה, לא ירכוש ניירות-ערך ממשלתיים — בא מר משל ובכל משקל ההסתדרות אומר שלא תהיה הצמדה באיגרות-חוב אלא לטובת קופות-הגמל.

יש מפלגה שצניציה בכנסת, בוועדת הכספים, דור-שים בכל הזדמנות הגבלה או ביטול ההצמדה גם לגבי ניירות-ערך ישנים. אני שואל על הכוונה. אפשר להגיד — אני מניח, אולי אני יודע — שיש דעות כאלה המתגלגלות באוצר בדרגים מסויימים, בציבורות מסויי-מים: לשם מה לנו לעמול כדי שהממשלה תמכור בשנה זו לציבור, להבדיל מקופות-הגמל ומבנקים, איגרות-חוב

לבנות תקציב הכנסות בריא יותר, שיאפשר לה לצמצם את הגרעון או לשפר את הדרוש בתחום שירותי החברה, אשר נפגעו קשות מהתקציב. התקציב והמדיניות אינם בנויים על קרבן שווה של כל השכבות באוכלוסיה. ולא צריך להתרשם מהבהלה.

בהמלצות של ועדת בן-שחר ובתכנית היסודית של הממשלה שהתוותה את מדיניות המיסוי נכללו כמה אל-מנטים שהיה בהם כדי להבטיח הגדלת ההכנסות בשלב הקרוב, ולטווח רחוק, מהעצמאים, מהחברות ומרווחי הון. היה ברור שיש חוגים חזקים, שיש להם מהלכים בכלי התקשורת, בעתונות וגם ברשות השידור, אשר ינסו לחבל בנסיגות להעמקת המיסוי. כך קרה כאשר נעשה הגיסיון להטיל מס על עסקאות בניירות-ערך דול-ריים. כך קרה כאשר נציב מס הכנסה פירסם את הטופס על ביקורת ההוצאה לגבי קבוצה מידגמית. קמו עליו בכל החצוצרות: דיקטטורה, הלאמה, בולשת, התערבות בחיי הפרט. ועדת הכספים לא נסוגה מנוסח הטופס, אבל היתה נסיגה ושינוי את טופס הביקורת על ההוצאה.

אחר כך התחילה הבהלה בשוק ההון. יש כ-30 מיליארד לירות איגרות-חוב בידי הציבור. לשוק הוזרמו כ-300 מיליון בלבד, וזה הספיק לבלבל את העשתונות ולהביא לכך שגדולי מאורי הכלכלה יודעו: התמוטטות של שוק ההון. בנק ישראל יצא לספוג את איגרות-החוב, בהנחה שלא יימצא אורח שיש בידו איגרות-חוב ממשלתיות שהוא רוצה למכור אותן ולא ימצא להן קונה. בנק ישראל עשה מעשה טוב וחיובי. בסך-הכל נרכשו על-ידי בנק ישראל איגרות-חוב בסכום של 300 מיליון לירות, והרווחות נרגעו.

חיים קורפו (הליכוד):

ממה נרגעו הרווחות? מה גרם להרגעת הרווחות?

יחזקאל פלומין (הליכוד):
חילופי הגברי.

אהרן אפרת (המערך):
עובדה שהבהלה נפסקה.

יחזקאל פלומין (הליכוד):
כי המבהיל עזב.

אהרן אפרת (המערך):

היו קבלנים וספקים אשר לרגל עצירת התשלומים במזומנים על-ידי הממשלה יצאו לפדות איגרות-חוב צמודות שכבר הספיקו להניב מהם רווחים טובים בשנים 1973-1975. הבנקים שילמו דיבידנדים בראשית השנה, היה להם כדאי למכור את איגרות-החוב, להשיג מזומנים כדי לשלם את הדיבידנדים. זה היה הסוד אשר הסתתר מאחורי העובדה כי בחודשים מאז ה-14 בדצמבר נמצאו בשוק איגרות-חוב חפשייות יותר, ולא היה צריך להקים את הבהלה. אם תופעה זו היא אשר השפיעה על בלימת המדיניות הכלכלית ועל הנסיגות מהטלת מיסוי, הרי אין הממשלה מוכיחה כי היא תקיפה בדעתה להשיג את האמצעים הדרושים לה. ברור לגמרי כי היתה צפויה התנגשות עם מחזיקי הון שחור, שיימצאו גורמים כלכליים, גם לבנים וגם שחורים, שייצאו להגנה על חופש הפעולה הספקולאטיבי.

הבקאים בעניין, אנשי בורסה, סיפרו לנו בוועדת הכספים שאנשים קונים יהלומים, זהב, דולרים שחורים — וגם דולר שחור הוא ירוק — הם קונים חפצים בעלי ערך, עתיקות וכדומה, אבל לא איגרות-חוב. יש בכך משום ביזבוז של רכוש הציבור וביזבוז אמצעים על-ידי אזרחים.

כיצד יכולה הממשלה במצב האינפלציוני הפרוע לערער את האמון בעצמה כגוף החייב כספים? אדוני היושב-ראש, זו הפעם הראשונה שאני רואה אדם החייב כספים, הזקוק לכסף, שהורס את הקרדיט שלו בצורה אכזרית כזו.

אני רוצה לסיים באזהרה של היינה: אדם, תשלם חובך, כי החיים אינם ארוכים ואחרי חיים לא ארוכים תלך לגיהנום מפני שלא שילמת חובות. אדם, תשלם את חובך, כי החיים הם ארוכים ולא אחת תצטרך לחפש הלוואות כשם שאתה מחפש עכשיו.

הממשלה הרסה את האשראי שלה בציבור. הציבור איננו אשם. הוא אשם רק בדבר אחד, שהוא טעה בזמן הבחירות.

הד"ר יע. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אפרת, ואחריי לחברי-הכנסת קורפו.

אהרן אפרת (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על חוק מס מכירת צמודים, הידוע בציבור כמס מחזור על עסקאות בניירות-ערך ובאיגרות-חוב צמודות, נפתחה התקפה מצד חוגים רחבים של העוסקים בשוק ההון. לצערי, גם חברי הכנסת בדר מהלך עלינו אימים ואפילו משיא עצות לא חינוכיות.

העוסקים במסחר באיגרות חוב לא הפסידו, חלילה, בשנים האחרונות על מסחר בניירות-ערך אלה, והם גם יודעים שיש בכוחם לשלם למדינה 1.5% על המסחר באיגרות אלה, ועדיין ימשיכו להרוויח בתנאים הקיימים של ההתייקרות הגוואה והאינפלציה הדוהרת.

לכן עם תמיכתי בהצעת החוק — ואני תומך בה — אני חייב להביע תמיהה וגם צער על הנסיגה של הממי שלה בלחצם של החוגים הזורעים בהלה. מה שמוגש לנו היום כבר איננו תואם את המגמה המקורית של הממשלה מאז הניחו לפנינו את התכנית הכלכלית בדצמבר 1975. בתכנית הממשלה נכללה הצעה להטיל מס בשיעור של 1.5% על כל עסקת מכירה של איגרות חוב צמודות וכל קידון נת"ד. התנמקה לנסיגה משיעור זה היא, כי המוסדות הכספיים העוסקים בוויסות שוק ההון רשאים לשלם רק 0.5%, לעומת עיסקות מכירה של יחידים שיחוייבו ב-1.5%. אני חושב שיש כאן נסיגה. לאחר שהצבעתי פעם על נסיגת הממשלה מה-תכנית להטיל מס על ניירות-ערך צמודי-דולר, הנני רואה חובה ליצמי לציין בצער שהנסיגה הנוכחית היא חלק מהרתיעה לבצע את המגמות היסודיות של העמקת גביית המסים מההון ומביצוע הרפורמה בתחום מס על רווחי הון.

כבוד השר, הנני רואה בדאגה את מדיניות ההכנסות של הממשלה. אני בטוח שהממשלה היתה יכולה

חיים קורפו (הליכוד):

מפ"ן, אדוני, לגבי מס יבוא שירותים. רק לפני כמה ימים אדוני השר, לגבי מס יבוא שירותים. רק לפני כמה ימים קיבלנו את החוק, והנה מתברר שיש נסיגה מיבוא שירותים על ביטוח משני. פירוש הדבר שהחלק הגדול מן ההכנסה החזויה ממס יבוא שירותים כבר נשר עוד קודם שהחוק הזה הספיק להתחמם שבוע ימים. ועכשיו נסיגה מההצעה המקורית של מס על מכירת צמודים, מ-1.5% ל-0.5%.

אדוני השר, מה נשאר בסופו של דבר מהמס הזה? הרי לבנקים התשלום הזה של 0.5% יהיה הוצאה מוכרת, הם ישלמו, אם כן, רק 0.2%, 0.3%. והנה עוד לא הספיקו הבנקים לשלם וכבר מצאו את הכתובת שאפשר לגלגל עליה הוצאה זו. חברי הכנסת אפרת כבר דיברו בגד העלאת ריבית — האם לא ברור הדבר? העלאת הריבית באה לכסות הפסדים במקום אחר. הטילו עליהם מס של 0.2% ממכירת צמודים, וכבר מצאו את הכתובת הנכונה. הכתובת תהיה הציבור, הכתובת יהיה האזרח הקטן הנזקק לאשראי החפשי, והוא ישלם על זה כהנה וכהנה, הוא ישלם לבנקים.

אחרון אפרת (המערך):
אין קשר.

חיים קורפו (הליכוד):

אין קשר, אבל הכל נקשר באיזה שהוא מקום.

אינני מדבר כבר על אמינות. מי שמדבר כיום על כירסום אמינות הוא, פשוט, מפגר, אנחנו כבר מעבר לזה. אני חושב שאין כבר שמץ של אמינות לשום תכנית כלכלית המוצגת לפנינו.

ראינו כיצד עמדה הבורסה בפני התמוטטות. חברי הכנסת אפרת, טעות בידך אם אתה חושב שההזרמה של בנק ישראל הצילה את המצב. ההזרמה של בנק ישראל הגיעה כבר ל-85% מהעסקאות בבורסה, במ"קום 15% או 8% במצב תקין; אך אלמלא חל שינוי מהותי, לא היה די בכך. לפי דעתי, ההתפטרות ל נציב מס הכנסה היתה שינוי מהותי. הוא איש הגון, הוא היחיד שלקח את כל הדברים ברצינות, הוא לא ידע עם מי יש לו עסק, הוא לא ידע שצריך היום לומר כך ולעשות למחרת את ההיפך. כשהוא הכריז משהו, התכוון לעשות כן. הוא אמר ופשוט התכוון למה שאמר, ולפתע התברר שזה לא זה. חבל שנכשל, חבל על ה"קופה שפעל. אני חושב שהוא עלה הרבה מאוד כסף; אמנם מתוך כוונות טובות, אבל עובדה היא שעלה הרבה מאוד כסף למדינה. הליכתו הצילה את המצב. אל תשלה את עצמך, חברי הכנסת אפרת, שהמצב ניתן לתיקון בהזרמה. בשום פנים ואופן אי-אפשר היה לעזור להתדרדרות זאת.

מניין בא הכסף הספקולאטיבי הזה? התברר ש-90% מהכספים שהושקעו בצמודים למטרות ספקולאטיביות היו מאשראי מוכוון. חברי הכנסת אפרת, אינני צריך להגיד לך שמקבלי אשראי מוכוון לא נמצאים רק בצד ימין של החברה, הם נמצאים גם בצד שמאל של החברה. כל מוכיר קיבוץ ידע את העסקאות של האיגרות הצימודות. הוא ידע לקחת, להשקיע לשבוע, להפעיל כסף זה מהלוואות פיתוח, מהלוואות לתעשייה, מהלוואות

על הממשלה לחזור למגמות המדיניות הכלכלית שהותוותה בראשית השנה: לאכוף על כל העסקים ניהול פנקסים, להפעיל פיקוח ולהטיל קנסות על המשתמטים; להפעיל את הרישום של עסקאות המזומנים; להפעיל מערכת שיפוט מהירה על מעלימי הכנסות; להפעיל את השיטה של שומה מידעית ולגייס מנגנון מיוחד למטרה זמנית ומוגדרת כדי לאתר את המצוי בחצי-מיליון שומות שהצטברו במשרדי מס הכנסה זה כחמש שנים; להטיל 2% מס על כל נכסי ההון או להפעיל את המלצת ועדת בן-ישראל בדבר 10% מס על רווחים אינפלציוניים. בקי-צור, על הממשלה לבצע את המדיניות שתביא לה הגברת הכנסות, ואני מעודד את הממשלה לדאוג להגברת הכנסותיה ממקורות הון המצויים בארץ.

ובסוף, כבוד השר, אני חוזר עוד פעם לעניין העלאת הריבית. אני חושב ששר האוצר צריך להתערב כדי שהבנקים לא יעלו עכשיו את הריבית ב-3% והריבית תגיע ל-26% לאשראי רגיל. הדבר יביא נזק למשק, ואתה, שר האוצר, והתקציב תשלמו את מלוא המחיר בעד זה.

ח"כ ר. ז. אברמוב:
רשות הדיבור לחברי הכנסת קורפו; ואחריו לחברי הכנסת פלומין.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי שואל את שר האוצר, קודם שהוא יוצא, מתי, לפי הערכתו, המס שאנו מטילים כיום יכסה את ההפסדים שנגרמו בשל החוק הזה.

יחזקאל פלומין (הליכוד):
לעולם לא.

חיים קורפו (הליכוד):

נדמה לי שאם יטיל על מישהו לחשב זאת, יגיע למסקנה שיצטרכו להפעיל חוק זה במשך יובלות כדי לכסות את הנזקים שנגרמו בגינו עד היום.

אבל זה אופייני, זה רק חלק משרשרת החלטות ונסיגות שאנחנו עדים להן לאחרונה. זאת שיטה חדשה של פעילות כלכלית: מחליטים על משהו, איש אינו יודע מה מידת שיקול-הדעת, מה מידת המחשבה שהושגה קעה בכך, נתקבלה החלטה, ובמחירות הבזק — מיד עם התגובה הציבורית הראשונה — נסיגה לאורך כל החזית. זה התחיל במס על נ"ד. לא הספיק נציב מס ההכנסה להביא מס זה לידי מימוש, וכבר שר האוצר, שנתן לו קודם גיבוי לכך, נסוג וגרף גם את נציב המס לנסיגה. היתה הצעה לבטל איגרות-חוב למוכ"ז, לא הגיעה לידי מימוש — ונסיגה. לפני כמה ימים שר מענו ששר האוצר התכוון להביא תיקון לחוק הרי-פורמה. דייה היתה תגובה אחת של דעת-קהל, של עתונות, כדי ששר האוצר "יקבל" על כך ששר התחבורה הוליד אותו שולל והכניס אותו לבוץ, וכמובן — מיד נסיגה והתיקון לא יוגש.

שרי-האוצר י. רבינוביץ:
לא בוץ ולא נסיגה.

בלבד. האם החוק הזה אכן ימנע ספקולאציה? אני מתיר לעצמי להטיל ספק בכך שזה יהיה החוק שימנע ספקולאציה בקרב אלה שהם ספקולאנטיים-של-אמת. ואלה, רבותי, ממילא משלמים מס הכנסה מלא על רווחי הצמדה, והם לא היו זקוקים למס מחזור שיר-תיע אותם מעיסוקיהם.

כך או כך, נראה לי שחוק זה מיותר, ואינני מצליח לראות אף לא קרן אור אחת שתסביר לנו למה בכלל היינו צריכים את החוק הזה.

וזמן שובל (הליכוד):

אני מציע שנפיל את הממשלה בהודמנות זאת. תראה מה קורה כאן.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

איך אומרים? — "אפרופו". בשמחה רבה.

וזמן שובל (הליכוד):

רק חברת-הכנסת נמיר יכולה למנוע את זה.

אורה נמיר (המערך):

יש סכנה שגם אני אעזור לך.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

אנחנו מקבלים את האתגר.

ברשותכם הייתי רוצה, רבותי, לצטט קטע ממ"אמר שהתפרסם לפני זמן לא רב בעתון כלכלי. אני מצטט את הכותרת, וחלק ממנו. הכותרת היא: "מס המחזור מוזיק, פוגע ומיותר — הכרח להתחזיר את ארון הציבור בהתחייבותיה של הממשלה. הנזק של הטלת המס — מעל ומעבר לשיעור הנקוב", וממ"שך הכותב ואומר: "שוק ההון נפגע מאז גזירות ה-10 בדצמבר 1975 מעל ומעבר למתבטא באמצעות כלי התקשורת. פגיעה זו מתבטאת בכך שבבורסה מופי-עים יום יום עודף הצעים בסדר-גודל של 10 מיליון לירות, כאשר הקונה היחיד הוא בנק ישראל. במס-גרת זו הזרים בנק ישראל כ-300 מיליון לירות ל-שוק. הבנק המרכזי חדל לתלוין לשווק אמיתיות לציבור, וסיכויי המכירה בעתיד עדיין אינם נראים באופק. כן חלה ירידה גם בצבירה בקופות-הגמל וב-תכניות החסכון. לדעתי" — אני ממשיך בציטוט — "על הממשלה לנקוט בדחיתות מדיניות יוזמת להתחזרת ארון הציבור בשוק איגרות-החוב. דברים אלה צריכים להיעשות על-ידי מדיניות הסברתית אגרסיבית ועל-ידי ביטול מס המחזור".

האם זה קטע מדבריו של חברת-הכנסת בדר? — לא. האם זה קטע מדבריו של חברת-הכנסת שמחה ארליך, או של הדובר? — גם זה לא. רבותי, אלו הן מובאות מדבריו של אחד מחברי הכנסת המחור-גנים של סיעת המערך, ונציגה המוסמך בוועדת הכס-פים.

אורה נמיר (המערך):

אליעזר רנון?

יחזקאל פלומין (הליכוד):

אינני רוצה להוכיח שמות. לא נעים לי להביך אותו. אבל מי שקרא את המאמר יודע בהחלט למי

ליצוא — כל הכספים הללו היו כספים ספקולאטיביים. אין אלה כספים של האדם הקטן. רק 10% מכספים אלה היו מהאשראי התפשי. כאן, אדוני השר, צריך להכניס תיקון. אי-אפשר לאחוז במקל בשני קצותיו. צריך להבין שאשראי זול יש בו פיתוי גדול. במקום לחשוב בצורה נכונה על העניין הזה שמים מחסום למכשיר רב-תנופה, שיכול להיות מכשיר לאדם הפשוט להשקעת חסכונותיו. הרי המדינה אינה מתנגדת לחס-כון לזמן קצר, היא עצמה מוציאה איגרות קצרות-מועד. כלומר, הרעיון אינו פסול. למה, אם כן, לא לתת לציר-בור לפעול לפי הכרתו, הבנתו ובחירתו? מה השלילה בכך? אדם רוצה להשקיע את חסכונותיו ולא לקשור אותם לזמן ארוך, הוא רוצה שתהיה לו אפשרות כעבור שלושה או שישה חודשים למשוך אותם ושהכסף ישמור על ערכו.

לדעתי זהו חוק אומלל, ההצטרבות של גורמים סביבו היתה אומללה, הוא גורם רק נזק ולא יביא כל תור-עלת.

לאחר שהיתה נסיגה לגבי הבנקים ואומרים לנו בדברי ההסבר: "מטרתה של הטלת מס מחזורי בשי-עור של 1.5% מערך העיסקה היא להפחית את הכ-ראיות של עסקאות ספקולאטיביות, שהמאפיין שלהן הוא הרכישה לזמן קצר. מטרה זו אינה תופסת לגבי העוסקים בוויסות השוק, ומן הראוי שהמס לא יפריע לפעילותם זו."

בנוסף על כך, סוחרים בניירות-ערך משלמים מס הכנסה רגיל ומלא על הכנסתם ממכירת ניירות-ערך, כולל אותו חלק של הכנסתם שהוא מרווחי הצמדה, ומס נוסף בשיעור של 1.5% יהווה לגביהם נטל כבד מדי.

משום כך מוצע לקבוע שיעור של 0.5% בלבד למוכרים האמורים."

אם זה כבד מדי, למה השאירו את מחצית-הא-חוז? האם זה פותר את בעיית הכסף הספקולאטיבי? הרי לגביהם זה גם לא תציי-אחוז. בסופו ועל דבר, מה השגנו? השגנו את התוצאה של העלאת ריבית בשיעור 3% מאתמול, וזה תוצאה ישירה של כל הלחצים על הבנקים בצורה זו או אחרת.

אינני מוצא אף לא מלה טובה אחת לומר על חוק זה, ולכן אני מציע להתחזיר אותו לממשלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

השות הדיבור לחברת-הכנסת פלומין, ואחריו לח-ברת-הכנסת שובל.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף לה-ערכתו של חבר הכנסת שקדם לי, חברת-הכנסת קור-פו, בכך שקשה ללמד סניגוריה על החוק הזה. כי לפעמים אתה עומד ושואל את עצמך: ריבון כל הער-מים, מה התכוונו להשיג אלה שהציעו את החוק הזה על-ידי הבאתו לפנינו? האם תהיה לו תרומה ממשית למשק המדינה, לאוצר המדינה? הרי גם אנ-שי האוצר עצמם באים ואומרים: כל הסכום הצפוי לאוצר מסתכם בשיעור של עשרות מיליוני לירות

יש נקודות מספר בחוק, רבות, שממש מעוררות תמיהה. למשל, סעיף ההגדרות אומר שנייר-ערך צמוד כולל תעודות המונפקות בסדרות בידי כל תאגיד — קיצרתי קצת בהגדרה. פירוש הדבר שאם חברה מוֹרֶת לחברה אחרת, שהיא ספק שלה, סידרת שט־רות לסילוק חוב, והשטרות צמודים למדד, והחברה השנייה מסחרת אותם — הרי שהחברה השנייה חייבת במס, כי היא מכרה תעודות צמודות. ריבונן של עולם, זהו מעשה של יום יום, בכל חברה. היום רוב אשראי הספקים ניתן בשטרות צמודים. ואם אנחנו מוציאים שניים — שלושה שטרות קונסקבנטיים — הרי זאת סידרת תעודות כהגדרת החוק. ואם "סולל בונה" מקבלת מלקוח סידרה כזאת ומסחרת אותה הלאה — יש כאן מכירה של תעודות. למה לא? כך אני קורא את החוק.

אינני מצליח גם להבין, רבותי, את סעיף 3, ה־אומר שהחוב במס על-פי חוק זה יחול על כל אדם וגם על המדינה. כלומר, אם בנק ישראל רכש איגרות-חוב המצביכור ומוציא אותן בחזרה לבורסה — גם הוא ישלם 1.5%. והוא ישלם 1.5%, ולא 0.5%, כי הוא לא חייב במס לפי סעיף 1(2). איפה ההגיון בזה?

הלאה: אנשים רכשו בשעתם מילות פיתוח, "בונד-דס", בתום לב, בארצות-הברית או בארצות אחרות. אחר כך עשו את "הטעות" ועלו ארצה; חדלו להיות תושבי חוץ, והם מכירים את ה"בונדס" הללו. לא נתקיים הכלל של מכירת איגרות-חוב נקובות במטבע-חוץ על-ידי תושבי חוץ, שהרי הם כבר עלו ארצה. ואז ישלמו גם על ה"בונדס" 1.5%.

זאת ועוד. אם לאותו אדם יש עוד עסק בחוץ-לארץ, ויש לו ושטרות או איגרות-חוב של פירמה בחוץ-לארץ — כי לא נאמר כאן שהחוק הזה חל רק על תאגידים בישראל — והוא מסחר איגרות-חוב אלו, והוא כבר איננו תושב חוץ אלא תושב ישראל, הרי גם על סיחור זה יצטרך לשלם. איפה, רבותי, ההגיון? האם עד כדי כך נכנעתם ללחצים של מפ"ם שצריך עוד להרחיק לכת ולעשות סידרת צעדים כזאת? אני מקווה שאולי לא לכת התכוונתם, ושבוועדה נתיקן את הדברים, אם לא נצליח להפיל את החוק כולו. אבל עד כדי כך הגעתם? אין לנו כבר עיסוקים אחרים אלא להטיל מס על מכירה של "בונדס"?

רבותי, הייתי מציע לכם לשקול מחדש את כל הנושא של הצעת החוק, ואם התבונה תשרור על כוֹלֵנו נדמה לי שהמסקנה היחידה המסתמנת היא "הח-זיר אותו, כלעומת שבא, לממשלה.

הי"ד ש. ז. אברמוב:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שאלתי את עצמי, ובדומי חברים רבים אחרים שאלו את עצמם, מה יכולה להיות הסיבה, מה יכול להיות ההגיון, אחרי כל מה שקרה, שממשלת ישראל ושר האוצר — אפשר להגיד הרבה דברים על שר האוצר, אבל אי-אפשר להגיד שהוא יהודי חסר הגיון — החליטו בכל זאת להביא לאישור הכנסת את החוק הזה, שהרי, אליבא

אני מתכוון. והדברים נכתבו רק לפני שלושה שבועות. וזהו אדם שאני סומך את שתי ידי על שיי-קוליו ועל אגדתו בנושא זה.

ואני שואל את עצמי, רבותי: אם גם במחנה שלכם כך אתם מתייחסים לחוק — מה החפזון? למה היה צריך להביא אותו עכשיו?

שלא כחברי חבר-הכנסת קורפו אינני בא תמיד בטענות לשר האוצר כשהוא חוזר בו מהצעת זולק או מצעד לא נכון. אני חושב שאם הציע את אשר הציע בעניין הנת"ד, ומצא לעצמו את הזכות או החובה לחזור בו — יבורך. לא תמיד אני רואה בכך שהרשות נענית לרחשי לב הציבור סימן לחולשה שט־עונה ביקורת. מפתיע אותי שבמקרה זה, כשהייתם בהחלט קשובים לכל רחשי לב הציבור או לחלק מהם, והרי האמירה אומרת *vox populi vox dei* — "קול המון קול שדי" — למה מיהרתם להגיש הצעת חוק זאת לקריאה ראשונה? האם לא עדיף היה לתת לו למות מות ישרים? כי זה לא חוק מס צמודים. זהו חוק מפ"ם. זהו חוק שהגעתם בו לכִי־ניעה לתכתיב של מפ"ם, ללא הגיון כלכלי, מתוך מס־שפתיים לשלמות הקואליציה, מתוך רצון לשאת חן בעיני שכבה מצומצמת של אנשים שמשום-מה אתם מסתכלים בהם כל הזמן מאחוריהם ביראה ובי־אימה, כאילו מי יודע מה עומד מאחוריהם, ואתם משלמים מס־שפתיים להם וגורמים בכך נזק עצום שאין כמוהו.

לא נכון, חבר-הכנסת אפרת, שרק 300 מיליון ספק בנק ישראל. צריך להביא בחשבון אותם מאות מיליונים שהוא לא מכר בגלל החוקים האלה, בגלל שרשרת הגזירות של הרפורמה, כביכול, במשק ההון. את זה אנחנו שוכחים.

חיים קורפו (הליכוד):
ותזכור כמה לא נמכר.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

את זה אני אומר: שיש 200 עד 300 מיליון שלא נמכרו.

אינני מצליח להבין, רבותי, מה התבונה שהיתה בחוק זה. ואתם אומרים שזה בסך-הכל 1.5%, או 0.5% מס על בנקים. זה ירתיע את הציבור? במילי-וה מלחמה התחלנו ב־7% וסיימנו ב־22.25%. בדב־רים אלה, ברגע שניתנה הרשות למשחית, הוא לא מבחין עוד בין ימין ושמאל. וברגע שפרצנו את העקרון, שנתקבל בשעתו על רוב חברי הבית, שאין נוגעים ברווחי הצמדה של איגרות-חוב ממשלתיות, ברגע שפרצתם פירצה ראשונה בכלל זה — הלכתם בדלת האחורית, הלכתם ואמרתם: לא נטיל מס על רווחי הצמדה, אבל צריך מס מחזור. וזהו אותה גב־רת בשינוי אדרת.

וחמור מזה: המס הזה מוטל גם על פדיון מוק־דס של איגרות-חוב של מילות קליטה, שאתם בעצ־מכם חייבתם אנשים לרכוש בדרך חוק. אם לאדם יש איגרת מילות קליטה, שחוייב בשעתו לרכוש ממשכורתו, ויכול לפדות אותה בטרם עת — עכשיו תחייבו אותו במס. "הרצחת" — וגם ירשת?

"ספוג", ובנק ישראל לא מכר אפילו אמיסיה חדשה אחת, ומאז הגזירות עברו שלושה חודשים, וזה זמן שאין להשיבו. לפי התקציב אנחנו אמורים לגייס 12 מיליארד לירות עליידי אמיסיות, אבל לעת-עתה לא גייסנו אפילו לירה אחת. שנת התקציב אמנם מ"ז חילה ב"ו באפריל, אבל יש חודשים משנה זו שעב"ר לא מכירת אמיסיות חדשות, והחשבון הזה צריך להתאים באיזה שהוא מקום. סכום של 12 מיליארד לירות, מאיזה ציבור יגייסו אותו? אפשר לחשוב שיש כיסוי אחר ממסים או ממס ערך מוסף, שעדיין לא מפעילים אותו, או בדרכים אחרות. דבר אחד ברור — שהזרוע נטויה, לא בצד ההכנסות אלא בצד ההוצאות. כאן הצרכים הולכים וגדלים ודי אם נטה אוון לדברים בקשר לסכום של מיליארד לירות לתקציב הבטחון, וכאן כוודאי לא יבוא איש ויטען שזו הוצאה מיותרת, כי מדובר בבטחון ויחסר סכום של מיליארד לירות. במקרה ה"טוב" ביותר יצטרך משרד הבטחון לקצץ, לא בהוצאות מיותרות אלא בבטחון, אולי בלתי-ברירה יעשה זאת, ואילו כאן הולכים מצד שני ומחליטים על גזירות וחוקים מיותרים אשר מכניסים למראית עין הכנסה למדינה במחיר של מ"א אות מיליונים או מיליארדים שלא יגייסו.

אין לחוק הזה שום קשר עם הבראת שוק ההון. כששר האוצר אסף חברים מוועדת הכספים, בתום השנה האחרונה, הוא דיבר על צעדים להבראת שוק ההון, שוק המניות. לא ראינו דבר. השינויים האלה, אבדו עקבותיהם. אי-אפשר להבריאו שוק הון אם פוגעים בבורסה, כי אז נוצרת אווירה שלילית. אני שואל את עצמי אם הממשלה רוצה להבריאו את שוק ההון או שהמצב הנוכחי נוח לה יותר.

אדוני היושב-ראש, לא מצאתי, אולי אסור לה-גיד זאת, אבל לא מצאתי חבר אחד ממפלגה כלשהי, משני צדי הבית, משלושת צדי הבית, פרט לאנשי הדוגמה, לא מצאתי חבר במפלגה כלשהי שיראה בחוק הזה צעד חיובי או נחוצ. מחפשים רק דרך איך להציל יוקרה. לדעתי, יוקרתו של שר האוצר לא היתה נפגמת אלמלא הגיש את החוק. להיפך. יוקרתו היתה עולה עקב כך שהוא מוכן להודות בטעות. אבל אם צריכים בכל זאת להציל פה יוקרה מדומה ויעבירו את החוק לוועדת הכספים, אם יע-בירו — אני מקווה שחברים מכל הסיעות יצביעו, לפי השכל הישר, נגד — אני מאמין שמספר מס-פיק של חברים בוועדה זו ימצאו דרך, במסגרת ה-חוק, לנטרל עד כמה שאפשר את השפעתו השלילית של החוק הזה, אם כי עצם העלאתו גרמה וגורמת כבר נזק רציני.

הי"ר ש. ז. אברמוב :

תשובת השר לתווכחים על חוק זה תינתן באחת הישיבות הקרובות.

דברים, זה אחד החוקים המיותרים ביותר, הבלתי-נחוצים ביותר, המזיקים ביותר בתחום הכספי ובתחום הכלכלי, שהגישו לבית הזה אי פעם. אבל מי שטרח לקרוא את העתון הבוקר יכול היה למצוא לכך תשובה. הנה ראינו שתמורת הסכמתה של מפ"ם להצביע בעד התקציב אחד הוויתורים, אחד השלמונים, שניתנו לה היה הסכמתה של הממשלה להגיש את החוק הזה, כי היו ספקות, היו ספקות במערך ויש ספקות במפלגת העבודה, בממשלה ובאוצר לגבי התועלת העדי שיהיה לצמות מהחוק הזה, מהמס הזה. שוב פעם מס פוליטי. תמורת מה? בעד מה?

מי אני שאתן עצות למפלגת העבודה ולממשלה, אבל אולי באמת הגיע הזמן להעמיד במבחן את השורתפה למערך ולראות אם אמנם תבצע אי פעם את האיומים שלה? איך אמר שר הבריאות בשידור ב"רדיו ביום שמישי? — לתת אור ירוק לסניפי מפ"ם להתארגן באופן עצמאי. אולי צריך לתת להם אור ירוק ולראות מה תהייה התוצאות. האם המדיניות הכלכלית של ממשלת ישראל חייבת להיות תלויה בשבעה-שמונה מאנדאטים של מפ"ם, שהיא קיבלה אותם בחסד? אילו נזקים עוד ייגרמו לכלכלת מדינת ישראל בגלל הסכמים פוליטיים מסוג זה? והרי המס הזה, תועלתו הישירה אפסית, ועמדו על כך קודמי. אולי נגייס 30, 40 או 50 מיליון לירות, לא יותר מכך, ואילו הנזק שייגרם ונגרם בגלל החוק הזה גדול לאין שיעור, לאין ערוך.

אני יודע שיהיו אנשים ויגידו: איפה כל הנבואות השחורות שלכם על התמוטטות הבורסה? הנה בימים האחרונים אנחנו רואים שהמחזורים גדלו ל-13-14 מיליון לירות, התחילה להיות התעניינות. הלא וואי ואתבדה, אבל נדמה לי שההתעוררות הזאת, ההתאוששות הזאת, רבותי חברי הכנסת, היא התאוששות של חולה אשר מתאושש לרגע וחוזר, חלילה, למצב גרוע יותר. כשיהודי קורא בעתון שהולכים להכריז על צעדים כלכליים אשר מביאים אתם אינפלציה ועליית מחירים, מובן שיש נטייה מסוימת להשקיע באיגרות-חוב וזה לא רע, אם כי אפי-שר לשאול מה המחיר באינפלציה שאנחנו משלמים בעד ה"עידוד" הזה. הסיבה היסודית להתעוררות מסוימת שחלה בימים האחרונים היתה בכך שהציבור נטה להאמין שההגיון והשכל הישר יגברו בממשלה ושהגזירות האלה, בסופו של דבר, לא תוטלנה. התי-חילה להשתרש האמונה שלא יהיה מס מחזור, כפי שלא מבצעים את ההחלטה בקשר למוזמנים, וא-נשים התחילו לחזור, לאט לאט, טיפין טיפין, לשוק ההון, לבורסה. אבל עצם הדיון בחוק הזה היום, אני משוכנע שהוא יביא עמו בלימה נוספת על הבלימה שהיתה בשבועות האחרונים.

כבר הזכירו קודמי שבנק ישראל ספג 300 מיליון לירות. זה איננו סכום של מהיכך, חברי-הכנסת אפי-רת, וזו לא ספיגה לשעה קלה. הסכום הזה עדיין

— חוק אזורי נמל חפשיים (תיקון) (אברמוב, רבינוביץ); חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24); חוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2); חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4) (אברמוב, רבינוביץ) —

ט. חוק אזורי נמל חפשיים (תיקון), תשל"ו—1976 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אנו עוברים עכשיו לדון בחוק אזורי נמל חפשיים (תיקון), תשל"ו—1976. רשות הדיבור לשר האוצר.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב ראש, חברי כנסת נכבדים, חוק אזורי נמל חפשיים, תשכ"ט—1969, פוטר אזורי נמל חפשיים ממסים עקיפים במטרה לעודד השקעות קטן מחוץ לארץ באזורים אלה. עם קבלת חוק מס ערך מוסף עליידי הכנסת מתעורר הצורך להתאים את חוק אזורי נמל חפשיים למצב החדש, ולשם כך מוצע צע התיקון, הכולל בהגדרת "מסים עקיפים" שבחוק אזורי נמל חפשיים גם את מס ערך מוסף.

אני מבקש מהבית לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה כדי שניתן יהיה להעבירה לוועדת הכספים לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחבר הכנסת קורפו. אינני רואה אותו. רשות הדיבור לחבר הכנסת פלומין. אינני רואה גם אותו. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל תמיר. איננו. נואמים אחרים לא נרשמו לדיון בחוק זה, לכן לא מוטלת על השר כל חובה להשיב. אני מניח שלא ישתמש בזכותו להשיב כיוון שלא היו שום הצעות אלא הצעה אחת, זו של שר האוצר. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את החוק לוועדת הכספים.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק אזורי נמל חפשיים (תיקון), תשל"ו—1976, לוועדת הכספים נתקבלה.

י. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), תשל"ו—1976 ** ; חוק מילווה

בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976 ** ; חוק עידוד

החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4),

תשל"ו—1976 **

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש. ז. אברמוב:

שר האוצר יביא עכשיו שלושה חוקים: חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), תשל"ו—1976; חוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976; וחוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4), תשל"ו—1976.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), תשל"ו—1976, המונחת לפניכם, נועדה להשלים מספר תיקונים טכניים לפקודת מס הכנסה, המתחייבים מתיקון מס' 22 לפקודה.

סעיף 1 להצעת החוק בא לתקן את סעיף 9 לפקודת מס הכנסה, באופן שיובן כי הפטור ממס הכנסה על הפרשי שער על הלוואה שנתן תושב חוץ יחול בין שההלוואה מוחזרת במטבע-חוץ ובין שהיא מוחזרת בלירות ישראליות, בתנאים מסויימים.

סעיף 4 להצעת החוק בא להרחיב את סעיף 158 לפקודה באופן שנישום לא יוזמן לערער לפני

פקיד השומה על שומה שנעשתה לו, לפי מיטב שפירטה, אם לא הגיש דיין-חשבון שנתי או לא הגיש לשלטונות המס דוחות אחרים כפי שמחייבו החוק.

סעיף 7 להצעת החוק בא לתקן השמטה שנת עשתה בעת תיקון מס' 22 לפקודת מס הכנסה. בעת החלת שיעורי המס החדשים עם הרפורמה נקבע כי שנת 1975 תחולק לשתי תקופות לצורך חישוב המס. במקום זאת הופעלו שיעורי המס החדשים מראשית שנת הכספים 1975 בצירוף היטל מעבר מיוחד של 3%. מתוך טעות לא בוטל הניכוי ביד ילדים מראשית שנת המס, כפי שהתחייב מהפעלת הרפורמה וממעבר לשיטת זכויים, וכפי שאף נאמר בדברי הסבר לרפורמה.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדת הכספים, לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

מסאן לחוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976. הצעת התיקון לחוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) נועדה לתקן שני סעיפים.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1233).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1288).

חבורת כ"א, ישיבה רע"ה

— חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24); חוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2); חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4) (רבינוביץ, אברמוב, בדר, ישעיהו, פלומין) —

הסמכות, ומטיל עליו את החובה, להתקין תקנות לגבי זימון ועדות ערר. המצב היום הוא רגיש מאוד. ועדת ערר, המאשרת או פוסלת פנקסים של פנקסנות או חשבונאות של מפעל או עוסק, היא הפוסקת סופית. את רשימת חברי הוועדות קובע שר האוצר בהת- ייעוצת עם שר המשפטים. אבל את ההרכבים של הוועדות קובע נציב מס הכנסה. למעשה מציע לו את ההרכבים פקיד השומה. בדרך זו עלול להיות מצב שפקיד השומה ימנה באופן קונקרטי אנשים שידונו על ערר על החלטתו. אם לפחות בעיית הווי- מון תבוא על סידורה בתקנות, זה טוב.

אינני יכול להגיד דברים אלה על התיקון המוצע לסעיף 158. סעיף 158 אומר שפקיד השומה חייב, קודם שיעשה שומה בניגוד להצהרות של נישום, לש- מוע אותו, וכאשר הוא קובע את השומה, לנמק או- תה. סעיף קטן של סעיף 158 קובע, שאין חובה זו מוטלת על פקיד השומה אם הנישום לא הגיש דו"ח בכלל, ויש בזה הגיון. נישום זה, לכשיקבל את השו- מה, יוכל להגיש השגה וערעור. יש הגיון בכך שאם נישום לא הגיש דו"ח, אין צורך להזמין אותו ואין צורך לנמק את השומה הנקבעת לו. מה מציעים לנו עכשיו? — מציעים לנו שבכל מקרה שנישום משום- מה לא הגיש דו"ח על ניכוי מס מדיבידנד ומריבית, או שהוא שילם, או על ניכוי מס משכר עובדים, או בכל מקרה אחר שהחליטה עליו ועדת הכספים, או על ניכוי מסכומים שצריך לשלם לתושבי חוץ, או אפילו לא מסר דו"ח על הוצאות שהוא עשה — וא- שר לפי תקנות אלו אינן ניתנות לניכוי — בכל המק- רים האלה, שאין להם שום קשר עם בעיית השומה, לא צריך יהיה פקיד השומה לשמוע את האדם ול- נמק את השומה.

אני חושב שתיקון זה הוא בבחינת עונש על עבירה אחרת, על עבירה שלגביה קיים בפקודת מס הכנסה עונש מאסר של שנה אחת וקנס של אלפי לירות, שאת מספרם אינני זוכר ברגע זה. זהו חי- דוש שצריך להתנגד לו.

בתיקון המוצע יש גם סעיפים רטרואקטיביים לג- בי שנת 1975. שנת 1975 תסתיים בעוד שבועיים, ואנו לא נוכל להסכים לרטרואקטיביות זו.

אחד מעמודי התווך של הרפורמה הוא סעיף 245 לפקודת מס הכנסה, ששם קץ למה שנקרא קונצסיות. לפני כן היה רשאי נציב מס הכנסה לתת כל מיני קונצסיות, כל מיני הקלות במס הכנסה. אנחנו שמנו קץ לדבר הזה. וכיום כל מיני קונצסיות צריך להי- עשות במסגרת תקנות של שר האוצר באישור ועדת הכספים, ואנחנו בוועדת הכספים והירים מאוד בעניין זה. עכשיו רוצים להרחיב אפשרות מתן הקונצסיות. אנחנו נתנגד לכך. ואני חושב שלא נתמוך בהצעת חוק זו.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פלומין.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מונחות לפנינו

כתוצאה מאיזכור בלתי-מדויק של סעיף בחוק מיל- ווה בטחון בעת התיקון שנעשה בשנת 1975 נוצר מצב שדיבידנד המשתלם לתושב חוץ וכן רווח הון הנובע ממכירת מניות, המוכות בהטבות לפי חוק החב- רה לישראל וחוק עידוד השקעות, חייבים במילווה בטחון, בעוד שלא היתה כוונה לעשות זאת. אנו מציי- עים איפוא להחזיר את המצב לקדמותו.

סעיף שני נועד לתקן את סעיף 9 לחוק באופן שיאפשר למפעל המאושר לשלם מס של 7% במקום מילווה בטחון.

אני מבקש להעביר גם את הצעת החוק הזאת לור- עדת הכספים של הכנסת, לשם הכנתה לקריאה שנ- ייה ולקריאה שלישית.

מכאן אני עובר לחוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4), תשל"ו— 1976. הצעת התיקון מס' 4 לחוק עידוד החסכון, הג- חות ממס הכנסה וערבות למילווה, באה לתקן פגם שנוצר תוך כדי מעשי החקיקה שהיו כרוכים בר- פורמה במס הכנסה בחודש יולי 1975.

על-פי תיקון מס' 22 לפקודת מס הכנסה, ותי- קון מס' 3 לחוק עידוד החסכון שנתלוה אליו, הו- עלה שיעור הניכוי מריבית של איגרות-חוב מ- 25% ל- 35%. אולם תיקון מס' 3 לחוק עידוד החסכון לא הביא בחשבון את הכוונה לקבוע שיעור ניכוי נמוך יותר, של 25%, מתשלומי ריבית לתושב חוץ, כפי שאף נאמר במפורש בסעיף 161(א) לפקודת מס הכ- נסה.

תיקון מס' 4 בחוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה, המובא לאישור הבית, קו- בע כי הניכוי מריבית על תשלומים לתושב ישראלי הוא 35% ועל תשלומים לתושב חוץ 25% בלבד.

אני מבקש להעביר גם הצעת חוק זו לוועדת הכספים, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה של- שית.

חיו"ר ש. ז. אברמוב:

שמענו דברי הקדמה לשלושה חוקים. נתחיל בחוק הראשון בסידרה זו — חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), תשל"ו— 1976. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר, ואחריי לחבר-הכנסת קורפור.

יחזקאל בדר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו ההזדמנות לדון על הרפורמה. בעצם, זו לא תשובה לרפורמה, כי הרפורמה תעמוד במבחן בעוד כמה שבועות, כא- שר יעמדו על הפרק מה שקוראים המשך או לא המשך של פיצויי בעד הפרשי נטו והתאמת ניכויים לשיעור- רים וזיכויים לשינויים שחלו ביוקר, וכן בעיית שכרם של עובדי המדינה, הצבא, המשטרה וכו', לכן על נושאים אלה לא אדבר עכשיו. אדבר רק על הדב- רים הטכניים שבהצעת החוק.

אני מברך את הממשלה על הצעת התיקון לסעיף 146 לפקודה. זהו תיקון הנותן לשר המשפטים את

— חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24); חוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2); חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4) (פלומין, ישעיהו, רבינוביץ) —

לווה בתוספת מס של 7% רק מחזקת את הטיעון שהיתה כאן הפרה של התחייבויות למשקיעי חוץ. לכן אני מציע לא לבוא לאחר מכן בקולות בכי תמרורים שחדלו המשקיעים מלבוא לארץ. אנו במיידנו כורתים את הענף שאנו יושבים עליו, בהביאנו הצעות חוקים מסוג זה, כאשר מצד אחד קוראים למשקיעים: בואו ארצה, השקיעו בארץ הצבי, בארץ התנ"ך, ולמעשה אומרים להם: שימו את כספכם בארץ הצבי על קרן הצבי.

אם אישרנו קודם לכן חוק אזורי נמל חפשיים, המאפשר מתן פטור למי ששר האוצר רוצה ביקרו, מדוע לא נקטן זאת לכל המשקיעים? מדוע נפטור ממס משקיע מסויים אחד ולא נפטור ממס ציבור שלם של משקיעי חוץ שבאו ארצה מתוך רצון להשקיע בארץ ומתוך אמונה?

אני חושב שמדיניות, או חוסר מדיניות, זו מעוררים הירחורים נוגים. אולם הואיל ויש בחוקים אלה גם יסודות חיוביים, נראה לי שיהיה מקום לטש, לשפץ ולשפר אותם בוועדת הכספים.

היו"ר י. ישעיהו:

אדוני שר האוצר, האם אתה רוצה להשיב על הדברים שהושמעו כאן?

שר האוצר י. רבינוביץ:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין לי הערות מיוחדות. דברי חברי הכנסת שהשתתפו כאן בדיון על שלושת החוקים יובאו בוודאי לדיון ענייני ומפורט בוועדת הכספים של הכנסת, ואני מציע להעביר את החוקים לוועדה, להכנתם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את שלושת החוקים לדיון בוועדת הכספים. אני אעמיד הצעה זו להצבעה — לגבי כל חוק בנפרד, כפי שהובטח.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), תשל"ו—1976, לוועדת הכספים נתקבלה.

ההצעה להעביר את הצעת חוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976, לוועדת הכספים נתקבלה.

ההצעה להעביר את הצעת חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4), תשל"ו — 1976, לוועדת הכספים נתקבלה.

שלוש הצעות חוקים, ולדעתי החשובה שבהן היא הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), שמוצעים בה תיקונים המתחייבים מנסיבות הזמן והחוקים החפוזים בוועדת הכספים. בגלל החפוזים שבה נעשתה מלאכת חקיקת חוק הרפורמה יצאו תקלות מספר מלפנינו. אני חושב שכאשר נופלות תקלות מלפני המחוקק, יש מקום לתקן, ולכן התרעומת שלי על שר האוצר, על שהיה צורך לעכב הגשת הצעות התיקונים לכנסת במשך תקופה של יותר משמונה חודשים. חוק הרפורמה נתקבל בחודש יולי 1975, ורק בתחילת פברואר 1976 הונחה על שולחן הכנסת הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24). אני חושב, אדוני שר האוצר, שאם נפלו טעויות, יש מקום לשקול אותן לגופן. אבל צריך להגיש הצעות לתיקון מיד כדי שנתקן את הטעון תיקון ונימנע מהצורך המבוה לתקן חוק באורה רטרואקטיבי, כאשר רוב סעיפי החוק מתייחסים לכל שנת המס 1975, כלומר מר 1 באפריל 1975. אם יש מקום לתרעומת על הצעת חוק זו, הרי היא באה בשל העובדה שהאוצר השתתף בהגשת הצעת החוק לכנסת תקופה העולה על הזמן הדרוש להכנת הצעת התיקון.

והערה אחת רצוני להעיר לעניין ביטול סעיף 40(א). ייתכן שלפי השיטה שהיתה מונחת ביטול הרפורמה היה מקום לבטל סעיף 40 יחד עם חקיקת חוק הרפורמה, כי סעיף זה משאיר לתקופה של שנה חודשים, אם לא יבוטל, את הניכוי בעד ילדים.

אני רוצה לשאול את שר האוצר, באיזו רשות מוציא אגף מס הכנסה חזר אל המעבידים ובו הוא מורה להם להתעלם מקיומו של ניכוי זה בספר החוריים, טרם אישרה הכנסת ביטול הסעיף באורה רטרואקטיבי. החוזרים שהוצאו עכשיו מטעם אגף מס הכנסה, מדור הניכויים, המחייבים מעבידים לערוך לעובדים חישוב שנת, יצאו מתוך הנחה שהניכוי הזה אינו קיים עוד בספר החוקים. אני חושב, אדוני שר האוצר, שאם אנו שואפים להיות מדינה שומרת חוק, אסור היה לאנשי משרד לעשות את אשר עשו. קיים היום סעיף בספר החוקים. הכנסת טרם ביטלה אותו, ואין לכם שום זכות ושום סמכות להורות למעבידים לערוך ניכויים מתחילים לעובדים, כאילו חוק זה לא קיים עוד. זה זילזול בחוק, ואל תתפלאו של אחר מכן אתם יוצרים משטר של מזלזלים בחוק, הלוקים חיים דוגמה מהדרכים שאתם נוקטים.

הערה לחוק מילווה הבטחון (מפעלים מאושרים). ניתנת בזה גושפנקה לטענה שלנו זה זמן רב, שהטלת מילווה על משקיעי חוץ היא החמרה משמעותית והפרת התחייבויות שניתנו להם בעתם. העובדה שמצאתם לנכון לאפשר למשקיעים את האופציה להמיר את המי-

יא. שאילתות ותשובות

ואין בשום פנים להקיש ממקרה אחד לגבי מקרה אחר בעתיד.

מדיניות היועץ המשפטי לממשלה לעתיד היא להעמיד לדין, בכל מקרה שיש בו ראיות מספיקות להוכחת ביצוע של עבירות כאמור, אלא אם קיימות נסיבות מיוחדות שבגללן סבור היועץ המשפטי לממשלה כי אין עניין ציבורי בהעמדה לדין.

5280. השפה הרשמית של ישראל

חברת הכנסת א. הרליץ שאלה את שר המשפטים ביום כ"ד באדר א' תשל"ז (25 בפברואר 1976):

אודה לכבודו אם יודיעני:

מה השפה הרשמית או השפות הרשמיות של ישראל?

שר המשפטים ח. י. צדוק:

המעמד של שפה רשמית או שפות רשמיות אינו מוסדר במפורש בחקיקה הישראלית.

ההוראה היחידה הנוגעת לעניין היא זו הנוכחת בסעיף 15(ב) של פקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח—1948, הקובעת כי "כל הוראה בחוק הדורשת את השימוש בשפה האנגלית, בטלה".

בהצעת חוקי־סוד, הנמצאת עתה לפני ועדת השרים לענייני חקיקה, כלולה הוראה הקובעת כי שפת המדינה היא עברית, וכי תושבים דוברי ערבית הזכות להשתמש בערבית לכל עניין.

4825, 4895. המטרד התברואי הנגרם על־ידי נחל חדרה המזוהם

חברת הכנסת י. בארי שאלה את שר הבריאות ביום כ"ו בטבת תשל"ז (30 בדצמבר 1975):

בדו"ח על רשות נחל חדרה קובע מבקר המדינה כי מצב הנחל האמור הוא בעיה תברואית חמורה, עקב הזרמת שפכים בלתי־מטוהרים.

אבקש לדעת:

אילו צעדים נוקט משרד הבריאות כדי להביא את המצב על תיקונו?

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הכרייה ביום ט' בשבט תשל"ז (11 בינואר 1976):

בדיווחשבון של מבקר המדינה על רשות נחל חדרה נאמר: "מצב נחל חדרה מבחינה תברואית ומבחינה איכות הסביבה הוא בעיה חמורה, עקב הזרמת שפכים בלתי־מטוהרים".

נוכח העובדה שמצב זה יכול להשפיע לרעה על מצב בריאותם של תושבי אזור חדרה רצוני לשאול:

1. האם נערכו בדיקות של נחל חדרה מבחינת המצב התברואי?

2. אם כן — מה היו הממצאים?

3. האם נבדקה השפעת המצב הקיים על מצב הבריאות של תושבים הגרים לארכו של נחל חדרה?

הו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: שאילתות ותשובות.

5066. נקיטת צעדים משפטיים בעניין והמתנחלים שלא כחוק ביהודה ובשומרון

חברת הכנסת מ. חריש שאלה את שר המשפטים ביום א' באדר א' תשל"ז (2 בפברואר 1976):

שוב מתפרסמות ידיעות בעתונות, המוסרות מפי דוברים של "גוש אמונים" על הכנות לבצע עבירה נגד החוק והממשלה, על־ידי אקט של "התנחלות", כביכול ביריחו.

לאור תשובתך מיום 13 באוגוסט 1974 על שאילתה מס' 1591 של זבולון המר, שצינת בה רשימה של חוקים שמסתבר כי הופרו על־ידי חברי "גוש אמונים" והגורמים הפוליטיים התומכים בהם בפעולות הראויה הפוליטיות שלהם ביהודה ובשומרון, ולנוכח העובדה שבי מקרה האחרון בסבסטיה הגיעה העבירה לממדים כאלה שהממשלה התקשתה להתמודד אתה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם בדעת השר להמליץ לפני הממשלה לנקוט צעדים מקדימים כדי למנוע "קשירת קשר בישראל לביצוע מעשים שהם בגדר עבירה ביהודה ושומרון" — על־פי סעיפים 34 או 35 לפקודת החוק הפלילי 1963 — כפי שצוין בתשובת השר על השאילתה המוזכרת?

2. איזה גוף ממשלתי מוסמך, על־פי חלוקת הסמכויות החוקיות הקיימות, לפעול פעולה נגד יחידים וקבוצות המפרסמים אימים לבצע פעולות שהן בגדר עבירה על חוקי ישראל?

3. האם הבהירה ממשלת ישראל לחברי "גוש אמונים" שבמידה שתהיינה עבירות חוזרות על החוקים שציינת בשאילתה מס' 1591, או חוקים אחרים של המדינה, יינקטו כל הצעדים הדרושים כדי להעמיד את העוברים על החוק, למשפט?

שר המשפטים ח. י. צדוק:

1. קשירת קשר לביצוע מעשים שהם בגדר עבירה היא, כשלעצמה, עבירה פלילית; ואם תהיינה בידי התביעה ראיות על ביצוע עבירה כאמור, יטופל בה בדרך שמטפלים בכל עבירה פלילית. אין אפשרות חוקית להפעיל אמצעים לשם מניעה־מראש של קשירת קשר כאמור.

2. המשטרה ופרקליטות המדינה יעשו שימוש מתאים בפירסום של אימים שיש בהם משום ראייה על קשירת קשר לביצוע עבירה.

3. הסמכות להעמיד לדין אנשים העוברים על הוראות החוק שפורטו בתשובתי מיום 13 באוגוסט 1974 לשאילתה מס' 1591 של חברת הכנסת זבולון המר נתונה בידי היועץ המשפטי לממשלה; וכפי שכבר ציינתי בתישובתי מיום 27 בינואר 1976 לשאילתה מס' 4710 של חברת הכנסת מאיר פעיל, החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה מעוגנת בנסיבות המיוחדות של כל מקרה,

התקן, אף-על-פי שבנייתו הושלמה סופית לפני יותר מחצי-שנה?

ה. האם נכונה הידיעה כי קיים סיכסוך בין קופת-החולים הכללית ובין הנהלת "משען", המונע את הפעלת המוסד?

ש-הבריאות ו. שם-טוב:

א. עדיין לא ידוע סופית מחיר עלות הקמתו של "בית-אבות רעננה". ההערכה היא 20 מיליון לירות בקירוב.

ב. סכום ההוצאות להפעלה מוקדמת של המוסד הוא כ-15,000 לירות לחודש. הסכום כולל משכורות של השומר והטכנאים השונים.

ג. מספר המיטות במוסד יהיה 404.

ד. המוסד לא מופעל עדיין בשל קשיים תקציביים וקשיים בהרכבת הצוות הרפואי והפארא-רפואי הרחב הנחוץ למוסד כה גדול.

ה. לא ידוע לנו על סיכסוך בין קופת-החולים הכללית לבין הנהלת "משען". להיפך, ידוע לנו כי היה משא-ומתן מתמיד בין שתי ההנהלות להפעלת המוסד, והסכם על כך עומד להיחתם.

4893. פיקוח על עיסוקיהן של הקוסמטיקאיות

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר הבריאות ביום ט' בשבט תשל"ו (11 בינואר 1976):

ענף הקוסמטיקה מוונח. כל מי שרוצה לפתוח עסק עושה זאת בלא אישור ממשרד הבריאות, אף-על-פי שלעיסוק במקצוע זה השלכות בריאותיות.

על כן אודה לכבודו אם יודעיני:

1. מה עושה משרדו כדי לאסור על העוסקים בענף זה לעסוק בטיפולים רפואיים הדורשים התמחות רפואית מהעוסק בהם?

2. האם פועל משרדו כדי למנוע מהקוסמטיקאיות לעסוק בייצור חמרים העלולים להזיק מבחינה בריאותית?

3. האם פועל משרדו עם גורמים אחרים בנושאי רישוי קוסמטיקאיות והכשרתן המתאימה לפעול במקצוע, ואם לא — האם הוא מתכוון לעשות זאת?

4. האם מתכוון משרדו לפעול יחד עם גורמים אחרים בדבר חובת הצגת מחירים במכוני היופי למי-ניהם?

ש-הבריאות ו. שם-טוב:

1. ההתעסקות בטיפול רפואי לאדם שאינו מוסמך לכך מהווה עבירה על פקודת המתעסקים ברפואה, סעיף 3 וסעיף 20(1). בשנה האחרונה לא הובא לידיעתנו כל מקרה של טיפול רפואי על-ידי קוסמטיקאיות.

2. הכנת תכשירים קוסמטיים מותרת אך ורק בהתאם לרשיון של משרד הבריאות. רשיון זה ניתן רק לממלאים אחרי תנאים מסויימים.

3. אין משרד הבריאות מארגן הכשרה של קוסמטיקאיות במסגרת המקצועות הרפואיים או הפארא-

4. אם כן — מה היו הממצאים?

5. אילו אמצעים עומד המשרד לנקוט על-מנת למנוע מטרד תברואי זה מתושבי האזור?

ש-הבריאות ו. שם-טוב:

כידוע, דיני-יחשבון מבקר המדינה התייחס לרשות ניקוז נחל חדרה. גוף זה, אשר יש בו למשרד הבריאות נציג אחד בלבד, אינו בתחום אחריותו של המשרד. זיהום הנחל גובע בעיקרו מהזרמת שפכי ביוב בלתי-מטוהרים לנחל. מניעת מטרד זה היא בסמכותן של הרשויות המקומיות באזור.

לשכת הבריאות המחוזית בחיפה ערכה סקר יסודי וממצאה של מקורות זיהום נחל חדרה. הדיני-יחשבון האח-רון פורסם בינואר 1975. הוכח שמקורות הזיהום הם אמנם שפכים בלתי-מטוהרים שכמה וכמה רשויות מקוריות מורמות לנחל — מי יותר ומי פחות. הממצאים הועברו לידיעת הנוגעים בדבר.

אין אפשרות לדבר על פגיעה ממשית במצב בריאות התושבים, ומבחינה סטטיסטית אין מספרם מספיק כדי לקבוע ערכים משמעותיים כגון עלייה בתחלואה. אנו מתייחסים לנושא כמטרד תברואי הפוגע ברווחתם של התושבים וגורם לפגיעה באיכות החיים. גם לכך מייחסים אנו חשיבות רבה. במסגרת פרויקט הביוב תאצי נערכו תכניות להקמת מפעל טיהור אזורי. משרדנו אישר תכניות אלה וכולנו תקווה שהתקציב הדרוש יימצא. אנו משוכנעים שהפעלתו של המכון תביא לשיפור משמעותי ביותר במצבו של הנחל.

4870. הפעלתו של "בית-אבות רעננה"

חברת-הכנסת א. אולמרט שאל את שר הבריאות ביום ה' בשבט תשל"ו (7 בינואר 1976):

הובא לידיעתי כי "בית-אבות רעננה", אשר בנייתו הושלמה לפני כחצי-שנה, טרם הופעל כלל.

בבית-אבות זה ארבע מאות מיטות המיועדות לקשישים. הקמתו עלתה 20 מיליון לירות ונמשכה ארבע שנים.

על-פי מיטב ידיעתי בית-אבות זה הוא הגדול והמשוכלל במדינה, ועם הפעלתו ניתן יהיה לפתור חלק בלתי-מבוטל מבעיות האישפוז של זקנים במדינה.

כבר עתה ממתינים כ-250 זקנים לכניסתם למוסד זה.

עוד נמסר לי כי זה חצי-שנה מעסיק המוסד כ-20 עובדים בהוצאה כללית של עשרות אלפי לירות מדי חודש, וזאת מבלי שהמוסד יופעל כלל.

לפיכך אבקש מאת כבודו להשיב לי:

א. כמה בדיוק עלתה הקמתו של "בית-אבות רעננה"?

ב. מה סכום ההוצאות הכולל של תפעול המוסד בחצי-השנה האחרונה?

ג. מה מספר המיטות במוסד זה?

ד. מה הסיבות לכך שהמוסד טרם הופעל במלוא

4938. מניעת זיהום האוויר על-ידי העשן הנפלט ממפעל המלט ברמלה

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר הבריאות ביום י"א בשבט תשל"ו (13 בינואר 1976):

אודה לכבודו אם יודיעני:

1. מה האמצעים הנקטים במפעל המלט ברמלה כדי למנוע את זיהום האוויר על-ידי העשן הנפלט מהמפעל על?

2. מתי נערכה לאחרונה ביקורת במפעל זה על-מנת לוודא שנקט את האמצעים המתחייבים כדי למנוע את זיהום האוויר?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

לשכת הבריאות המחוזית רמלה מקיימת פיקוח מתמיד על מפעל המלט במטרה להפחית עד למינימום את פליטת האבק והמטרדים שהוא עשוי לגרום באזורים מיושבים.

לשאלה 1: בתנורי המפעל הותקנו מערכות שרש-ראות המורידות את כמות האבק לכ-50% מן הפליטה שהיתה נגרמת לולא אמצעי מנוע אלה. לפי דרישות משרדנו ביצע המפעל בתחילת 1975 שינויים באחד הת-נורים. כמות הפליטה מתנור זה ירדה ל-19 טון ליום, לעומת 33 טון קודם לכן.

לשאלה 2: אנו מקיימים זה כמה שנים בדיקות קבע הן של אבק שוקע והן של אבק מרחף. אבק שוקע נבדק ב-7 תחנות דיגום, ואבק מרחף ב-3 תחנות קבועות. לאבק שוקע לא קיים תקן, לא בארץ ולא בעולם. אשר לאבק מרחף, הרי המדידות שבוצעו בשנת 1975 מראות שהמצב באזורי מגורים קריטיים אינו מהווה מקור לדאגה, רק במדידה אחת באחת משלוש התחנות נמצאה כמות החורגת במקצת מן התקן.

משרדנו ימשיך לטפל בערנות בנושא זה.

4962. סגירת מכון הלב העירוני בתל-אביב

חברת-הכנסת ה. זיידל שאל את שר הבריאות ביום ט"ז בשבט תשל"ו (18 בינואר 1975):

בקשר להודעתה של הנהלת עיריית תל-אביב על סגירת מכון הלב העירוני, בגלל חוסר תקציב למטרה זו, רצוני לשאול:

א. האם שר הבריאות מוכן לוותר על מכון הלב העירוני בתל-אביב, המטפל בריפוי ושיקום של חולי לב?

ב. האם בדק שר הבריאות מה מידת הנוק שעלולה לגרום לחולי לב סגירת המכון הזה?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

מכון הלב שמדובר עליו בשאלתה פעל במשך שש שנים וחצי, ובכל אותה תקופה נפתחו כ-1,600 תיקים בלבד לחולים. במשך כל שנת 1975 נפתחו רק 240 תיקים.

ביסודו נועד המכון לפעול כשירות אשר הכנסותיו מכסות את הוצאותיו. אך בכל שנות הפעלתו התברר כי במציאות נשאה העירייה ברוב ההוצאות. למעשה כ-28% בלבד מתוך ההוצאה השוטפת.

רפואיים. לדעת המשרד הקוסמטיקה אינה כלולה במסגרת המקצועות הנ"ל.

4. משרד הבריאות אינו מטפל בפיקוח על מחירים של מכוני היופי למניניהם.

4894. הרכב חמרי הניקוי במכבסות

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר הבריאות ביום ט' בשבט תשל"ו (11 בינואר 1976):

מאחר שרבו התלונות על שחמרי הניקוי במכבסות מכילים כמות גדולה של יסודות מוקים, אודה לכבודו אם יודיעני:

האם מתכוון הוא להתקין תקן לחמרי ניקוי?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

חלה, כנראה, איזו אי-הבנה. הידיעות שפורסמו בציבור בשבועות האחרונים דנות בהרכבן של אבקות כביסה למכבסות ולמכונות כביסה ביתיות, הגורמות נזק לאריג ולמכונה. לא מדובר על נזק בריאות.

אני מציע איפוא לחברת הכנסת הנכבדה להפנות את השאלתה ישלה לשר המסחר וההתעשייה.

4896. הערר בית-מרקחת תורן בשעות הלילה בתל-אביב

חברת-הכנסת ז. שובל שאל את שר הבריאות ביום ט' בשבט תשל"ו (11 בינואר 1976):

במוצאי שבת, 3 בינואר 1976, היו אמורים שני בתי-מרקחת בתל-אביב — האחד ברחוב יהודה הלוי 67 והשני ברחוב דיזנגוף 164 — להיות בתורנות לילה. מתברר שבית-המרקחת הראשון לא נפתח כלל באותו ערב ואילו השני, אם היה פתוח, נפתח לפני שעת חצות, כך שלמעשה נותרה העיר תל-אביב-יפו כולה באותו לילה בלי בית-מרקחת לשעת-חירום.

שאלותי הן:

1. האם בדק משרד הבריאות מדוע לא קיימו שני בתי-המרקחת את תורנותם כנדרש?

2. המותר להשאיר מאות אלפי תושבים בעיר הגדולה בישראל ללילה שלם בלא בית מרקחת?

3. מה חושב כבוד השר לעשות בנדון?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

1. בבדיקה שנערכה על-ידי רוקח מחוזי בתל-אביב התברר כי שני בתי-המרקחת הנדונים קיימו תורנות עד שעה 11:00 בלילה, וזאת בהתאם להסדר הוולונטארי באמצעות הסתדרות הרוקחים. לאחר השעה 11:00 נמצאו הרוקחים בבתיהם בכוונות, למקרה שיוועקו על-ידי אזרחים הפונים עם מרשמים רפואיים. מספר הטלפון בביתם רשום בפתח בית-המרקחת.

2. משרד הבריאות ממשיך לקיים מגעים להפעלת מוקדי התורנות ושהיו פתוחים כל שעות הלילה. נוקמו כבר שני מוקדים כאלה באזור חיפה. באזור תל-אביב קיימת תורנות של בתי-מרקחת פרטיים.

3. להפעיל מוקדי תורנות ולבצע חוק תורנות בתי-מרקחת הלכה למעשה.

(4) לאור הנ"ל ברור כי הנושא נמצא בבדיקה מת-
מת הן בתוך משרד הבריאות והן מחוצה לו, ואין צורך
"לגרם לבדיקת הנושא בכללותו".

(5) ההנחיות הכלולות במדריך הנ"ל מבוססות על
מקורות מידע מקובלים בעולם כולו. כמו בכל נושא
מדעי או רפואי יש דעות שונות והדגשים שונים
בנושא הנדון.

4977. הפעלת המיטות הבלתי-מנוצלות המצויות בבתי-
חולים

הכריזת הכנסת י. מ. אברמוביץ שאל את שר הבריאות ביום
ט"ז בשבט תשל"ו (18 בינואר 1976):

שר הבריאות חוזר ומתריע מעל במת הכנסת וב-
הזדמנויות רבות אחרות על מצוקת האישפוז הקשה
הפוקדת אותנו בגלל המספר הבלתי-מספיק של מיטות
בבתי-החולים, כשמספרן לכל 1,000 גפש קטן בהרבה
מהמספר המקובל בכל המדינות המפותחות.

אף בדיון האחרון שהתקיים בכנסת על פעולות מש-
רד הבריאות עמד השר על הצורך הדחוף בבניית בתי-
חולים חדשים כדי להגדיל את מספר המיטות.

והנה בימים אלה הודיע בראדיו המנהל הכללי של
משרד הבריאות, פרופסור יעקב מנצ'ל, כי "900 מיטות
בבתי-החולים אינן מופעלות, כאשר אין אישור לקבל
עובדים נוספים" ("המודיע", ט' בשבט תשל"ו).

רצוני לשאול:

1. מה מספר המיטות לכל 1,000 גפש בבתי-החולים
במדינת ישראל?

2. מה מספר המיטות המינימאלי הדרוש לכל 1,000
גפש כדי לקיים רמת אישפוז סבירה?

3. מה המספר הכללי של המיטות החסרות כדי
להגיע למספר המינימאלי הדרוש?

4. לנוכח מצוקת האישפוז והאמצעים הגדולים
היושפעים בבניית בתי-החולים חדשים, האם אין מסור
להפעיל מיד את 900 המיטות הקיימות ועומדות?

5. אם כן — אילו צעדים נוקט כבוד השר כדי
להפעיל מיטות אלו?

שר-הבריאות ז. שם טוב:

1. מספר המיטות בממוצע ארצי ל-1,000 גפש במ-
דינה הוא 3.3.

2. מספר המיטות המינימאלי הסביר בתנאי מדינת
ישראל, שמשרד הבריאות שואף אליו להגיע כיעד
לאומי, הוא 4 מיטות לכל 1,000 גפש.

3. בשביל אוכלוסיית 1974 היינו צריכים תוספת נטו
של 2,450 מיטות על-מנת לקיים רמת אישפוז סבירה
של 4 מיטות ל-1,000 גפש. המדובר בתוספת נטו, משום
שמלבד תוספת מיטות זקוקה המערכת להחלפת כ-2,000
מיטות נוספות קיימות, הנמצאות במצב ירוד למדי.

יש לציין כי ברוב מדינות מערב-אירופה שיעור
המיטות הכלליות הוא יותר מ-5 מיטות לכל 1,000 גפש,
ובשבדיה מגיע שיעור זה ל-7.

בשל הגרעונות הכספיים של המכון, מיעוט המבק-
רים בו, ובעקבות מדיניות הקיצוצים של העירייה הוח-
לט במצב הנוכחי על סגירתו של המכון.

המכון יופעל מחדש בזמן הקרוב ביותר, ולא יאוחר
מ-1 באפריל 1976, אך זאת בפיקוח בתי-החולים העי-
רוניים-ממשלתיים בתי-אביב, במגמה להגדיל את מספר
הפונים, ובכך גם ימצא כיסוי להוצאותיו.

בית-החולים "איכילוב" ימשיך ב-1976 לסייע בהפ-
עת המכון באמצעות תרומות שנתקבלו לצורך זה
במיוחד.

4063. טיבו של "המדריך להזנת תינוקות"

הכריזת הכנסת ג. פת שאל את שר הבריאות ביום ט"ו
בשבט תשל"ו (18 בינואר 1976):

ד"ר יעקב וילצ'יק, רופא ילדים ותיק מחיפה, טוען
זה זמן רב על אי-מהימנותו של "מדריך להזנת תינו-
קות" שהוציא משרד הבריאות. לטענתו יש במדריך זה
משום הטעיית הציבור, מאחר שבדברי ההקדמה נאמר
כי "הוועדה המייעצת של משרד הבריאות שימשה תש-
תית להנחיות הכלולות במריך", בעוד היושב-ראש ד"ר
ס. ריונר וחברים בולטים אחרים בוועדה הכחישו או
הסתייגו מתוכן המדריך.

לאור הנ"ל אבקש להשיב לי:

1. האם מודע כבוד השר לביקורת הנשמעת על
"המדריך" הנ"ל?

2. המוכן כבוד השר לגרם לבדיקת הנושא בכ-
ללותו?

3. המוכן כבוד השר למסור את העניין הנדון לב-
דיקה לצוות של רופאי ילדים שאינם מהמנגנון של מע-
רכת משרד הבריאות?

4. אם התשובות לשאלות 2 ו-3 הן שליליות, המוכן
כבוד השר להודיע בכנסת כי הממצאים הכלולים במד-
ריך הם על דעת כל הגורמים הרפואיים במדינה או
מרביתם?

שר-הבריאות ז. שם טוב:

(1) החוברת שהוצאה על-ידי משרד הבריאות היא
תדריך לצוות הרפואי, כפי שמצויין בפתחת החוברת,
ואינה מכוננת כלל לציבור הרחב.

(2) בהקדמה לחוברת נאמר כי "מסקנות והמלצות
ועדה זו שימשו תשתית להנחיות אלה". לא נאמר כי
אלו היו המקורות היחידים שלפיהם נכתבה החוברת.
נכללו בחוברת גם מקורות מידע אחרים, כמו אירגון
הבריאות העולמי, האקדמיה הלאומית למדעים של אר-
צות-הברית וספרות מקצועית אחרת.

(3) משרד הבריאות מודע להתייחסות לחוברת הנ"ל,
ומאז ההוצאה לאור מעודד ומחפש ביקורת שתאפשר
שיפור המדריך. ביזמתנו פנינו לאיגוד רופאי הילדים
גם בכתב, ומאז חודשים מספר אנו פונים אישית לכל
רופא ילדים בארץ על-מנת לשמוע מה דעתו ומה
השינויים שיש להכניס בחוברת.

גיאס, הנהגת גישה כזו בארץ אין בה כדי לפגוע או להזיק לציבור.

5006. העסקתם של כוגרי בית-הספר להנדסאים

חבריה הנכנסת ד. קורן שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בשבט תשל"ו (25 בינואר 1976):

קיבלתי עותק של מכתב גלוי אליך מאת אגודת הסטודנטים של בית-הספר להנדסאים, ובו הם טוענים שכאשר הם עומדים על סף סיום חוק הלימודים ב-9 בינואר 1976, מתברר שאין תקנים לשם קליטתם בעבודה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. האם נכונה טענתם?

ב. האם הקורס הופעל על דעת משרדך?

ג. האם השתתף משרדך במימון הקורס ובהכנת תכנית הלימודים בו?

ד. האם נכונה טענתם שיש כליות מלאכותיות רבות ללא תיפועל מחוסר עובדים טכניים שהוכשרו לכך?

ה. האם מצבו של הציד הרפואי בבתי-החולים בארץ אינו מצדיק קליטתם בעבודה?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

א. הממשלה החליטה, כידוע, על קיצוץ אלפי תקנים במגננון הממשלתי, מהם קוצצו בשנת 1975 יותר מ-300 תקנים במשרד הבריאות, ויקוצצו בשנת 1976 עוד 216 תקנים. לכן יש קשיים בקליטתם של ההנדסאים בגלל מחסור בתקנים.

ב. בתחילתו כן, אך לאחר שהוכנסו שינויים בתכנית הלימודים הוא הופעל על דעת הנהלת בית-הספר להנדסאים שעל-יד הטכניון בלבד.

ג. במימון — לא. בהכנת תכנית הלימודים הראשונה, אשר שונתה, כאמור, לאחר מכן — התשובה חיובית.

ד. התשובה היא שלילית.

ה. הציד הרפואי בבתי-החולים דורש תחזוקה על-ידי אנשי מקצוע שהוכשרו לכך. קיימים בתי-החולים שנושא התחזוקה בהם נמסר לחברות קבלניות על-פי מכרז, וחברות אלה מתחייבות על-פי חוזה לתחזק את הציד הרפואי באופן מקצועי. בתי-החולים המתחזקים בכוחות עצמם ציד רפואי נדרשים לעשות זאת ברמה מקצועית נאותה. בהחלט יש מקום לקלוט אנשי מקצוע, מוסמכים לנושא, במסגרת החברות הקבלניות האמורות או במסגרת בתי-החולים המתחזקים באופן עצמאי את הציד הרפואי.

5007. מניעת שיווק תרופות המוכרות לישראל מיהודה ומשמורת

חבריה הנכנסת י. בארי שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בשבט תשל"ו (25 בינואר 1976):

אבקש לדעת:

1. הנכון שבעת האחרונה נתגלו בבתי-מרקחת ביש-ראל תרופות מזויפות, שהוברחו מיהודה ומשמורת ונמכרו כתרופות מתוצרת מפעלים ישראליים?

4. לנוכח מצוקת האישפוז והאמצעים הרבים אשר אכן הושקעו בבניית בתי-החולים חדשים ובהרחבת מיטות בבתי-החולים קיימים שואף משרד הבריאות, ורואה זאת כמשימתו, להפעיל בהקדם את כל המיטות הקיימות והעומדות מוכנות, בהיקף ארצי של כ-900 מיטות.

בירושלים מתעכבת פתיחת בתי-החולים הכללי של "הדסה" בהריצופים מאחר שעדיין לא הוקצו למשרד הבריאות על-ידי האוצר האמצעים שנקבעו כהשתתפות בהפעלה השוטפת של המיטות.

בחיפה משתהים שלבי הגמר של בתי-החולים החדש של קופת-החולים המכיל 300 מיטות, מאחר שבידי קופת-החולים חסרים האמצעים להשלמת פריטי הבנייה האחרונים; יתר על כן, חסרים האמצעים להפעלתו השוטפת לאחר מכן.

בנוסף על כל אלה זה חודשים אחדים עומדת נעולה סחצר בתי-החולים "איכילוב" מחלקה בת 56 מיטות, המוכנה להפעלה; מחלקת כוויות העומדת בבתי-החולים על שם שיבא בתל-השומר, עם 15 מיטות, מוכנה גם היא להפעלה. כן אמורים הדברים ביחס ל-15 מיטות גריאטריות בבתי-החולים "פלימן" בחיפה, ועוד כמספר הזה מיטות פסיכיאטריות וגריאטריות בבתי-החולים על שם רבקה זיו בצפת.

5. משרד הבריאות ביקש כבר את האמצעים לפתיחת המיטות בתחילת שנת התקציב 1975/76, ואולם עקב הקפאת השירותים לא אושרו התקנים הנדרשים למשימות אלו. עתה נדונה לפני ועדת השרים בראשות השר שלמה רוזן בקשה לשיחרור משרות מהקפאה אשר אם יאושרו באופן חיובי, יאפשרו פתיחת המיטות המוכנות.

כמו כן נבחנות הדרכים למציאת משאבים להשתתפות הממשלה בפתיחתו של בית-החולים "הדסה" בהריצופים בירושלים לשירות האוכלוסיה. התאריך המועד להפעלת בתי-החולים זה הוא סוף 1976.

4987. הנהגת המדיטאציה הטראנסצנדנטאלית כשיטת ריפוי

חבריה הנכנסת י. בארי שאל את שר הבריאות ביום י"ז בשבט תשל"ו (19 בינואר 1976):

במקומות שונים בעולם נערכים מחקרים באשר לשימוש במדיטאציה טראנסצנדנטאלית ברפואה. יש מדינות שכבר השתמשו בהן בשיטה האמורה למטרות ריפוי.

אבקש להעת:

האם עומד משרד הבריאות להנהיג את המדיטאציה הטראנסצנדנטאלית כשיטת ריפוי בישראל?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

המדיטאציה הטראנסצנדנטאלית אינה שיטת ריפוי או שיטה רפואית אלא יותר גישה פילוסופית-פסיכולוגית הקשורה בחיי יום של האדם. קיימות דרכים מספר להביא את האדם לידי רגיעה, ואלה אינן דווקא שיטות ריפוי או שיטות רפואיות. רופאים המוצאים לנכון לטפל במקרים מסויימים בגישה זו או זו, לרבות שיטת המדיטאציה, חפשים לעשות זאת.

לאור האמור לעיל אין משרד הבריאות מתכוון להנהיג את המדיטאציה כשיטת ריפוי בישראל. מאידך

שרי-הבריאות ו. שם טוב :

1. ניתנה הבטחה לתלמידי מגמת מיכשור רפואי בבית-הספר להנדסאים בחיפה כי יועסקו בשירותי הב-ריאות עם גמר הלימודים. אך יש קשיים בקליטת ההנ-דסאים בגלל מחסור בתקנים שנוצר, בשנה האחרונה במיוחד. הממשלה החליטה כידוע על קיצוץ אלפי תק-נים במשרדה. משרד הבריאות קיצץ בשנת 1975 יותר מ-300 תקנים וחייב לקצץ ב-1976 עוד 216 תקנים.
2. למרות מצוקת התקנים מקיים המשרד מגעים עם הנהלת הטכניון במגמה לקלוט את התלמידים ולסייע להם להיקלט גם במקומות אחרים. עד כה סודרו מרבית התלמידים במקומות עבודה.
3. התשובה היא חיובית.
4. כמצויין, נערכים כעת כל הצדדים ונעשים כל הסידורים לקליטתם בעבודה.
5. התשובה היא חיובית.

6. יש בדעת משרד הבריאות לזמן ישיבה משותפת עם נציגי הנהלת "אורט" והנהלת בית-הספר להנדסאים בטכניון כדי לקבל החלטה משותפת בדבר מסלול אחיד של לימודים ומספר הבוגרים שיש להכשיר מב-חינה ארצית.

**5063. תנאי שכרם של עולים חדשים
הממלאים תפקיד של מפקחי מזון**

הכר-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבריאות ביום א' באדר א' תשל"ו (2 בפברואר 1976):

קבוצת עובדים בלשכת הבריאות בתל-אביב, עו-לים חדשים שעברו קורס הסבה מקצועית — קורס מיוחד למפקחי מזון — ממלאים תפקיד של מפקחי מזון זה יותר משנה.

שאלותי הן :

1. מה הוא מעמדם של עובדים אלה, האם הם עובדים מן המגזר? אם כן — האם הם זוכים לכל התנאים הסוציאליים כנהוג לגבי עובדי מדינה?
2. האם הובטחו לעובדים אלה תקנים במסגרת משרד הבריאות או במסגרות אחרות?
3. האם השכר לעובדים אלה מבוסס על העק-רון של שכר שווה בעד עבודה שווה, ואם לא — האם אין בכך משום עבירה על חוק שכר שווה לעוב-דים ולעובדות, 1964?

4. מה עושה משרד הבריאות לקליטתם המלאה של עובדים אלה ולקביעת מעמדם כעובדים מן המג-זר, שוויון זכויות וחובות?

5. מה הוא הדירוג שזכו לו עובדים אלה עם סיום ההסבה המקצועית, והאם קידומם הובטח כנ-הוג בשירות המדינה?

שרי-הבריאות ו. שם טוב :

היוזמה לעריכת הסבה לעולים חדשים בקורס למ-פקחי מזון באה ממשרדי הקליטה והעבודה, והם גם מימנו את הקורס הזה. משרדנו אחראי לתכנית הלי-מודים.

2. אם כן — באילו תרופות מדובר?

3. בכמה בתי-מרקחת ובאילו מקומות ישוב נתגלו התרופות המזויפות?

4. מה מקורו של חומר-הגלם ששימש לייצור הת-רופות המזויפות?

5. היכן יוצרו הכמוסות (הקאפסולות) של התרופות?

6. אילו צעדים ננקטו נגד הרוקחים שבבתי-המרקחת שבאחריותם נמכרו התרופות המזויפות?

7. כלום נעשו מאמצים לגלות את יזמיה ומארגניה של רשת הייצור וההברחה של התרופות המזויפות?

8. אם כן — מה העלו המאמצים?

9. בהדעת משרד הבריאות ליוזם חקיקת חוק שיתיר מכירת תרופות רק באריות מקורית, שבאמצעותה ניתן לזהות את התרופה?

שרי-הבריאות ו. שם טוב :

1. בבית-מרקחת אחד נתגלו תרופות מוברחות ששווקו כתוצרת ישראלית.

2. התרופות שנתגלו הן מסוג אמפצילין, שהוא אחד האמצעים האנטיביוטיים המוכרים בארץ.

3. בבית-מרקחת אחד בירושלים.

4. בעל בית-המרקחת סירב עד כה למסור את מקור או מקורות הרכישה.

5. לפי הנחתנו יוצרו התרופות ביהודה ובשומ-רון.

6—7. העניין הועבר לטיפול משטרי.

8. לא קיבלנו דו"ח על תוצאות חקירת המשטרה.

9. משרד הבריאות יזם הוצאת צו ביהודה ובשומרון, אשר יישם את התקן הישראלי לגבי תרופות.

5044. העסקתם של כוגרי בית-הספר להנדסאים

הכר-הכנסת ש. ארבי-אלמוזלינו שאלה את שר הבריאות ביום כ"ה בשבט תשל"ו (27 בינואר 1976):

בעתון "דבר" פורסם: "בוגרי המחזור הראשון של מגמת מיכשור רפואי בבית-הספר להנדסאים בחיפה אינם יכולים להיקלט בעבודה משום שבבתי-החולים אין תקנים לעובדים מסוגם, וזה למרות שבתי-החולים בארץ זקוקים מאוד לבעלי מקצוע אלה".

רצוני לשאול:

1. האם ניתנו הבטחות לתלמידי מגמה זו שיועסקו בשירותי הבריאות לאחר סיום לימודיהם?

2. אם כן — מדוע לא קויימו ההבטחות?

3. האם בתי-החולים זקוקים למקצועות הנ"ל?

4. אם כן — מדוע מסיימי המגמה לא נקלטו בע-בודה?

5. האם קיימת תכנית לקליטתם בעתיד הקרוב?

6. נוכח הקשיים בקליטתם, האם תקויים מגמה זו גם בשנים הבאות?

תות א'—ג' מיחסים לאשה מיגוון מצומצם ביותר של עיסוקים ותפקידים?

3. האם יש בדעת משרד החינוך והתרבות לג-רום לשניונים בחומר ב"מקראות ישראל" ובספרי ליי-מוד אחרים כדי שהשוויון בין המינים, המקובל עלינו, ימצא בהם את ביטוי?

שרי-החינוך והתרבות א. ידלן:
1. כן.

2. הספר "מקראות ישראל" לכיתה א' נמצא בב-דיקה; לכיתה ב' תוקן, ולכיתה ג' נפסל.

3. משרדנו שוקד כל הזמן על תיקון ספרי הל-מוד ומתן ביטוי לכל הגוונים של האוכלוסיה, ובכ-ללם גם לנשים.

5279. מינוי מנהל לחטיבת-הביניים
בכפר טירה

חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר החינוך והתר-בות ביום כ"ד באדר א' תשל"ו (25 בפברואר 1976):

בבית-הספר של חטיבת-הביניים בכפר טירה שב-משולש אין מנהל זה יותר משנתיים. ראש המועצה המקומית משמש גם כמנהל בית-הספר.

הנני שואל:

1. האם יכול ראש מועצה לשמש גם כמנהל בית-ספר?

2. האם מוכן כבוד השר לפעול למינוי מנהל לבית-הספר של חטיבת-הביניים בכפר טירה?

שרי-החינוך והתרבות א. ידלן:

מנהל הקודם של חטיבת-הביניים בטירה, מר טארק עבד אלחי, ביקש וקיבל חופשה ללא תשלום מעבודתו כמורה ומנהל כאשר נבחר לראש המועצה המקומית טירה. חופשה זו הוארכה עד סוף שנת הל-י-מודים הנוכחית, 31 באוגוסט 1976. חטיבת-הביניים בטירה מתנהלת עתה על-ידי סגנו, שנתמנה כממלא-מקום.

היו"ר א. ישעיהו:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
האם המנהל הנוכחי קיבל מינוי, או שהוא רק ממלא-מקום?

שרי-החינוך והתרבות א. ידלן:

כדי להשיב תשובה בדוקה אני חייב לבדוק זאת. עד כמה שבדקתי לפני מתן התשובה לשאלתה הרא-שונה שלך, מדובר על ממלא-מקום, כי המנהל קיבל חופשה והחופשה הוארכה. אבל, כאמור, זה מחייב בדיקה נוספת כדי לתת תשובה שאין בה כל טעות.

5345. מניעת ירידתם של סטודנטים
ישראלים הלומדים בחוץ-לארץ

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' באדר ב' תשל"ו (4 במארס 1976):

לשאלה 1: מעמדם של עובדים אלה הוא כמ-עמד כל העובדים העולים החדשים המתקבלים לע-בודה על חשבון קרן הקליטה של משרד הקליטה. התנאים הסוציאליים הם כפי שנבקעו על-ידי משרד הקליטה.

לשאלה 2: משרד הבריאות יקלוט עובדים אלה בתום הקורס, בהתאם למספר התקנים הפנויים והת-קנים שיאושרו בעתיד בהתחשב במדיניות הקיצוצים של הממשלה.

לשאלות 3—5: בהתאם לכללי קרן הקליטה גי-תנים משכורת מלאה ותנאים סוציאליים לעובד שהוא ראש משפחה ומפרנס עיקרי. אם העובד הוא מפרנס שני במשפחה, מקבל הוא מילגה בשיעור של מח-צית משכורת לערך.

5184. התעלמות הטלוויזיה מטקם שהתקיים
במשכן נשיא המדינה

חברת-הכנסת ש. ארבי-אלמוזינו שאלה את שר החי-נוך והתרבות ביום ט"ו באדר א' תשל"ו (16 בפברואר 1976):

במשכן נשיא מדינת ישראל התקיים ב-8 בפב-רואר 1976 טקס חלוקת פרסים לעובדים המצטיינים. הטלוויזיה לא מצאה לנכון לצלם אירוע חשוב זה ולהקרין אותו מעל מסך הטלוויזיה, אף שהזמנה בעוד מועד. יחס זה של הטלוויזיה עורר ביקורת חריפה מצד כל המשתתפים.

רצוני לשאול:

1. מה היו הנימוקים לאי-השתתפות הטלוויזיה בטקס שהתקיים במשכן הנשיא?

2. האם כבוד השר חושב להגיב על התנהגות זו?

שרי-החינוך והתרבות א. ידלן:

1. שיקולי רשות השידור היו: מדובר בטקס לס-יום מיבצע ביזמתו של אחד משני עתוני הערב המת-חרים זה בזה. העתון המתחרה עושה אף הוא מיבצע דומה, ואין רשות השידור יכולה לשותף עצמה בהת-חרות כזו, אפילו בשעה שאישיות ממלכתית בכירה משתתפת בטקס.

2. לא.

5278. המעטת דמותה של האשה
ב"מקראות ישראל"

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר החינוך והתר-בות ביום כ"ד באדר א' תשל"ו (25 בפברואר 1976):

לאחרונה התפרסם מחקר על התדמית של האשה בספרי הלימוד בארץ. המחקר מצביע על כך שלפי "מקראות ישראל" תפקיד האשה נחות מזה של הגבר.

אודה לכבודו אם יודעיני:

1. האם משרדו מודע למחקר זה של הגברת מעון?

2. האם נכון כי בספרי "מקראות ישראל" ל-כי-

אות ומילגות לסטודנטים בישראל, ואילו באוניברסיטאות בחוץ-לארץ מתחילה מדיניות של הכבדה על קליטת סטודנטים זרים. יש כמה אפיקי לימוד שהם ביקוש ללימודים בהם גדול פי כמה מהיצע המקומות, ולכן מבקשים ללמוד בחוץ-לארץ.

בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות של הכנסת בנושא "הקשרים והטיפול באלפי סטודנטים ישראלים הלומדים בארצות חוץ" מיניתי ועדת תיאום קבועה, המורכבת מנציגי משרדי החינוך, החוץ, הבטחון, העבודה, ההסברה, בריאות וקליטה, וכן נציג מטעם התאחדות הסטודנטים. תפקידה של הוועדה ליתאם ולייעל את כל נושאי המפגש של הסטודנטים הלומדים בחוץ-לארץ בבואם ארצה לחופשה, או בהחזרתם לאחר השלמת לימודיהם, לריבות: טיפול באפשרויות תעסוקה זמנית בחופשות הסטודנטים; טיפול בבעיות הקשורות בשירות מילואים; טיפול בקליטת הסטודנט החוזר ארצה.

היו"ר י. ישעיהו:

הישבה הבאה של הכנסת תהיה מחר בשעה אחת-עשרה. ישיבה זו נעולה.

בעקבות שידור כתבה בטלוויזיה ביום חמישי, 26 בפברואר 1976, על-אודות מצבם של סטודנטים ישראלים היוצאים ללמוד בחוץ-לארץ, אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

א. האם הובאו לידיעת השר כל הפרטים ששודרו באותה כתבה?

ב. האם נבדקו הפרטים, ומה מידת האמת שב-הם?

ג. אילו אמצעים מתכנן, אם בכלל, משרד החינוך והתרבות כדי למנוע "ירידת" הסטודנט הישראלי לחוץ-לארץ?

שר-החינוך והתרבות א. ידלין:

א-ב. לא צפיתי בתכנית, אולם הובא לפני תוכן המישדר. לדעתי, התכנית היה בה כדי לעודד, באופן בלתי-יישיר, ירידת סטודנטים ממוסדות השכלה בארץ למוסדות השכלה בחוץ-לארץ. הבאתי את דעתי זו לידיעת הנהלת רשות השידור.

ג. אין הצדקה לירידת סטודנטים. הלימודים בחוץ-לארץ אינם יותר זולים. קיימות קרנות למתן הלוואה

הישיבה נעולה בשעה 19:40.